

TARTALOM Mécses a te igéd

VARGA GYÖNGYI: *Önkorlátozó szabadság* 401

Figyelő

Előadások

CARINA SUNDBERG: *„És lett élet...” A teremtő, életadó Lélek és az igehirdetés folyamata* 402

PERCZE SÁNDOR: *A teremtő, életet adó Lélek és a prédikáció folyamata Korreferátum Carina Sundberg előadásához* 406

CARINA SUNDBERG: *Kreatív írás. Bibliatanulmány* 410

SZABÓ LAJOS: *Út a hitvallásig. Bibliatanulmány ApCsel 2,14–36 alapján* 412

HAJDUCH-SZMOLA PATRIK: *Könnyűzene = könnyű misszió? Műhelymunka a munkaévkezdő lelkészkonferencián* 417

Krisztusban mindnyájan életre kelnek

KOLLERNÉ LOÓS ZSUSZANNA: *Igehirdetés Molnár Jenő temetésén* 420

SZEBIK IMRE: *Emlékezés Székely Levente evangélikus lelkész szolgálatára (1961–2014)* 421

Az igehirdető műhelye

CSORBA JÁNOS: *Szentháromság ünnepe után utolsó előtti (reménység) vasárnap (Ez 34,17–22)* 423

LACKNER PÁL: *Szentháromság ünnepe után utolsó (örök élet) vasárnap (Dán 12,1c–4)* 426

GÁNC S TAMÁS: *Advent 1. vasárnapja (Mt 21,1–9)* 429

NÉMETH ZOLTÁN: *Advent 2. vasárnapja (Lk 21,25–36)* 432

SZABÓ B. ANDRÁS: *Advent 3. vasárnapja (Mt 11,2–10)* 435

CSELOVSZKY FERENC (IFJ.): *Advent 4. vasárnapja (Jn 1,19–28)* 438

Önkorlátozó szabadság

■ VARGA GYÖNGYI

„Van egy hely nálam, állj a kősziklára!” (Ex 33,21)

A középkori zsidó misztika bölcsei gyakran beszélnek arról, hogy mielőtt Isten megteremtette a világot, előbb visszahúzódott önmagába. Így készített teret, helyet teremtésének, amelyet szavával hívott létre. Ezt az összehúzódást héberül *cim-cumnak* nevezték, amely az Örökkévaló önkorlátozásának, befelé sűrítődésének titokzatos útját jelöli.

Ez a gondolat persze nem idegen a keresztény teológiától sem. Isten a „kezdetkor” lemond magányos, téren, időn túli, ugyanakkor mindezt magába ölelő örökkévalóságáról, hogy megossza létét a világgal. Összehúzódása, önkorlátozása esélyt teremt számunkra a vele társként való létezésre. Isten helyet szorít maga mellett. Megnyitja a lehetőséget arra, hogy az ember átélhesse jelenlétének otthonosságát. Ebben az igében szó szerint így olvassuk: „van hely velem”.

Mostanában sokszor ízlelgetem magamban ezt a rövid mondatot. „Van hely itt nálam, állj a kősziklára!” Ez a mondat, úgy vélem, az Ószövetség egyik legvigasztalóbb igéje. A kapcsolatban lét egészen erőteljes képe tárul elém. Különleges biztatás a vele való közelség-egység megélésére. Próbálok ízlelgetni a mondanivalóját: van egy hely, amit Isten nekem tart fenn. És van számodra is egy hely, amit neked szán. Különös megnyilatkozása ez a Szeretetnek. Létezik egy hely, ami az enyém, a tiéd, a miénk.

Nem tudjuk egészen pontosan, és nem derül ki a szövegből, hogy a vers második felében említett kőszikla vajon magára Istenre vonatkozik-e. Ő lehet az, akire Mózes mint biztos alapra ráállhat – akárcsak Dávid, aki imádságában erős kősziklájának (szilárd támaszának) vallja az Örökkévalót? (Zsolt 18,1) Vagy esetleg ők ketten, Isten és Mózes, együtt állnak a sziklán? Szépen egymás mellett, ahogyan kell? Érdekes, hogy a történetben nem sokkal később Isten a szikla hasadékába állítja Mózeset, hogy megvédje őt saját magától, jelenléte halálos szentségétől...

Megvallom, hozzám ez az utóbbi értelmezés közelebb áll. Magam elé képzelem, amint a jó öreg Mózes fölkapaszkodik arra a sziklaomorra, odatelepedik Isten mellé, otthonosan elhelyezkedik, mint aki tudja: a világ legjobb helyén

van. Isten pedig, egy kicsit – alig észrevehetően – összébb húzódik, hogy a barátja kényelmesen elférjen mellette.

A kép azután egyszeriben kitágul, a látókörünk kiszélesedik. Sokan, nagyon sokan állunk ott – állhatunk ott – az Örökkévaló közelében, szorosan mellette, vele. És ott állunk így egymás közelében.

Van egy izgalmas játék, a klasszikus bújócska egy változata. A játékszabály itt éppen a jól ismert „aki bújt, aki nem, megyek” ellentéte: csupán egyvalaki bújik el, és mindenki őt keresi. Amikor a rejtőzködőre valaki rátalál, az a feladata, hogy szorosan mellébújjon. Minél többen zsúfolódnak már össze egy szűk rejtékhelyen, annál könnyebb dolga lesz az utolsó keresőknek. Végül persze a suttogásuk és kuncogásuk árulja el a rejtőzködőket.

Huszonöt éve történt, Észtországban, egy augusztus végi napon: sok százezer ember állt szorosan egymás mellett, kézen fogva, hogy megmutassák: a szolidaritás nagyobb erő az elnyomásnál. A balti élőláncban azután egymillió ember állt egymás mellé, hogy szabaddá énekeljék magukat. Ez volt a daloló forradalom. Egy-egy négyzetméter személyes élettörténet, gondolat, dallam: vágyódások a szabadságra, az életre. Mégis: a Másik közelsége, hangja, szívdobbanása kell ahhoz, hogy felvirradhasson végre a nap, amikor véget ér az elnyomás.

A nyáron részese lehettem a Dalosünnepnek (Laulupidu), amelyet ötévente Tallinn közelében, egy nagy réten rendeznek meg. Több mint hetvenezer ember gyűlt össze gyönyörű népviseletekben, a kis ország különböző tájegységeinek képviselőiben, ebből húszezren egy hatalmas kórust alkotva énekeltek a színpadon. Amikor a négyórás koncert vége felé jártunk, azok a dalok következtek, amelyeket 25 évvel ezelőtt énekeltek az országutakon, egymás kezét fogva. Háromszor visszatapsoltuk mindegyiket. Álltunk, énekelünk, egymást átölelve sírtunk. Nem tudtam a szöveget, nem értettem a nyelvet. De ott voltam, közel. És éreztem. Büszke voltam erre a kis népre, hogy megtették akkor, és dalaikkal egymás mellett maradtak azóta is.

Együtt maradhatunk mi is: egymás mellett, Isten közelében. Otthonos szabadságban.

„És lett élet...”

A teremtő, életadó Lélek és az igehirdetés folyamata

■ CARINA SUNDBERG

Hadd kezdjem az elején, a teremtéssel.

Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet. A föld még kietlen és puszta volt, a mélység fölött sötétség volt, és Isten Lelke lebegett a vizek felett. Akkor ezt mondta Isten: „Legyen... élet!” És lett... élet...

Egyes teológusok szerint a Teremtés könyvének első fejezete arról szól, hogyan teremt Isten a semmiből, *ex nihilo*. Mások azt mondják, hogy a történet valójában azt írja le, ahogy Isten a mélyből, a mélység erőforrásainak felhasználásával – *ex profundis* – teremt. Én nem szeretnék választani a két értelmezés között. Úgy gondolom, hogy mindkettőnek van teológiai üzenete, és az előadásom első részében mindkettőt felhasználom majd, amikor a prédikációról, a kreativitásról és az életet adó Lélekről mint az ige hirdetésének folyamatában jelen lévő teremtő, képzeletdús és játékos erőről szólok. Azért vagyok itt, hogy megosszam a hallgatósággal aktuális megfigyeléseimet a témában, és azt remélem, hogy nyitottsággal tudunk majd együtt gondolkodni az igehirdetésről és benne a Szentlélek szerepéről.

Kiindulópontunk: a Nemlét

Kezdjük a semmivel. A teremtés elején a semmi van, a nemlét, a csend, az üresség ürje. Így van megírva. Mindez igaz az igehirdetés folyamatára is. Gondoljuk egy fehér papírlapra. Ez a papírlap a prédikációnk. A lap üres, némasággal teli. Azonban elhívásunk van az ige hirdetésére. Számomra ez az üres papírlap isteni jel és egyben homiletikai kiindulópont.

Nincs mit mondanunk, nincsenek szavaink. Nem tudunk semmit. Talán azt hisszük, hogy tudunk, de ez nem igaz. Nem tudunk semmit Istenről. Nem tudunk semmit a szövegről, amelyről prédikálni fogunk, hiába olvastuk el

sokszor. Ez alkalommal nem tudunk semmit. Nem tudunk semmit önmagunkról sem, vagy arról a világról és arról a korról, amelyben élünk. Most nem. Ez alkalommal nem. Lehet, hogy nyomás nehezedik ránk. Lehet, hogy időszűkében vagyunk. Mi Svédországban legalábbis biztosan. És lehet, hogy szeretnénk valami gyors megoldást találni a „predikációproblematikára”, valami könnyű utat. Ám ilyen nem létezik.

Ez a szótlanság csend a kiindulópontunk. E nélkül a csend nélkül nem tudunk igét hirdetni, és a Lélek sem munkálkodhat szabadon. Sok szempontból a csend valóságosabb, mint bármi más az életünkben. Itt nincsenek válaszok, csak a várakozás, az odafigyelés, az érzékelés, a létezés (és a tűrés). Éppen ezért maradunk egy rövid ideig csendben ennek az előadásnak az elején, olyan csendben, amelyben minden a várakozásról, a nyitottságról, a lélegzésről, a hitről szól...

És az isteni fuvallat itt lebeg, az isteni lehelet lélegzik, a Lélek működik...

Kontextusunk: a Mélység

A Genezisben olvasható első teremtéstörténet kapcsán el szokott hangozni az az értelmezés is, miszerint a teremtés már korábban elkezdődött. A sötétség, a mély vizek és a pusztaság már jelen van. Más szóval az alakatlan anyag adott. Egyes teológusok – köztük John D. Caputo – számára ez azt jelenti, hogy Isten nem a semmiből teremt, hanem a kéznél lévő nyersanyagból dolgozik, és a levegőt, a vizet és a pusztaságot felhasználva *ex profundis* teremti meg az életet.

Ismét más megfogalmazásban: a Teremtés könyve Istent már eleve kontextusba helyezi. A kontextuson kívüliség nem létezik, még Isten számára sem. És Isten életre

hívja azt, ami már eleve van. A terméketlen közeg virágzóvá és gyümölcsözővé válik, a némaság megtelik zsi bongó étellel. Mondhatnánk úgy is, hogy a terméketlen és néma föld megtelik „jelentéssel, jelentőséggel, értelmezéssel, értékeléssel, megkülönböztetésekkel és étellel” (Caputo).

Ez azonban kockázatos dolog, a helyzet többértelmű. „A víz természeténél fogva szétfolyik, hacsak nem partok között vagy csatornában vezetik. A szél oda fúj, ahova akar, hacsak nincs irányítva. A pusztaság végeláthatatlanul szétterjed, hacsak nem kap formát és tartalmat.” Caputo azt írja, hogy Isten drukkol és reménykedik, hogy minden működni fog. Az esemény tehát nem ért véget. Eme többértelmű folyamat közepette Isten áldását adja a mélységből előhívott életre, és újra meg újra elismétli: „Ez jó.” „Ez jó.” „Ez jó.”

Ezt a máig tartó teremtő eseményt, amelynek során Isten a történelem folyamatában, a történelmet étellel megtöltve és sajátjává téve teremt, tekinthetjük úgy, mint amelyben Isten kommunikál, kifejezi és odaadja önmagát. Éppen ez benne a krisztológiai, vagy ha úgy tetszik, trinitáriánus. Ebben az önkifejező, önmagát adó és kommunikáló cselekedetben Isten életet adó Lelke a cselekvő erő. Ezt más szóval Krisztus Lelkének, Logosznak vagy – Elisabeth Johnson szóhasználatával – Bölcsesség-Szófiának is hívhatjuk. E nélkül a Lélek nélkül nem volna élet a földön és nem volna élet az igehirdetésben sem. Én legálabbis így hiszem.

Ha a mélységnek ezt a képét alkalmazzuk az igehirdetés kapcsán, akkor fogalmazhatunk úgy, hogy a prédikáció kontextusa ez a többértelműség, amely mindent átjár: ebben mozgunk, ebben lélegzünk, ebben éljük az életünket. A minket körülvevő világ ingatag. Egyetlen út sem biztos. Ezt az összetettséget érezhetjük, amikor a híreket figyeljük. Szembejön velünk a családban, a munkahely vagy a politika világának sokrétűségében. Megtapasztalhatjuk a gyülekezeti tagokkal folytatott lelkigondozói beszélgetés során vagy egyéni befelé fordulásunkban. Nem kivétel a Biblia sem, amely szintén a többértelműségről és összekuszáltságról tanúskodik a Genézis könyvének szövegeiben és később is. Viszont az emberi történetek és az emberi történelem komplexitásán keresztül a Biblia tanúságot tesz a Lélek munkájáról is. A Biblia beszámol egyrészt arról, hogyan valósul meg az életadó, gyógyító (*salus*), teremtő erő a mindenség közepette és számtalan tényező ellenére, másrészt arról, hogy ez kockázatos folyamat.

Feladatunk: az állásfoglalás

Ebben a többértelműségben kell állást foglalnunk mind emberként, mind keresztényként és igehirdetőként. Ez az „állás”-fogalás egyben testet öltött tapasztalás is. Testünkkel reagálunk rá, testben éljük meg. Könnyen tanácstalan-

nak és elveszettnek érezhetjük magunkat, de nem arra hívtunk el, hogy egyszerű válaszokat adjunk. Az evangélium nem mankó. Miért hangsúlyozom ezt? Miért fontos mindez a Szentlélekről való gondolkodásunk során?

Nem tudom, Magyarországon mi a helyzet, de nálunk mindenestre úgy tűnik, hogy a társadalom egyre inkább az egyszerű válaszokat és biztos pontokat keresi. Egyházként (némelyek) azt várják tőlünk, hogy erre az igényre olyan válaszokat adjunk, mint: „Gyertek hozzánk. Nálunk stabil pontra, biztonságra találhattok...”, vagy: „Gyertek hozzánk, és mi feloldjuk a komplexitást.” Amilyen ígéretet nem tehetünk. Lehet, hogy Isten a biztos pont, a mi erősségünk és oltalmunk, és lehet, hogy a hit nyújthat kapaszkodót az élethez – de a kettő nem ugyanaz. Mi, evangélikus lelkészek talán tudjuk ezt (?). És én mégis azt érzem, hogy ki kell mondanom: a hit nem gyorsforgalmi út, hanem a sebezhetőség cselekedete. Kockázatos dolog.

Viszont amíg az egyik jellemző irány nálunk az, hogy könnyű biztonságot és könnyű válaszokat kínálunk, a másik az, hogy egyáltalán nem ajánlunk semmit. Feladjuk, a lehető legkevesebbet mondjuk, megpróbálunk az összetettség mögé bújni. Gyakran úgy érzem, hogy úgy teszünk, mint az apostolok Jézus halála után: elrejtőzünk. Lehet, hogy még szégyenkezünk is az evangélium miatt. Én nagyon jól átérzem mindkét tendenciát, hiszen benne élek a saját közegemben. És elképzelhető, hogy mindkét tendencia oka a kételkedésben, a hit elvesztésében kereshető. Látjuk a dolgok többértelműségét, de nem látjuk vagy nem érezzük Isten munkáját sehol. A mankók pedig, amelyeket találunk magunknak, nem segítenek. Szembe kell néznünk ezekkel az érzésekkel (az érzésekről később még lesz szó). Amit most hangsúlyozni szeretnék, az az, hogy az igehirdetés nem búvóhely. Mindig állást foglalunk, akkor is, ha elrejtőzünk. És amikor ezt tesszük, amikor olyat kínálunk, amiért nem kezeskedhetünk, vagy amikor nem állunk az emberek mellé a többértelműség közepette, akkor az egyház és az igehirdetés csapdává válik számunkra – és a Szentlélek számára is.

„Itt vagyok” – Itt vagyunk

Szakítsuk meg a gondolatmenetet most egy percre, és csak álljunk vagy üljünk nyugodtan, érezve, ahogy a testünk a földre vagy a székre nehezedik. Itt vagyunk! Itt kell lennünk, hogy lássuk, izleljük, szagoljuk, tapintsuk és halljuk – hogy érezzük „az igazság testi súlyát”. Érzitek? Érzitek, hogy hol vagytok? Ez a jelenünk, a megtestesült jelenlét ebben a kontextusban. Egyszerűen csak itt vagyunk. És ebben az ittlétben érezhetjük Isten hívását magán az életen keresztül, érezhetjük, hol szenved az élet elnyomást és hol tör felszínre, és kimondhatjuk, amit érzünk. Erre az ittlétre van elhívásunk, hogy értelmezzük és hirdessük

azt. Itt hitben állunk. Itt Isten a mi erősségünk, sziklánk, menedékünk. Itt Isten nevéen szólít bennünket, és megérint bennünket az isteni lélegzet, Krisztus Lelke. Itt felkentek vagyunk. Maradjunk benne ebben az érzésben egy pillanatra, mielőtt továbblépnénk.

Igehirdetés: a látás, érzés és megnevezés feladata

Látás

Isten Lelke folyamatos mozgásban van. Az evangélium nem pusztán múltbeli esemény, hanem jelenbeli is. Van olyan nézet, amely szerint a megváltás egyes részletei itt történnek közöttünk, az életben, a történelemben és a teremtésben. De vajon meglátjuk-e őket? Sok homiletikus – köztük Thomas Troeger is – utal egy újfajta látás szükségességére, és a téma gyakran felvetődik a spirituális szempontból is. Éberebb és élesebb szemmel kell látnunk, hogy észrevegyük Isten közöttünk végzett munkáját. Oda kell figyelniük. És ez a látás nemcsak belső esemény, hanem egy megtestesült megtapasztalás. Tehát amikor a látásról beszélek, akkor nemcsak arra gondolok, hogy használnunk kell a szemünket, hanem arra is, hogy az egész testünkkel kell „látunk”. Szemlélődő, imádkozó, szerető szemekre gondolok; szemlélődő, imádkozó, szerető testre – más szóval érzékenységre. Jó alaposan meg kell néznünk a dolgokat, aztán újra meg kell néznünk, majd újra. És ugyanazt a dolgot több szemszögből is meg kell figyelniük, több kérdést kell feltenniük szemlélődés közben, beszélgetniük kell Istennel, miközben vizsgálódunk. Több rejlik a látható dolgok mögött, mint amit elsőre gondolnánk. (Több a textus, a textúra és a textualitás a kontextusban.) Ez a látás nem csak egyéni megtapasztalás. Amikor közösen figyelünk, és megosztjuk egymással, mit látunk, többet látunk. Ez fontos a prédikációra való készülésünk során is: mivel a prédikáció eseménye kölcsönös kommunikáció, azaz párbeszéd, egyben a látás és a továbbadás eseményévé is válik. Arról szól, hogy együtt szemlélődünk és együtt állunk helyt a többértelműségben. De nem hagyatkozhatunk pusztán mások látására, nekünk magunknak is oda kell figyelniük.

Érzés

Ezért mondhatjuk, hogy az igehirdetésre való készülés és az igehirdetésben történő üzenetátadás az érzésekről is szól. Vannak olyan teológiai irányok, amelyekben az érzelmeknek rossz a megítélése. Ezek úgy látják az embert, mint ahogy a gyermekek ábrázolják: fej-láb figuráknak. A racionális teológia mindig is nagyobb megbecsülésben részesült, mint azok a teológiák, amelyek fontosnak tart-

ják az érzelmeket, és kialakult egyfajta dualizmus a fej és a szív között. Ebben a kontextusban a prédikáció elsősorban az agynak szól (mintha nem az agyunkkal éreznénk is), és nincs semmi kapcsolódása a testi megtapasztalás többi formájához. Spirituális szempontból viszont belátjuk az érzelmek fontosságát, hiszen ezek is eszközei annak, hogy észrevegyük az isteni jelenlétet az ember életében. Az isteni Lélek felfedezésének egyik módja az érzéseinkre való odafigyelés. Meglátásom szerint a látás és az érzés együtt van jelen mind a prédikációra való készülés, mind az igehirdetés során.

Az érzések alatt értsük az összes létező emberi érzést. Ne csak az „egyházias”, „jó” vagy „otthonos” érzéseket, de mindazokat, amelyek a bánat/sóhaj és az öröm/csodálat közötti skálán elhelyezkednek. El kell fogadnunk a „mélységnek” ezt a részét is, hiszen ezen keresztül is a Lélek munkálkodik, új meglátásokat, új kapcsolatokat, új életet és új érzéseket teremtve. Ha a lehető leghitelesebbek akarunk lenni, akkor a jó igehirdetésnek felfedezésnek kell lennie – és nem csak személyes szinten. A társadalmi, politikai, strukturális szinten is szükség van tisztánlátásra az érzések terén.

A bibliai szövegek is ébresztenek bennünk érzéseket. Küzdünk velük. Ebben a küzdelemben munkálkodik a Lélek. Sokszor éppen az a legfontosabb, amit a legkényelmelenebbnek érzünk. Sokszor pont arra kell irányítanunk a figyelmünket, ami „viszket”, ami felzaklat. Mindezt összefoglalva, készülésünk során elsősorban ezt a kérdést kell feltenniük: „Mit érzek azzal kapcsolatban, amit nézek?”

Megnevezés

Ennek a dinamikának a harmadik eleme – a látás és az érzés után – a megnevezés. Látunk, érzünk, és meglátásunkat/tapasztalatunkat szavakba, történetekbe, képekbe öntjük. Közben hermeneutikai ugrásokat végzünk, interpretálunk. Az interpretáció nem kis dolog. Nagy erő rejlik a nyelvben, sőt egyesek szerint éppen a nyelven keresztül „teremtjük” meg a világot. Értelmező lények vagyunk, és azáltal, hogy megnevezzük, amit látunk, hogy a látottakat szavakba vagy képekbe öntjük, egyben ráirányítjuk a figyelmet valamire, és olyan képzeletbeli világokat hozunk létre, amelyek aztán tetteinket is irányítják. Összegyűjtjük és összerakjuk a tapasztalatdarabkákat, jelentést adva nekik. Ez a formáló és újraformáló tett képzeletünk munkája. Az, hogy képesek vagyunk rá, egyszerre adomány és kockázat, de úgyszincs más út. Az ige hirdetőiként feladatunk, hogy megnevezzünk. És hitem szerint feladatunk, hogy ne csak a legkényelmesebb szögből nézve nevezzük meg a dolgokat, hanem hogy körbejárjuk, jó alaposan megfigyeljük őket más szemszögből is, hogy a remélhető legteljesebb képet rakhassuk össze, és közben egy elegánsabb és kockázatosabb értelmezést adhassunk nekik. Hadd mutas-

sak erre egy evangéliumbeli példát, és hadd vegyem Jézust iránymutatónak ebben, hiszen ahogy én látom, ő folyton a látás, érzés és megnevezés hármását alkalmazza.

Első példa: Jézus, a liliomok és a madarak

Látás és érzés. Mt 6,26-ban és 28-ban Jézus jó alaposan megfigyel. Ezt mondja: „Nézzétek meg az égi madarakat”, majd: „Figyeljétek meg a mező liliomait.” És mit mondunk mi? Talán ezt: „Ja, ja, láttam már a virágokat.” „Ja, tegnap is láttam a madarakat, és akkor mi van?” Vagy ezt mondjuk: „Nincs erre időm.” Tudom, hogy én szoktam ilyet mondani. De nekem úgy tűnik, hogy Jézus így szól: „Nézd meg még egyszer. Gyere közelebb. Várj, nézz, légy türelemmel. Nézd meg még egyszer.” És miközben ő sietség nélkül megfigyel, történik valami. Megtelik ámulattal, szeretettel és csodálattal, ebben biztos vagyok. És miközben megfigyel, odafigyel ezekre az érzésekre, arra, hogy „mit üzennek” a virágok – a Lélek pedig ott lebeg...

Megnevezés. Ezután tesz valami mást is. Elkezd értelmezni. Megnevezi, amit lát. Ez a megnevezés nem magától értetődő. Átformálja (vagyis reformálja) a valóságot, új perspektívát ad neki, és mindeközben megváltoztatja, új élettel tölti meg azt. Más szóval azt is mondhatnánk, hogy a szavaiban van egy metaforikus csavar. „Nem dolgoznak – mondja. – Nem aggódnak.” Képzeltetés, játékos kijelentések ezek. De van még tovább is: „El vannak látva” – mondja. Ezekkel a kijelentésekkel összeköt két ismert dolgot (a virágokat és a madarakat) az emberi világ dolgaival (munka, aggódás). Így teremt új perspektívát. Majd hozzászerkeszt a még nagyobb összefüggést is: „el vannak látva”, és ezzel felfedi és megnevezi az új valóságot. És miközben megnevezi, hirtelen mi, a hallgatóság is megláthatjuk és megérezhetjük, amit ő. (Vagy sem. Ez benne a kockázat.)

Hogyan láthatja, amit lát? Honnan van bátorsága, hogy kimondja, amit kimond? Van, aki azt mondaná, hogy ezek csak hajladozó virágok, repkedő madarak, nincs ebben semmi különös. Úgy látszik, Jézusnak „kettős látása” van, olyan látása, amely elvonatkoztat a valóságtól. A rendelkezésére álló forrásokat használva többet lát a nyilvánvalónál. Össze mer kötni két olyan dolgot, ami nem tartozik össze, és ezzel újat teremt. Az értelmezés életadóvá válik. Én azt hiszem, ez azért történhet meg, mert „Isten Lelke lebeg a mélység felett”. Azért történhet meg, mert a Lélek a szeretet Lelke, amely új kapcsolatot teremt az össze nem tartozók között. A Lélek munkálkodik itt, a Lélek hajtja Jézus szívét, szemét és elméjét, és segít neki, hogy a nyilvánvalót felhasználva értelmezzen, és új módon – hitben – nevezze meg a valóságot. Játékos és kockázatos esemény ez, amelynek során Jézus szava „új látomást” és számunkra új életet teremt. Mondhatnánk úgy is, hogy ebben az eseményben a Lélek mint maga a Nagy Hermeneuta jelenik meg.

Második példa: Jézus és az özvegyasszony felajánlása

Hadd vegyek egy másik példát. *Látás és érzés.* Lukács evangéliumának 21. fejezete azzal kezdődik, hogy Jézus a templomban ül, és a tömeget figyeli. Ez egy összetett helyzet. Az emberek jönnek-mennek, vannak gazdagok és szegények, fiatalok és öregek, férfiak és nők, magasabb és alacsonyabb rangú emberek. Mit lát Jézus? Biztos vagyok benne, hogy sok mindent, de a Lélek működik benne, és irányítja a látását, segít, hogy figyelmesen, alaposan körül tudjon nézni. A többértelműség közepette fokozatosan egyre többet és egyre mélyebben lát. Észreveszi az asszonyt, aki két rézfillért dob a templomi perselybe. Tulajdonképpen semmi nem történik, Jézus mégis észreveszi. Úgy gondolom, hogy csodálkozik, de talán mást is érez. Dühöt? Szálnalmat? Bánatot?

Megnevezés. Ezután értelmezi az eseményt, és ismét elvonatkoztat. Ott, a tömegben ülve megnevezi, amit lát. A „kicsiből” „nagy” lesz, és a társadalmi viszonyok a fejük tetejére fordulnak. Ezen a „bifokális szemüvegen” keresztül Isten országának jelenlétét látja meg a mindennapi élet forgatagában. Ez egy módja az értelmezésnek. És mindeközben állást foglal, és az álláspontja kockázatos.

Az életet adó értelmezés

Én hiszem, hogy Krisztus Lelke nap mint nap megállásra kényszerít, azt szeretné, ha látnánk, éreznénk és kimondanánk dolgokat abban a többértelmű közegben, amelyben élünk. Szerintem Jézus egész élete során ezt tette, a kereszthalál pedig a végső megállásra kényszerítő tette. Hiszem, hogy az igehirdetésre való készülésünk lehet egy eseménydús folyamat, amelyben ott „lebeg” a Lélek, segítve bennünket, hogy lássunk, érezzünk és megnevezzünk, hogy megtaláljuk azt a kettős látásmódot és azokat a szavakat, amelyek új életre vezetnek. Hiszem azt is, hogy a prédikáció maga válhat megállásra kényszerítő pillanattá. Az a feladatunk, hogy felderítő, továbbadók, beszélgetőtársak legyünk az együtt látásban, az együtt érzésben, az együttes megnevezésben. Igen, az a feladatunk, hogy a többértelműség közepette odaálljunk, odaüljünk a másik mellé, hogy vele érezzünk. Az a feladatunk, hogy szóljunk: „Nézd!” És talán a megnevezés során olyan terek nyílhatnak meg, amelyekben a Lélek az általunk elképzeltnél sokkal változatosabban működhet. Nem irányíthatjuk ezt az eseményt, de jelen lehetünk, és mondhatjuk: „Itt vagyok.” Igen, azért imádkozom, hogy a prédikáció segítségével mindannyian eljuthassunk olyan helyekre, amelyeket nem is gondoltunk felfedezni, és hogy ezeken a helyeken magunkban érezzük az igazság testi súlyát.

Hadd zárjam ezt az előadást azzal, amivel az elején indítottam: a semmi képével és azzal, ahogyan ott állunk az üres sír előtt. Ha jó alaposan megnézzük, az üres sír talán nem csak az ürességről, némaságról és a semmiről beszél nekünk. Talán van mondanivalója a teremtő erőről, Isten Lelkéről és a mostani életéről (vagy mondjam így: az Életről?) is. Ha megállunk és odafigyelünk...

Képek

Az előadás során vetített képek egy részét testvérem, Mary Stephen készítette. Ezek megrendelhetők a <http://www.canonesses.co.uk/gallery/art/> címen.

Ajánlott irodalom

- CAMPBELL, Charles L. – CILLIERS, Johan H. 2012. *Preaching Fools. The Gospel as a Rhetoric of Folly*. Baylor University Press, Waco.
- CAPUTO, John D. 2006. *The Weakness of God. A Theology of the Event*. Indiana University Press, Bloomington.
- CAPUTO, John D. 2007. *What Would Jesus Deconstruct? The Good News of Postmodernism for the Church*. Baker Academic, Grand Rapids. (The Church and Postmodern Culture.)

- ENGEMANN, Wilfried 2002. On Man's Re-entry into his Future. The Sermon as a Creative Act. In: *Preaching: Creative Perspective*. Szerk. Gerrit Immink – Ciska Stark. Societas Homiletica, Utrecht. (Studia Homiletica 4.) 25–49. o.
- ENGEMANN, Wilfried 2003. *Personen, Zeichen und das Evangelium. Argumentationsmuster der Praktischen Theologie*. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig.
- HILKERT, Mary Catherine 1997. *Preaching and the Sacramental Imagination*. Continuum, New York.
- JOHNSON, Elisabeth A. 1999. *She Who Is. The Mystery of God in Feminist Theological Discourse*. Crossroad, New York.
- O'MURCHU, Diarmuid 2012. *In the Beginning was the Spirit. Science, Religion, and Indigenous Spirituality*. Maryknoll Press – Orbis, New York.
- SUNDBERG, Carina. *Här är rymlig plats. Predikoteologier i en komplex verklighet*. PhD-disszertáció, Karlstadi Egyetem, 2008. (Here is a lot of Space: Theologies of Preaching in a Complex Reality. Summary in English.) <http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:5551/FULLTEXT01>. (Letöltés: 2014. október 11.)
- TROEGER, Thomas H. 1990. *Imagining a Sermon*. Abingdon Press, Nashville.
- WARD, Richard F. 2001. *Speaking from the Heart: Preaching with Passion*. Wipf and Stock, Eugene.

A teremtő, életet adó Lélek és a prédikáció folyamata

Korreferátum Carina Sundberg előadásához

■ PERCZE SÁNDOR

„... Nem.

Nem akarok többet prédikálni. Abbahagyom. Nem találok ki többé semmiféle új módszert arra, amivel Isten és a világ előtt azt csillogtatom, hogy itt valami olyan történet, ami megváltoztatja a világot.

Nem éri meg az erőfeszítést.

Ne féljete, nem a düh mondatja ezt velem, nem vagyok rezignált, és kétségbe sem estem. Csupán az erőfeszítés nem áll köszönő viszonyban sem a sikerrel. Embereket fogok inkább keresni, akik valamit tesznek azért világot, melyben Isten uralkodik, és nem az erősebb. (...)

Engedjétek, hogy abbahagyjam.

És tovább már ne csináljatok belőlem bohócot, és ne én legyek az alibitek a semmittevésetekre, a végtelen türelmetekre, amivel elviseltek,

a gondolkodásbeli kényelmességetekre, a gyávaságotokra és fantáziátlanságotokra. Észrevettem, hogy szavakkal semmire nem megyek, mert ti csak a nyugalmatokat akarjátok. Legyen... nem szívesen, de kérem, legyen...”¹

E mondatok evangélikus szószéken hangzottak el egy igehirdetés részeként Lk 18,1–5 (a hamis bíróról szóló példázat) alapján. Az ilyen stílusú hangnemet és tartalmat a modern homiletika a prédikáció pszichológiai és szociológiai problémái című fejezetben tárgyalja. És nemes egyszerűséggel a „hallgatóság szidalmazásának” (Hörerschelte; vö. ENGEMANN 2002, 51–53. o.) nevezi, ha a gyülekezeten „az igehirdető azt véli meglátni, ami őt mindig is dühítette” (uo. 52. o.).

De minden negatívuma ellenére ezek a szavak mélyről jövő őszinteséggel szólnak az igehirdető részéről, aki hi-

¹ Részlet Otfried Halver prédikációjából Lk 18,1–5 alapján. Idézi BOHREN 1971, 29. o.

vatása szíve közepét vagy annak legalábbis egyik alappilérét teljességgel irrelevánsnak éli meg, és utolsó erőfeszítésével küzd szavai hatástalansága ellen. Ugyan ki az közülünk, akin – ha kimondatlanul is – ne futottak volna át hasonló gondolatok?

Ez a hivatásbeli-szakmai krízis jobb esetben egy olyan mélypont, ami valami újnak a kezdete lehet. És ahogy Carina Sundberg előadásából hallhattuk, a Szentlélek mélyből való teremtésének kiindulópontjává válhat. Minden semmissége ellenére az ilyen érzés is egy kontextus. Valami, amit Isten elkezdhet formálni, új élettel és tartalommal megtölteni.

Roszbab esetben azonban a hiáabalóság érzése átmege fáulságba, majd nemtörődömségbe. A papság kényserú, de biztos kenyérkereset lesz, és nem belülről fakadó életmód. Innentől az igehirdető dolgozva sztrájkol. S csupán két eszköze marad, hogy kifejezze a helyzettel és munkáltatójával szembeni elégedetlenségét: a minimális energiáfordítás és a slamposság.

Pneumatológia – Alternatív Energia Centrum

Egy építkezés kezdetéről érkeztem erre a konferenciára. A gyülekezet sikeresen indult egy energetikai pályázaton. A céget, amelyik terveink megvalósításában segédkezett, úgy hívják: Alternatív Energia Centrum. Nem reklámként mondom. Ez a személyes kontextusom, melyet az elhangzott előadás alapján megpróbálok dupla látással vagy kettős látással kicsit megcsavarni. Tehát megpróbálok a Szentlélek teremtő és életet adó munkáját az igehirdetésben amolyan alternatívenergia-centrumként szemlélni. Olyan energiaforrásként, amelyik nem központi elosztókból és vezetékrendszeren érkezik a felhasználóhoz, hanem függetlenül áll rendelkezésre és egyénileg használható fel. Valami olyasmi, mint a kreatív írás: bejárat egy másik, hátsó ajtón valahová.

Szentlélek és prédikáció. E két jelenség összekapcsolásával a pneumatológia területén vagyunk. Az előadás plasztikusan szemléltette a prédikáció születésében a Szentlélek működését. E korreferátumban a pneumatológia alternatív módjáról (a kifejezés új, a bevett és szokásos lehetőségtől eltérő értelmében) szeretnék szólni. Először rendszeres kategóriákban gondolkodva.

Rudolf Bohren sokat emlegetett, egekig magasztalt, standardnak aposztrofált, de annál kevésbé figyelembe vett *Predigtlehrerjét* hívom segítségül. Korát messze megelőzve, 1971-ben az igehirdetés minden kérdését a pneumatológia felől próbálta megválaszolni. A hagyományos trinitárius tanítás a világot teremtő Atya és a megváltó Fiú után beszél a megszentelő Szentlélekről. Bohren szerint az Atya és a Fiú számunkra a Szentlélekben és a Szentlélek által lesznek érzékelhető valósággá. Tehát

már az is a Lélek munkája, ha róluk gondolkodunk és beszélünk. A sorrend tehát valójában fordított: Lélek – Fiú – Atya. Az Atya és a Fiú ugyanis a Lélekben lépnek kapcsolatba a világgal, a Lélekben hatnak, és a Lélekben lesznek megtapasztalhatók a jelenben (vö. BOHREN 1975, 45–46. o.). Ez a pneumatológia alternatív megközelítése. A krisztológia és a pneumatológia között strukturális különbségek vannak.

1. Az Ige testté lett

A Szentlélek kiöntetett a testre (és azt is átjárja, ami a testtel érintkezésbe kerül. ApCsel 19,11 szerint a kendőket, amelyek Péterhez hozzáérttek, elvitték a betegekhez.)

2. Isten emberré lett

A Lélek az emberben lakik, az emberbe jött (ezért az emberi viszonyokat és intézményeket is Isten emberben való lakozása felől kell elgondolni. A pneumatológia az emberi valóság kritikus reflexiója.)

3. Az Ige felvette az emberi természetet

A Lélek átjárja a személyt és a közösségeket.

4. Krisztust nem lehet helyettesíteni

A Lélek rajtunk és velünk munkálkodik (teonóm reciprocitás/kölcsönösség).

5. Jézus személye és cselekedete tökéletes

A Lélek munkájában ott a töredékesség (1Kor 13,12 szerint most még tükör által homályosan látunk, töredékes az ismeretünk).

6. Az Ige testté lételevel az Ige egyes számban beszél

A Lélek polifon beszédet szül Istenről (A Lélek kitöltésekor mindenki a maga nyelvén hallja az apostolokat.) (Vö. BOHREN 1971, 73–76. o.).

Összefoglalva: A pneumatológia Isten folyamatos kisebb lételeéről szól. A pneumatológiai gondolkodás nem más, mint Isten hatalomról való lemondásának és növekvő védtelenségének reflektálása.

A prédikációra nézve mindennek messzemenő következményei vannak.

Ahol az Atya és a Fiú a Lélekben kilépnek önmagukból és érintkeznek, cselekszenek a világgal, és érzékelhető valósággá lesznek, mindig történik valami. (Általában a jelentéktelen jelentőséget kap: például József, az ács szerephez jut a megváltás nagy történetében.) *A Lélek munkája eseményszerű.* Története van, ezért története van. S ezt a történetet elsősorban elmesélni lehet és érdemes. A pneumatológiai megközelítésben a prédikáció ezért nem dogmatikai igazságok felsorolása, hanem a Krisztus-eseménynek *e földi valóságban való felfedezése.*

A teonóm reciprocitás először *a nyelvben megy végbe*, a beszéd, a szó adásában és vételében. Az Újszövetség tanúsága szerint a Lélek adja az ígét. (Mk 1,9 – Jézus a Lélek hatására kezd el prédikálni.) De a Lélek odaajándékozása önmagában, úgy tűnik, mégsem elég. A pünkösdi nyelvi csodát Péternek meg kell magyaráznia. Szavakra van szükség ahhoz, hogy az újra megtörténő Krisztus-események érthetővé váljanak. A pneumatológia felől értelmezett igehirdetés a Krisztus-eseménynek *e földi valóságban való felfedezése és elmesélése szavakkal és szavak által.*

A teonóm reciprocitás azt is feltételezi, hogy a Lélek mindenbe, ami emberi, belekeveredhet, és *mindent, ami emberi, felhasználhat.* Ezért nem lehet egy kizárólagos prédikációs stílusról és formáról beszélni. A Lélek polifón, sokszólamú és színes. A pneumatológia felől értelmezett igehirdetés ezért bátran nyúl minden forma, technika és mechanizmus után, hogy *e földi valóságban lejátszódo Krisztus-eseményt felfedezze és elmesélje szavakkal és szavak által e világi formákban.*

Carina Sundberg arról beszélt, hogy a Lélek *új beszédmódot* szül. Olyan nyelvet, amelyik megtöri a hétköznapi kliséket, egyértelműségeket, és több-, mélyebb értelműséget ad az élet eseményeinek. Csak a költői nyelv képes arra, hogy *e világ ismert, elhasznált darabkáiból, kijelentéseiből valami újat hozzon elő.* Az igehirdetés a pneumatológia horizontjában ezért *poézis*, költészet. A pneumatológia felől értelmezett igehirdetés a Krisztus-eseményt bontja ki ebben a valóságban, *e világ elemeivel a nyelvben és a szavakkal*, de úgy, hogy közben felvillantja *e földi létnek egy új lehetőségét*, Isten mindenütt és mindenben jelen lévő, mégis láthatatlan valóságában.

Egzisztencia: Lélek-jelenlét és a jelenlét szabadsága

„[E]gy Lób nevű rabbi [...] nagy tanító hírében állt. Egy ízben ellopták a fiának a biciklijét. És az istentisztelet legmagasz-

tosabb pillanatában hirtelen megállt, fájdalmasan szárnyaló, gyönyörű éneke váratlanul megszakadt, és azt mondta:

– Barátaim! Ne haragudjatok, de abba kell hagynunk a szertartást! Ma délután ellopták a házunk elől fiának a biciklijét. Nagyon bosszant, és sajnálom szegényt. Őt is, a tolvajt is... De ebben a pillanatban annyira kitölti lelkemet ez a kellemetlen ügy, hogy képtelen vagyok szívemet az Örökkévalóhoz emelni. Állandóan az a nyavalyás bicikli jár az eszemben! Szégyellem magam az Ūristen előtt... Nem vagyok alkalmas arra, hogy imádkozzak, s hogy az Ő áldásos fényszikráit, a sechinát lehozzam néktek... Én nem hallom Őt, Ő nem hall engem. Úgyhogy menjetek szépen haza, és imádkozzatok egyedül... Gyertek el holnap, és akkor megpróbáljuk az egész szertartást újra! Remélem, sikerül.” (MÜLLER 2013)

Számomra az egyik legégetőbb kérdés: *hogyan juthat el valaki az előadásban szépen elénk tárt bifokális látásmódra, amely az e világban (legtöbbször a jelentéktelenben!) meglátja az örökkévalót, a mennyei világot? Hogy találja meg azokat a szavakat, amelyek erről beszélni is képesek? Hogyan válik valaki a szóinfláció világában olyan emberé, kinek szavainak súlya, mélysége és magassága van? Vagy, hogy a rabbi példájánál maradjak, mikor hallhatja az ember egyidejűleg úgy az Urat, hogy az Ūr is hallhatja őt? Vagyis amikor a Lélek teremtő és életet adó munkájáról gondolkodunk az igehirdetésben, akkor az igehirdető személyéről és egzisztenciájáról is kell gondolkodnunk, akiben a Lélek munkálkodik.*

Úgy vélem, hogy Lélek-teljes szavak Lélekkel átjárt emberben születnek. A pneumatológia felől értelmezett homiletika ezért kéz a kézben jár a spiritualitással. A pneumatológia a Szentlélek jelenlétét és munkáját reflektálja a világban. A spiritualitás ennek személyes olvasata. A spiritualitás *az ember jelen-léte a Szentlélek erőterében.* Vagy megfordítva: a Szentlélek megélése és munkálkodása az emberi lét minden relációjában. Az embernek az isteniben való jelen-létéről beszélek. Az isteni mindig jelen van. Az ember az, aki nem mindig van jelen Istenben. Mert a gondolatai valahol máshol vannak: önmaga problémáinál, személyes ügyeinél, a munkájánál, a jövőjénél, a terveinél vagy épp a múltjánál, a képzelődéseinél. És közben alig-alig jelen, az *itt és mostban.* Ezért nem szabad arra, hogy lásson más is azon kívül, amit eddig tudott vagy elgondolt. A spiritualitás nem más, mint annak begyakorlása, hogy az ember megtanul jelen lenni, megtanul önmaga lenni, megtanulja Isten szemével szemlélni önmagát, mintegy kívülről is (meg)élve az életét. József Attila *Alkalmi vers a szocializmus állásáról* című versében valami ilyesmi állapotot ír le:

„Fák közt,
virág közt

ülök egy padon.
Kotyogok, mint elhagyott csolnak,
sok lágy levegő locsolgat –
a szabadság nagy csendjét hallgatom.
S valami furcsa módon
nyitott szemmel érzem,
hogymint folytatódok
a külső világban –
nem a fűben, a fáknban,
hanem az egészben.”

Egyszerre ott lenni magamnál és az egészben. Ez az a lélek-állapot, ha úgy tetszik, Lélek-jelenlét, mely *szabaddá tesz* arra, hogy lássunk valami mást és újat, mint amit eddig. Hogy érzékeljük azt (mint járja át az isteni ezt a világot), amit eddig észre sem vettünk. Hogy szavak szülessenek bennünk, melyeket soha vagy nem úgy hallottunk. A költő verse így folytatódik:

„Ahogy fölvetem boldog szememet,
mind följebb oszlanak az egek
s egyszerre élém suhannak itt
gólyákként lengő szavaid,
te hamvadthajú öreg.
És mint a tájon – mosolygok rajtad.”

Jézus egyszer azt mondta, hogy az ő szavai „lélek és élet” (Jn 6,63). A jelenlétben az ő igéi suhannak elénk Lelket és életet hozva.

Spiritualitás és látás

Aki jelen van, az lát. Ha az igehirdető jelen van a szó spirituális értelmében, akkor megláthat valamit Isten jelenlétéből. Úgy, ahogy János látta jönni Jézust a Jordánnál. És amikor látta – ezzel a tiszta, szabad látással –, akkor születtek meg ajkán az igék: „*Íme, az Isten Báránya*” (Jn 1,29). Nem arról beszélt prédikációjában, hogy mit jelent a bárány és a szolga közti különbség. Hanem a bárányt látta, és ezért nyílt meg az ajka. Carina Sundberg beszélt nekünk Jézus látásmódjáról, aki a liliomokban meglátja a tétlen aktivitást és Isten munkáját. A Lélek jelenléte ilyen látásmóddal ajándékozza meg a nála jelen lévő embert. Pál apostol az efezusi levélben arról beszél, hogy Isten világítsa meg a hívők lelki szemeit (Ef 1,18). Barbara Hauch német lelkész nő egyszer prédikált erről az ígéről a következőképpen:

I.

Egy vasvilla, az csak egy vasvilla. Az istálló ajtajához támasztva mereszti négy fogát a levegőbe. Nyelét a vele dolgozó sok kéz fényesre koptatta.

Egy favágó tuskó, az csak egy favágó tuskó. Egy öreg fa törzsének darabja. Repedezett kéreggel, számtalan barázdával áll a pince valamelyik sarkában, és türelmesen vár, míg újra jön valaki, és tűzifát hasogat rajta.

Egy öreg hordófedél, az csak egy öreg hordófedél. Hol itt hever, hol ott. Egykor még jó volt valamire, de most csak magában korhad.

II.

A festő Joan Miró rátalált egyszer az öreg hordófedélre, felvette és magával vitte. Két szemmel ajándékozta meg, és egy hosszú orral. Azután négy gyors vonással szájat rajzolt neki. Így lett az öreg hordófedélnek egyszer csak arca, szeme, orra s szája.

Később Miró, a festő felfedezte a favágó tuskót a pince sarkában. Tűzpirosra festette, három vékony falábra állította, és a hordófedelelet ráhelyezte fejnek. Így lesz a tuskóból egy táncoló kobold hasa.

Hát a vasvilla? Az a kobold fejére került, amint Joan Miró meglátta benne a kobold frizuráját. Mint egy antenna tornyosul a levegőben, csúcán pedig négy vékony copf himbálózik.

III.

„Megvilágosított lelki szemeket” kért Pál egykor gyülekezetének. Így nézettek szét a világban, mint Joan Miró, a lélek megvilágosított szemével. Akkor táncra perdülnek a favágó tuskók, a hordófedelek arcot öltenek, és egy vasvilla sem marad az, ami volt.

Felhasznált irodalom

- BOHREN, Rudolf 1971. *Predigtlehre*. Kaiser, München.
BOHREN, Rudolf 1975. *Daß Gott schön werde. Praktische Theologie als theologische Ästhetik*. Kaiser, München.
ENGEMANN, Wilfried 2002. *Einführung in die Homiletik*. Francke, Tübingen–Basel. (UTB 2128.)
JÓZSEF Attila 1997. *József Attila összes versei*. Unikornis Kiadó, Budapest.
MÜLLER Péter: Levél Jakupcsek Gabinak. *Nők Lapja*, 2013. május 9. <http://www.nlcafe.hu/noklapja/20130509/-level-jakupcsek-gabinak/>. (Megtekintés: 2014. augusztus 26.)

Kreatív írás

Bibliatanulmány

■ CARINA SUNDBERG

Az ígéhirdetésre való készülés kreatív folyamat. Amikor nekilátunk, még nem tudjuk, hogy fog hangzani a kész prédikáció. Az írás kreatív folyamatában az első kérdés nem ez: „Miről fogok prédikálni?” Az első lépés, hogy teret adjunk a köztünk és a szöveg között létrejövő nyílt kapcsolatnak, és ezzel lehetővé tegyük, hogy a Szentlélek szabadon munkálkodhasson. Személyes találkozásra van szükség köztünk és az alapigeként szolgáló bibliai szöveg(ek) között. Ez a találkozás egy több szinten zajló párbeszéd: imádság, odafigyelés, önvizsgálat, meglátás, vitatkozás, küzdés, válaszdadás, felfedezés, érzés... Több olyan módszer is van, amely segíthet nekünk ezekben: ezek közé tartozik a Lectio Divina vagy az igemeditáció különböző formái. A kreatív írás egy másik lehetőség – erről szeretnék most beszélni.

Abban a közegben, ahonnan jövök (svéd ígéhirdetőknek tartunk kurzusokat, de pedagógusok és néha konfirmandusok csoportjaival is dolgozunk), a szabad írás technikája rendkívül felszabadítónak bizonyult. Sokaknak – beleértve magamat is – segített túllendülni az írói válság pillanatain, ami nem csak íróknál vagy költőknél jellemző. Bár az ígéhirdetés szóbeli esemény, a legtöbben készítenek valamiféle kéziratot. Sok prédikátor küzd életének különböző szakaszaiban olyan problémákkal, hogy hogyan kezdjen neki az írásnak, vagy hogy hogyan találjon rá az élő „Ígére” a halott betűk rengetegében. Sokan érezhetjük azt is, hogy semmi személyeset nem mond nekünk az ige. Lehet, hogy már olyan sokszor olvastuk a szöveget, hogy úgy tűnik, nincs benne semmi „új” a számunkra, vagy egyszerűen csak nem tudunk hozzá kapcsolódni. Mintha képtelenek lennénk a felszín alá jutni, vagy megrekednénk a szöveg furcsaságai és összetettsége miatt. Előfordulhat az is, hogy a szöveg „múltbelisége” az akadály, amely nem engedi, hogy a szó – az Ige – a jelenben is megszólítóvá váljon.

Sokszor úgy érzem, hogy a kreatív írás olyan, mintha a hátsó kapun lépnék be a „szöveg világába”, majd hirtelen rádöbbenék, hogy több a szoba, több a tér, mint amit vártam. Mintha valami történe az agy, a kéz és a dokumentum kölcsönhatásában, miközben a felszíni rétegekből lejutunk a mélyebb rétegekbe, és a nyelvből nyelv fogan. A kreatív írás összeköti a fejet és a szívet. Hirtelen és meglepő módon tár fel új jelentéseket. A modern kutatások is ezt a szerepet tulajdonítják a kreatív írásnak.

Úgy gondolom, hogy ez nyílt és játékos módszer. Játshatunk a szavakkal, képekkel, igékkel, szereplőkkel, szövegösszefüggésekkel, eseményekkel, műfajokkal. Azzal dolgozunk,

ami megdöbben, piszkál, zavar bennünket, amit furcsának vagy csodálatosnak érzünk, ami felzaklat vagy boldoggá tesz. És ez így rendben van. Ez fontos, mert ez a módszer nem a helyesírásról, a helyes nyelvtanról, központozásról, helyes teológiáról vagy dogmáról, a realizmusról vagy bármi más kipipálandó feladatról szól. Ha írás közben elkezdjük kritizálni, amit írunk, leblokkolunk. Szintén falakba ütközhetünk akkor is, ha már az elején eldöntjük, hogy amit csinálunk, annak „hasznosnak” kell lennie, mert különben csak az időt pocsékoljuk vele. Isten játszótéere ez, és nem vagyunk egyedül. Gondoljunk úgy erre a fajta írásra, mint egy nekünk szóló lelkipogondozói tanácsadásra. Minden a szeretetről szól, arról, hogy közös táncba indulhatunk a Szentlélekkel.

„Hurokban” írás

A „hurokban írás” technikája a „hurokban” repülés metaforájára épül. Az ötlet az, hogy egy adott ponton (lásd alább) elkezdünk szabadon írni, és a hurok végére egy új, addig ismeretlen helyre jutunk, de a megtett út és a végpont is valamilyen módon kapcsolódik a kiindulópontához. A hurok egy spon-tán sorozat, egy befejezetlen egész. A hurokban írás lényege, hogy folyamatosan írjunk, megállás nélkül, amíg a kijelölt idő véget nem ér. Akkor azonban abbahagyjuk az írást, még ha nem is vagyunk „készén”. Majd újabb hurkot kezdünk.

Utasítás: Hurkonként 5 percig írjunk (lásd az alábbi példákat). Tegyük meg több hurkot egymás után, közben ne álljunk meg, csak folytassuk az írást. Egy idő után lesz jó néhány rövid szövegünk, különböző perspektívák és hangok „jelentéstöbbletet” (P. Ricoeur) képviselő sokasága. Írjunk csak szórakozásból. Engedjük meg magunknak ezt a szabadságot.

Amikor végeztünk pár ilyen hurokkal, álljunk meg, és olvassuk át őket. Ezután írhatunk egy „metahurkot” vagy „reflektív hurkot”. Ennek segítségével elgondolkodhatunk a saját írásunkon és azon, amit ezek az írások megmutatnak nekünk. El is menthetjük a hurkokat, és a metahurkot megírhatjuk később vagy másnap. (Bízhatunk abban, hogy Isten kreatívan munkálkodik bennünk az írásszakaszok során és közöttük is.) Ezután – vagy a folyamat során valamikor később – elmélyíthetjük vagy fókuszálhatjuk egyik-másik már elkészült hurkot.

Ezt a fajta szabadírásos technikát bármikor végezhetjük, mivel a hurkok rövidek. Még az időszükében lévő lelkészek

is hasznát veszik, mivel megszakításokkal is dolgozhatunk. Például írhatunk 15-30 percen keresztül (ez 3-6 hurkot jelent) vasárnap este, lefekvés előtt. Aztán alszunk rá egyet, és a hétfői kávészünetben ismét írunk kettőt, majd kedden megint néhányat. A másik lehetőség, hogy több időt töltünk az írással, ha épp ráérünk. Az én tapasztalatom az, hogy ez után a kreatív szakasz után általában talállok egy (vagy több) hurkot, amelyik a következő prédikációmnak az alapja lehet mint rendszerező metafora, alapozó vagy illusztratív történet, elgondolkodtató párbeszéd, új szempont egy karakter leírásához, továbbvivő gondolat, meglepő meglátás az életről és benne Istenről stb. Ezek az írásfolyamat kezdetén nem szerepelnek a tervek között, menet közben kapom őket ajándékba. A kiválasztott hurkot azután összeköthetem más szövegmegekötési módokkal is, például bibliai, kontextuális, történelmi, pasztorális exegézissel vagy másval. A kreatív írást természetesen magának az exegetikai munkának a során is használhatjuk, hiszen a prédikáció megírása olyan folyamat, amelyben fokozatosan egyre többet látunk meg. Legyen bizalmunk a folyamathoz. Tartsuk meg a hurkokat. Lehetnek köztük olyanok, amelyeket más alkalommal még fel tudunk használni.

Csoportos felolvasás

A fenti technikát lehet teljesen egyedül alkalmazni, de csoportban is működik. Ha van rá lehetőségünk, hogy az írásainkat felolvassuk egymásnak, általában meglepő dolgokat tapasztalhatunk meg. A szöveg még inkább megnyílik, és még többet láthatunk. A felolvasás történhet kisebb csoportokban (ahol mindenki bátran meg meri osztani a gondolatait), vagy nagyobb csoportokban, ahol néhány ember (lehetőleg minden alkalommal más) vállalja, hogy felolvassa az írásokat mindenki előtt. Tapasztalatom szerint minél többet merünk megosztani másokkal, annál többet osztanak meg velünk is. Írjunk meg egy hurkot, aztán olvassuk fel. Írjunk egy másikat, és olvassuk fel azt is. Ne fűzzünk hozzá semmit egymás szövegeihez, csak hallgassuk meg egymást (hacsak nem döntöttünk előre úgy, hogy kommentálni is fogunk). A lényeg, hogy megosszuk, amit írtunk, és hogy közösen többet lássunk.

Bemelegítés

(Ha van kedvünk, kezdjük ezekkel, ha nincs, hagyjuk ki őket és lépünk tovább.)

1. Írjunk az éppen aktuális érzéseinkről.
2. Írjunk le egy olvasott szöveget.
3. Képzeld el, hogy odakint sétálgatunk, és találunk a földön egy nekünk szóló cetlit. Mi van rajta? Írjunk erről az üzenetről.

4. Írjunk egy napról, amelyen megtapasztaltuk Istent.
5. Találjunk ki magunknak hurkokat tetszőleges témáról.

A szöveg olvasása

Olvassuk el legalább kétszer a bibliai szöveget. Olvassuk fel hangosan is. Figyeljünk. Figyeljünk még egyszer. Mit hallunk? Mit érzünk? (A lelkeszkonferencián Ez 37,1–10 hangzott el.)

Gyakorlatok a hurokban íráshoz

Egyenként 5 percig írjunk. (A feladatok bármilyen sorrendben végezhetők. Csak vágjunk bele.)

Főnév-hurkok

Én gyakran kezdek ezekkel.

- Válasszunk ki a szövegből egy főnevet, amelyik „mellébe vág”, furcsának tűnik vagy csak valami miatt „kilóg”. Felejtsük el a szöveggörnyezetet, és írjunk szabadon csak erről az egy szóról.
- Magyarazzuk el ezt a szót valakinek, akinek fogalma sincs, mit jelent, úgy, hogy az illető lássa, érezze a tapintását, az ízét, az illatát, hogy megértse.
- Válasszunk egy másik „kilógó” főnevet. Helyezkedjünk bele a szöveggörnyezetbe, és írjunk „belső gondolatokat” úgy, mintha mi magunk volnánk az a főnév. Kezdhessük így: „Én vagyok a ..., és én...”
- Válasszunk még egy főnevet. Alkossunk párbeszédet e két utóbbi főnév között (elképzelve, hogy tudnak beszélni) a szövegben leírt eseményhez kapcsolódóan.

Érzések

- Írjunk szabadon egy érzésről, amelyet a szöveg ébresztett bennünk.
- Írhatunk konkrétan erről az érzésről: hol érezzük a testünkben, hogy néz ki, milyen az íze, a hangja, az illata... Mit tesz velünk/bennünk ez az érzés?
- Írjunk egy szituációról, amelyben az adott érzés nyilvánvalóvá vált a környezetünkben.

Igék

- Soroljuk fel a szövegben lévő igéket. Írjunk arról, mit mutatnak meg ezek az igék. (Az igék mindig az elbeszélésről, a történetről, a drámáról szólnak. Mozgást, ritmust, sodrást, irányt fejeznek ki.)
- Válasszunk ki egy igét, és írjunk szabadon erről.
- Gondolkozzunk el a szövegben megjelenő hatalmi

struktúrákon az igék segítségével: ki milyen igéhez kapcsolódik és miért.

Egyéb hurkok

- *Fénykép:* Csináljunk állóképet a szöveg egyik jelenetéről, és írjuk le, mit látunk.
- *Elfogultság:* Azonosítsuk a szöveggel (vagy egy abban szereplő eseménnyel/személlyel) kapcsolatos elfogultságunkat vagy feltételezésünket (előítéletünket). Írjunk erről az elfogultságról. (Ha többet is találunk, válasszunk ki egyet. Ne cenzúrázzuk magunkat. Ha úgy könnyebbnek érezzük, adjuk ezeket a gondolatokat valaki más szájába.)
- *Váltogassuk a hallgatóságot:* Meséljünk a szöveg egyik szereplőjéről gyermekeknek.
- *Érvelés:* Írjunk a szöveg mellett vagy ellene szóló érveket. Írjunk egy hurkot az egyik ilyen érvről.
- *Párbeszéd:* Írjunk egy dialógust (a beszélgetés nyelvezetét használva) két ember között, amelyben ezt az érvet és annak ellenérvét vitatják meg.
- *Film:* Képzeld el egy filmjelenetet, amely a szövegben lévő eseményt vagy drámát dolgozza fel.
- Helyezzük az egyik szereplőt (vagy az esetleges szerzőt) a saját konyhánkba. Mit mondana nekünk?
- *Novella:* Írjunk egy novellát a szöveg egy „láthatatlan”, „rejtett” vagy meg nem nevezett szereplőjéről.
- *Szalagcím:* Legyünk újságírók vagy tévériporterek,

és írjunk egy szalagcímet vagy rövid bevezetést a történethez.

- *Vers:* Húzzunk alá három mondatot/kifejezést. Ennek a három részletnek a felhasználásával írjunk egy tíz sorból álló verset.
- *Haiku:* Írjunk egy a szöveg által inspirált haikut. A haikus 17 szótagból álló rövidke versek, általában soronként 5-7-5 szótaggal, de ez most tetszés szerint változtatható. A lényeg a rövidség.
Példa:
A száraz csont fája.
Lelked által felkenve
Várom, hogy újra jöjj.
- Gondoljunk úgy a szövegre, mint társadalmunk egy jelenségének példabeszédére vagy metaforájára. (Például Ez 37 kapcsán képzeljük el, hogy a csontok valami más, a társadalomban jelen lévő dolog metaforái.) Írjunk arról, mi történik körülöttünk.
- Írjunk arról, mit mond nekünk a szöveg a Szentlélekről.
- *Instant verzió:* Képzeld el, hogy gyorsan kell végeznünk a prédikációval. Adjunk magunknak 10 percet rá.
- *Metahurkok:* Ezeket a hurkokat bármikor megírhatjuk. Ilyenkor a saját írásunkról írunk, a már meglévő szövegeket használjuk és azokon elmélkedünk. Milyen meglátásaink vannak így?

Engedjétek szabadon a képzeleteteket! Jó szórakozást!
A Szentlélek legyen Veletek!

Út a hitvallásig

Bibliatanulmány ApCsel 2,14–36 alapján

■ SZABÓ LAJOS

Azoknak szól ez a bibliatanulmány, akik ritkán hallgatnak prédikációkat. Azoknak, akik szinte minden vasárnap prédikálnak, és csak néha jutnak olyan helyzetbe, hogy nyugodtan ülhetnek a templompadban, és csupán el kell engedni magukat, hallgatni és befogadni a szavakat és gondolatokat. Szabaduljunk fel most erre!

Mitől lesz missziói egy prédikáció?

Ideális a prédikáció helyzete. Irigylésre méltó az igehirdetés atmoszférája Jeruzsálemben. Sokan vannak. Érdekes emberek. Felcsigázott kíváncsiság. Rendkívüli esemény történt.

Péter apostol számára ideális a pillanat is, amelyben megszólal. Van valami a levegőben, ami eddig nem volt. A zúgás, a hangok és a beszédek most nem idegesítőek, hanem különleges módon érdekesek és kellemesek. Mindenképpen figyelemfelkeltőek. Vannak a pünkösöd miatt összejött emberek között, akik „álmélkodnak”, akik „zavarban vannak”, akik „kérdőzgetnek”, és jó néhányan olyanok, akik egyszerűen csak „gúnyolódnak”.

Péter második megszólalásának, de a Krisztusról szóló első missziói prédikációjának ez a környezete. Színes. Mozgalmas. Izgalmas. A tradicionális térben semmi sem régi ebben a pillanatban. Prototípusnak mondhatjuk a helyzetet és az igehirdetést.

Semmi sem elsimított. Minden nyitott. De a levegőben egyértelműen érezhető egy hatalmas vágy arra, hogy magyarázza már meg végre valaki azt, amit „átéltünk”! Vitatkozni is csak akkor lehet róla, ha már mond valaki egy teóriát, egy nyílt színen is vállalt felvetést.

Először érkezik egy különleges élmény. A pünkösdi történések. Egy páratlan csoda. Egy olyan esemény, amelyet senki sem érthet meg, csak „megérezhet”. De egy biztos: a világ minden tájáról összefutott tömeg érthetetlen módon mégis megérti egymást. A „szinkrontolmácsolás” egyedi, és a történelemben mind a mai napig páratlan megértési szinten sikeresen kommunikál. A bábeli zűrzavar teljes fordítottja ez egy kegyetlenül összekeveredett, megkavarodott embertömegben. A kaotikus világban egy váratlan, tiszta harmónia.

Mi van e mögött? Kinek jó ez? Egyáltalán ki az, aki erre képes? Milyen eseménynek lettünk a részesei? És most mi lesz velünk? Kell ez nekünk vagy nem? Nekünk szólnak ezek a szavak vagy másoknak? Maradjunk vagy menjünk el gyorsan? Hátha mégis érdekes lesz itt valami. Hátha pont ez lesz az életünk igazi nagy élménye. Hátha... A prédikáció ideális hallgatóságának ma is ez a legpozitívabb hozzáállása: *hátha*. Az igehirdetés elmondójának pedig: *éppen most*. Ez a jó kiindulási pont. A beszélő részéről a felvérteztség. Tele mondanivalóval és élménnyel. A hallgató részéről pedig az esély érzése. Elérhet most valami. Lehetséges a változás, a megújulás. Érhet valami, ami továbblenyúl a mostani pillanaton, esetleg az élet konkrét krízisének. Ahol elakadtam.

Részesedhetek valami rendkívüliből. Lehet egy olyan napja az életnek, amelyet sohasem fogok elfelejteni. Erre akkor van esély, amikor egy pünkösdi esemény úgy játszódik le, hogy ennek a kettőnek van egymással találkozása: *hátha* és *éppen most*. Egyik oldalon az, hogy nagyszerű mondanivalóm van (az igehirdető). A másikon pedig a vágy, hogy részesedni szeretnék a rendkívüliben (az igehallgató).

Lukács valószínűleg nem az apostoli missziói igehirdetés már meglévő szabályai szerint szerkesztette ezt a prédikációt, hanem a hagyományban élő és kiformalódott pünkösdi elbeszélés- és prédikációs anyagot vett át. Egyébként a missziói igehirdetés öt legfontosabb kritériuma a következő:

1. Az aktuális szituációhoz kapcsolódó bevezetés,
2. kérés,
3. az apostoli tanúskodás hangsúlyozása,
4. alátámasztása az Írásból,
5. befejezés: a megtérésre való felszólítás. (PESCH 2012, 116–128. o.)

Sok minden alakulhat életünk során a prédikációs gyakorlatunkban, de érdemes elgondolkodni azon, ezek valamelyike nem hiányzik-e rendszeresen az igehirdetésünkből. Ha egyáltalán nem jelenik meg a beszédeinkben, ak-

kor nem tehetünk eleget a missziói kritériumnak. Ez az út pedig fárasztó és örömtelen, nem is lehet igazán eredményes. Most Péter beszédének vizsgálatával azt tanuljuk, hogyan válik a szavunk prédikációvá, ha a missziói tartalom és forma meghatározza a munkánkat.

(Ezen a ponton egy zongoraimprovizáció első eleme hangzik el. Azt fejezi ki ez a zene, hogy a zűrzavaros világban egy nagyon egyszerű dallam elrejtetten mégis ott van a mélyben. Talán ki sem vehető még az íve, a melódiája, de sugározni kezd, és titkosan megjelenik. A zenei improvizáció alapja Scholz László éneke: Szentlélek, Lelke Atyának s Fiának..., EÉ 245.)

Lehetünk még sokan is?

Ezt a bibliai történetet az jellemzi, hogy sokan vannak jelen, amikor lejátszódik. Mi is azt szeretjük ma misszióinak nevezni, amikor sokan gyűlnek össze. Mintha tényleg ez lenne az igazi kritériuma a missziói jellegnek. Pedig esetleg már egészen jól ismerték egymást a résztvevők eddig is... Nem is igazán rendkívüli és új a hallgatóság, de tömeg. Nem idegenek, nem távoliak, de tömeg.

Összetartozik a misszióval a létszám kérdése. Ilyen helyzetek a mai gyülekezetekben ott adódnak, ahol végre sokan vannak előttünk. Nem biztos, hogy ez a minden vasárnapi „megörökölt” stabil templomi istentisztelet alkalma. De a legkisebb szórványgyülekezet is átél időnként teli templomos órákat. (Ha hiteles az egyházi média, hiszen az ilyen ünnepi helyzetekben szinte kivétel nélkül a zsúfolt, teli templomról szólnak a tudósítások.)

Az esküvők, keresztelek, temetések vagy akár iskolai, közéleti nyilvános alkalmak időnként sok embert vonzanak. Sokszor a felnőtt keresztelek és konfirmációk is ilyenek. Ezek a mai különleges, pünkösdi/missziói karakterű homiletikai szituációk. A távolról érkezők és a gyülekezeti, egyházi tradíció árnyékától is messze levők ünnepi közössége. Furcsa, de sokszor éppen az idegenek és ismeretlenek találkozásából lesz pünkösdi csodás változás ma is. Mennyire jó az, hogy vannak ilyen típusú újabb és újabb meglepetések! Olyanok, amikre évtizedekkel ezelőtt nem is gondoltunk, vagy tán néhány napja sem. A kérdés persze az, hogy van-e bennünk kellő tartalom és fantázia ilyen helyzetekre. Tudunk-e a péteri második megszólalásként, de az első missziói prédikációhoz hasonlóan erővel és lelkesen valóban „lelkesen” megszólalni? Vagy erre ma már csupán a speciális karizmatikus csoportokban és az egyházi kereteken kívül van esély? Képes-e egy történelminek nevezett egyház ilyen missziói karakterre? Van-e missziói lelkesedés bennünk?

A pünkösdi érzéshez és egyáltalán pünkösdi megélésének esélyéhez kell a tömeg, kell a „több ember”.

Felolvasás: ApCsel 2,16–20 – Jóel szavai

A lelkes prófétáló csapat a jóeli felsorolás szerint: fiak, lányok, ifjak, vének, szolgák és szolgálólányok (ApCsel 2,17–18). Itt csak egy kicsinek tűnő ponton aktualizálnék, ez egyértelműen az újszövetségi háznép értelmezése: mennyi imádságra és törődésre szorulnak a mai próféták családjai! Hány igehirdetőnek keserves tapasztalata az, hogy a saját háza népénél már nincs átütő sikere, eredménye! Nem mindegy, honnan – kik közül – megy valaki fel a szószerkekre, és hová – kikhez – jön vissza. A lelkészcsalád ebben a kivételezett helyzetben nagyon fontos faktor. Sokszor beigazolóódik az, hogy amilyen életkorúak a lelkész gyermekei, az a korosztály a legerősebb az aktuális gyülekezeti munkában. Emlékszem arra is, hogy anyai nagymamám baráti köre adta egy időben kedd este a kőszegi idősök bibliakörének 90 százalékát. Kis missziókból lesznek a nagyok. A családi szálak sok mindenre képesek. A hittudományi egyetemen is nagyon örülnénk annak, ha a teológusotthonban lakó külsősök hitet sugároznának a saját egyetemi közösségeikben a „távoliaknak” (ApCsel 2,39).

Péter prédikációjának a környezete mutatja nekünk, hogy semmiképpen sem homogén és kritikátlan, csupa bennfentes hallgatóság a realitás, hanem éppen ennek az ellentéte. Érintetlenek, kíváncsiak és gyanakvók. A Lélek jelenléte és ereje éppen az ilyen helyzetekben tapasztalható meg. A lehetetlennek tűnőben és a váratlanul érkezettben. Nem a nyugodt és minden vasárnapra, békésre és „elfogadóra” elrendezett környezet a természetes a Szentlélek számára, hanem a váratlanságában és különlegességében izgalmas alkalom. Vajon szeretjük-e ezeket? Keressük az ilyen perceket? Megtalálnak-e az ilyen lehetőségek miniket? Érdemes lenne több energiát fektetni abba, hogy elgondolkodjunk, hol és mikor aktuálisak az ilyen helyzetek a mi szolgálatunkban. Keresni ezeket és élni velük. Ehhez kell egy olyan felébredés, mint amit a tizenegy és Péter élt át Lukács leírása szerint.

Mindig szükségünk van a templomi mellett a templom nélküli igehirdetési atmoszférára is. A prédikálásunk akkor fejlődik, ha ki vagyunk téve mindkettőnek. Mindkettő fontos. A mieink és a mások egyaránt lényegesek a prédikátor szempontjából. A hozzánk tartozók és a körülöttnünk élők. Az ismerősek és az ismeretlenek. A régiek és az újak. A közeli és a távoliak. Ahol a Szentlélek úgy járt előttünk és úgy van ott velünk, ahogy mi erre nem is mérésztünk soha gondolni. Tudunk-e és szeretünk-e erre ráhagyatkozni? Fáradozunk-e azért, hogy ne csak a megszokott, eltervezett, hanem a soron kívüli, a páratlanul izgalmas, különleges helyzetekben is ott legyünk? Felkészülten és azzal a tudatossággal, hogy részesei akarunk lenni az eseményeknek, nemcsak általános szemlélői.

Olyanok, akiknek van mondanivalójuk, és fel vannak vértelve arra, hogy úgy kommentálják az eseményeket, hogy a figyelem középpontjába kerüljenek. Nem egma-

gukban és önmagukért, hanem a többiekkel együtt és sokakért. Tényleg a közösségért.

(A második zenei improvizáció itt hangzik el. Már erősebben és határozottabban megszólaló, a Szentlélek erejét kifejező feldolgozása az említett éneknek. Ez az a mozgás, ahogyan a tanítványok és Péter előrekerülnek. Ki kell állniuk, hogy szólni tudjanak...)

Péter nem egyedül lép fel a pódiumra, és nem akármilyen tartalommal

Nem egyedül. Ezt fejezi ki az indulás, ahogyan Lukács felvezeti Péter prédikációját. Nagyon hátulról és nagyon a mélyből kerülnek elő a tanítványok, sőt maga Péter is. De együtt. A csalódás és a félelem azonban most már eltűnt. A Lélekkel teltség és a bátorság kezdi el a munkáját bennük. Nem a múlt, a régi dominál már, hanem a pillanat és az új csodálatos varázsa. Így kell értenünk azt, hogy „Péter felállt a tizeneggyel, felemelte a hangját, és így szólt hozzájuk” (ApCsel 2,14). A néphez szól, de a tizeneggyel a háttérben.

A fellépés itt egyben határozott kilépés is. A hangtalálás öröme. Akik még emlékeznek, és esetleg tanúi a múltbeli szereplésüknek, azok sem arra kíváncsiak már, hanem a jelenre és a jövőre. Az érkező szavakra.

A felállás itt jelzés arra, hogy Péter jelentős tartalom és üzenet birtokában akar megszólalni. Feláll valaki, akire oda kell figyelni. Ő az, aki egy lépéssel előbbre vagy egy lépéssel följebb mozdul azért, mert nem hallgathat tovább. Ez a mindenkor igehirdető helyzete is. Ez a mozgás elkerülhetetlen. Éppen most. Ezért érdekes az, hogy a Jóeltől idézett szövegben két változtatás is van Lukács részéről. A sima „azután” (Jóel 3,1) szó helyett itt „az utolsó napokban” vagy „végső időkben” kifejezéssel pontosít. A másik esetben az ApCsel 2,19 arról szól, hogy „[é]s csodákat teszek az égen fenn, és jeleket a földön lenn: vért, tüzet és füstfellegyet...”, míg Jóelnél a „[c]sodás jeleket mutatok az égen és földön...” (Jóel 3,3) szerepel. Valószínűleg Lukács itt azért változtatott, hogy még nyomatékosabbá tegye, a prófécia beteljesedését látja a pünkösdi eseményekben. Egy igehirdetésben mindig van egy kis beteljesedés.

A jelek és csodák használata pedig arra utal, hogy az égből jövő szél és tűz, a földön pedig a nyelvek adománya az új és egyben végső, döntő időszak kezdetének elengedhetetlen bizonyítékai. Arról szól ez a rész, hogy hogyan élnek a keresztények az utolsó napokban, mi lesz jellemző az életükre (KURZ 1992, 23–24. o.).

A felemelt hang, a hangos szó itt annak a kifejezése, hogy érdemes lesz odafigyelni, és létfontosságú, ha úgy tetszik, igazán közérdekű az, amiről szólni fog. A „figyeltetek szavamra” felszólítás az Apostolok cselekedeteiben gyakori kifejezés, amely felkészíti a hallgatót arra, hogy

az elbeszélte történetnek fontos része következik. Ebben az esetben Lukács egy szokatlan, septuagintabeli kifejezést alkalmaz a „figyelj” tartalom kifejezésére: ἐνωτίζομαι, ami szó szerint azt jelenti, ’hadd helyezzem a füledbe’ (Isten ígését). Ex 15,26-ban is ez szerepel. Az evangéliumban használ Lukács egy hasonló kifejezést, mégpedig egy kritikus ponton, amikor Jézus azt mondja názáreti hallgatóinak (4,21), hogy a próféta által megígért örömhír a szegények számára beteljesedik azok között, „akinek van fülük” (ἐν ὠσίν). (*The New Interpreter's Bible*, 10: 69. o.)

Nem önmagáról és nem általánosságban beszél majd, hanem konkrétan a látott és megtapasztalt események utáni lehetőségről, az élet folytatásáról. Ez pedig mindenkinek érdekes és fontos. Az evangélium hirdetésére is akkor gördül fel a függöny, amikor egyértelmű, hogy a tét a jövő, a holnap. Ez itt a sorsdöntő lehetőség. Walter Lüthi írta körül ezt a következőképpen: „Ezen a pünkösd reggelen egy darab utolsó ítélet játszódik le a jeruzsálemi templomban. A Szentlélek működése a templomban megjelentek között szakítást vagy döntést ér el (*Scheidung oder Entscheidung*). Vannak, akik fogadják, és vannak, akik nem fogadják be.” Ez a prédikáció helyzete valójában mindenütt (vagy-vagy). Persze domináns a zsoltáridézet a péteri prédikáció első részének zárásaként: „Aki azonban segítségül hívja az Úr nevét, az üdvözül.” (ApCsel 2,21) Mindenki megteheti ezt, aki már korábban is jól ismerte a zsoltárformulát, és az is, aki most hallotta először.

A hallgatóság számára a kapcsolódási pontok akkor is, ma is döntőek. Hogyan lehetek része a folyamatnak? Péter az apostolokat ért támadást védi ki, a lukácsi szerkesztés pedig az apostolok hitelességét erősíti meg azzal, hogy nem tárgyalja részletesen a mondvacsínált kifogásokat. Lukács történelmi hitelességgel mutatja be azt, hogy amit ő átvett és megtanult erről a nagy pillanatról, az éppen az, hogy bármilyen információk vagy előítéletek is léteztek Péterrel és a tanítványokkal kapcsolatban, most itt a legitimitáció nem kérdéses.

A fontos időpont és az életfontosságú helyzet itt van. Olyan fellépés ez, amely nem maradhat el, nem maradhat ki.

Nem pusztán hangulati helyzet és küldetés ez, hanem nagyon mély tartalmi üzenet lesz, amit Péter majd kifejti. Erre utal Lukács következő kifejezése: „*Vegyétek ezt tudomásul, és figyeljetek szavaimra!*” (ApCsel 2,14b) Van lehetőség újat kezdeni. Van alkalom csatlakozásra. Nem kell ott maradni az erőtlenségben, hanem bárki kaphat erőt és hitet. Nem kell megijedni az újtól, mert bőven kárpótolja a régít.

(A 3. zenei betét itt hangzik el. Amikor már kristálytisztán kivehető a korál dallama. Az erőtlenségből erő lesz és energia. A hit születésének pillanata. Amikor különlegesen megtapasztalhatjuk azt az érzést, hogy nem vagyunk magunkra hagyva. Isten Szentlelke velünk van.)

A majdnem nyitva maradt igehirdetés. . .

A kognitív beszéd és a személyes érzelmi vallomás kohéziója

Péter első missziói prédikációja pedig éppen ennek a ketőnek a felvállalásával épül fel. A megfelelő szinten kognitív beszéd és érzelmi vallomás egyszerre ez a prédikáció. Péter a szellemi és lelki minőséget is a kor egyik legmagasabb szintű helyszínéhez, Jeruzsálemhez igazítja. Annyit és úgy beszél, ahogyan itt és most szükséges. A tizenegygyel a háta mögött, a megalapozott tudással a fejében és az eltökélt szubjektív érzéssel a szívében áll készen a megszólalásra. Ebből is szabad arra következtetni, hogy a jó igehirdetés előzményei mennyire fontosak. Más szóval a szándék. A megszólalás előtti út és munka értéke nagy. Nem egyszerűen kiállás, felállás vagy hangoskodás a Lélektől indított első apostoli bizonyágtétel sem, hanem nagyon tudatosan megszerzett, kialakított és elmélyített ismeretanyag érik igehirdetéssé az igehirdető lelkében. Ez a prédikatori hivatás egyik legszebb feladata.

A megmagyarázhatatlan titok és a megalapozott tudás mint az igehirdetés előszobájának elemei. A prédikáció számára a tudás és az élmény előfeltétel. Az ismeret és a tapasztalás ugyanúgy. Ezek nélkül nincsen ereje a szavaknak, nincsen igazi lüktetése a beszédnek, nincsen hiteles kommunikációnk. Péter pünkösdői prédikációjának helyzete és a prédikáció maga is hatalmas biztatás arra, hogy van értelme és jövője a megalapozott és aktuális igehirdetésnek minden időben. Lelkesít és felvértez minket ma is az igehirdetői helyzetek vállalására, a jól időzített és világos beszédre. Csak használ, ha tudjuk azt és meggyőződhetünk arról, hogy valóban felkészültek vagyunk. Már Dávid megénekelte ennek a lényegét.

Felolvasás: Dávid zsoltára (ApCsel 2,25b–28)

John Stott fogalmazta meg röviden éppen Péter prédikációja kapcsán az akkori és a mai feladatot. „Nem elegendő pusztán »Jézust hirdetni«, ma ugyanis nagyon sokféle Jézust mutatnak be az embereknek... Jézus történelmi személy, Jézus teológiai személy és Jézus kortárs személy... Az apostolok három síkon mondták el Jézus történetét: egyrészt történelmi eseményként beszélték el (melynek szemtanúi lehettek), másrészt rávilágítottak teológiai jelentőségére (az ószövetségi próféciaik segítségével), harmadszor pedig hangsúlyozták aktualitását (döntés elé állították hallgatóikat). Ránk is ez a feladat vár, hogy tényként, tantételként és evangéliumként adjuk tovább a Jézusról szóló történetet. Nem elegendő pusztán »Jézust hirdetni«, ma ugyanis nagyon sokféle Jézust mutatnak be az embereknek...” (STOTT 2012, 86. o.)

Az ApCsel 2,14–36 nyilván a 40. versig tartó nagy egységnek a döntő része. Összefoglalóan: igehirdetés a záromondatokig. Három megszólítás tördeli a beszédet. (A 14-ben a kicsit távolságtartó ἄνδρες Ἰουδαῖοι; 22-ben már közeledik: ἄνδρες Ἰσραηλῖται, és a 29. versben már a személyes kapcsolódás is érződik: ἄνδρες ἀδελφοί.) (LINDEMANN 2002, 441–456. o.)

Három nagy üzenetből épül fel a missziói prédikáció.

1. *Beköszöntött a Lélek korszaka.* Egy kis korrekcióval játszadozva indul, de nagy változást ír le utána. A tanítványok különlegessége nem bortól való mámor, hanem ennek az új korszaknak az első jele. Pontosan az, amit Jól megjövendölt (17–21.vers).

2. *Az élet mellett szól minden.* Ami Jézussal történt, az pontosan az, amit Dávid már régen megmondott. Jézusra igaz az teljességgel, hogy „nem hagyod lelkemet a halottak világában, nem is engeded, hogy Szented elmúlást lásson” (27. vers). Nem volt semmi Jézusban, ami a halálhoz tartozó lett volna.

„Isten a Lelkét a közösség minden tagjára kitöltötte annak érdekében, hogy prófétálganak, látomásokat lássanak és álmokat álmodjanak (2,17–18). Ahogyan a jóeli prófécia jelentése kibomlik az ApCsel narratív világában, ezek a próféta cselekedetek (és a hozzájuk hasonló) tisztázzák és irányítják az egyház átfogó elhívását arra, hogy bizonyosságot tegyen a feltámadott Jézusról. Jól próféciáját követve ez a bizonyágtétel két fontos feladatot foglal magában: közvetíteni Isten csodáit és jeleit (2,19), valamint hirdetni Isten szavát, amely azt a meghívást tartalmazza, hogy mindenki, aki segítségül hívja az Úr nevét, üdvözülni (2,21). E nélkül a próféta tudatosság nélkül az egyház szolgálatát megrontja az önérdék, és jelenléte megszűnik fontosnak lenni.” (*The New Interpreter’s Bible*, 10: 69. o.)

Az igazi kérés az: közvetíteni Isten csodáit és jeleit, és hirdetni Isten szavát, a meghívást mindenki felé ezzel a tartalommal: „Aki azonban segítségül hívja az Úr nevét, az üdvözülni.” Tartalmilag pedig sohasem maradhat ki belőle Jézus élete, szenvedése és feltámadása (21. vers). Ha nem ezt teszi az egyház a prédikálásában, akkor megszűnik a relevanciája. Elveszti a súlyát. Jelen van ugyan, de nem számít. Ezt eredményezi a korrumpálódás, ahová a próféta tudatosság elvesztése vagy figyelmen kívül hagyása vezet.

Érdemes itt arra gondolni minden prédikátornak, hogy mennyire igaz ez a mi igehirdetéseinkre. Péter prédikációja nem mintapredikáció, de amit elmond, az az alapja minden keresztény prédikációnak.

(Meditációs kitérő: Érdemes egyszer úgy végighallgatni – és nem mondani – az Apostoli hitvallást, hogy közben kontrolláljuk önmagunk igehirdetői szolgálatát, mennyire van benne az egyes igehirdetéseinkben ez az egyértelmű lényeg. Mi, állandó igehirdetők gondoljunk arra, hogy a prédikációnk, a prédikálásunk milyen kapcsolatban van az Apostoli

hitvallással. Mi magunk személyesen hogyan érezzük ezt a szöveget? Ne mondjuk, csak hallgassuk nyugodtan, türelmesen a szöveget, és futtassa át ki-ki az igehirdetői életpályáján a hitvallást, mint egy érzést...)

3. *Nem maradtunk magunkra! Az igehirdető hitvallása.* Minden azért történt, mert Isten tervét semmi sem akadályozhatja meg, hogy „Úrrá és Krisztussá tette őt Isten” (36. vers). Így ő elérhető és jelenvaló most is. Ennek a megvallása nem hiányozhat a missziói prédikációból.

Távolabbról indít, és egyre közelebb érkezik a hallgatókhoz. Nincs lerohanás és kényszer. Van viszont közelítés, távolságcsökkentés és élménymegosztás. De mindennek a lényege az, hogy nagyobb a tétje annak, ami most történik, mint azt bárki is magától gondolhatja.

Egy prédikáció valamilyen formában mindig erről szól. Nem a végtelen, hanem a végesség. Nem az elhúzódó lehetőségek, hanem az adott pillanat esélye. Nem egy majd egykor bekövetkező, hanem a most éppen aktuális. Ennek művészi példája áll most előttünk minden szempontból. Lukácsra jellemző módon a kívülállónak éppúgy, mint a közvetlenül érintetteknek. Nem húz közéjük határvonalat, hanem mesteri bravúrral építi egy közösségbe a hallgatóit. Az első keresztények világából meghatározza Lukácsot az is, hogy erre nincs sok idő, és nincs mit várni igazán.

A végső célja nem emberek kizárása vagy döntésük megnehezítése, hanem éppen a közelség, a megtaláltság és az egymásra találás felfedezése. Megkönnyíteni a döntést. Utat készít a hitvalláshoz. Lehetetlennek tűnt ez Jeruzsálemben akkor is, de az apostoli prédikáció az eltérő érdeken túl az azonos értékek felé kormányozza a hallgatók gondolatait. Közös, klasszikus, régi nagy nevek felől (Jól és Dávid) érkezünk meg az egyetlen név (Krisztus) világába most. Elhagyottságból, bátortalanságból és gyanakvásból a bátor döntéshozatal helyzetébe.

A „Mi akar ez lenni?” kérdéstől (ApCsel 2,12) a „Mit tegyünk, atyámfiai, férfiak?” kérdésig. Ez utóbbi (ApCsel 2,37b) itt, a mi esetünkben igazából egy a prédikációban közbevetett kérdés (ROLOFF 1975, 60–61. o.).

Közbevetett kérdés az igehirdetés végső konklúziójának kimondása előtt (ApCsel 2,38–40). Majdnem elvágja a prédikációt. De Péter nem az általunk ilyenkor megszokott „Hol is tartottunk éppen?” helyzetbe kerül, hanem páratlan koncentrációval folytatja „a lelkükre való beszédet”. Így még érdekesebb az, hogy az első, nagyobb nyilvánosság elé kerülő igehirdetés annyira felcsigázta a hallgatókat, hogy éppen a vége előtt közbekérdeznek. Modern befejezés, mert majdnem nyitva marad. Klasszikus, mert minden ismeretanyaggal felvértezte a hallgatóit. Nem lehet hiányérzete a hallgatóinak. Viszont lesz céljuk, életkedvük és elszánásuk. Ennél többet pedig még Péter sem remélhetett az igehirdetésének eredményessége felől.

Szabadítson fel minket ez a bibliai szakasz arra, hogy

soha ne érezzük hiábavalónak az előkészületet, a koncentrációt és a személyes hitvallásunk szavakba öntését az igehirdetői munkánkban. Ez a személyes újjászületésünk titka is, a rajtunk keresztül érkező kérügmáé is. A csoda nem marad el. A prédikáció sikerül.

Áldja meg az Isten a prédikátorok életének hétfői üres lapját, amikor semmi sincs igazán még rajta a keddi tipródást és keresgélést a szerdai nap nyugtalanságát és a mindenféle zűrzavaros munkavégzést a csütörtöki piacozást vagy utcán járást, a találkozásokat és fecsegéseket a nagypénteki csöndet és mélységet, ahol minden közelebb kerül és mélyebb lesz, de a kérdések is csak szaporodnak már ezen a napon a szombati éjszaka nyugtalanságát és idegességét, amikor az a kérdés, hogy a prédikátor nagyszombatjából lesz e vasárnap húsvéti ünnepi erő és fény a vasárnapi szószéki perceket, hogy sikerüljön megelevenednie mindannak, amit elkészített és eltervezett az igehirdető

egész héten. Legyen vele a Szentlélek a szószéki magasságban és adja meg azt, hogy öröme és sikere lehessen annak, amit elmond és átad másoknak. Legyen teljes az igehirdető hete ezen a napon különösen is! Tudjon örülni annak, hogy prédikációra készült és prédikációt mondhatott keveseknek vagy sokaknak.

Áldja meg gazdagon a Szentlélek az igehirdető lelkészeket!

Hivatkozott művek

- KURZ, William S., SJ 1992. *Apostolok cselekedetei*. Korda-Bencés Kiadó. (Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség 5.)
- LINDEMANN, Andreas 2002. Jesus als der Christus bei Paulus und Lukas. In: *Der historische Jesus. Tendenzen und Perspektiven der gegenwärtigen Forschung*. Szerk. Jens Schröter – Ralph Brucker. Walter de Gruyter, Berlin – New York.
- PESCH, Rudolf 2012. *Die Apostelgeschichte*. Neukirchener Theologie, Patmos Verlag.
- The New Interpreter's Bible*. 10. köt. Abingdon Press, Nashville.
- ROLOFF, Jürgen 1975. *Die Apostelgeschichte*. Evangelische Verlagsanstalt, Berlin. (Das Neue Testament Deutsch 5.)
- STOTT, John R. W. 2012. *Az apostolok cselekedetei*. Harmat-KIA, Budapest.

Könnýűzene = könnyű misszió?

Műhelymunka a munkaévkezdő lelkészkonferencián

■ HAJDUCH-SZMOLA PATRIK

Az, hogy a könnyűzenének és általában a zenének mekkora ereje van, vitán felül áll. Elég csak megnéznünk azokat a gombamód szaporodó gyülekezeteket és közösségeket, amelyek a zene erejét eszközként felhasználva növekednek. Természetesen nem a zene erejéről van szó, hanem a Szentlélek erejéről, azonban a könnyűzene igen széles csatorna lehet Isten számára. A mai dimanikus és élő közösségek javarészt a könnyűzenére építenek, amelyet eszköznek tartanak, nem pedig célnak – ez nagyon fontos. Természetesen – minden máshoz hasonlóan – ebben is létezik ellenpélda.

A zene nem csupán egyszerű akusztikai élmény, hanem ennél sokkal több. A zene igehirdetés. *Az ötödik evangélista?* – Gáncs Aladár ezt a címet adta a Bachról szóló könyvének; a kifejezés Natan Söderblom svéd érsektől származik (GÁNCs 1985, 5. o.). Szűkebb értelemben Bach ugyan nem evangélista, ugyanakkor evangélista abban az értelemben, hogy zenéjén keresztül mindennél világosabban hirdeti Isten igéjét. Erre minden teológiai alapja megvan: „Deus praedicavit evangelium etiam per musicam” – Isten a zenén keresztül is hirdeti evangéliumát, írja Luther (WA.TR 2: 11. o. 1258. sz.). A zenén keresztül is *hangzik* az

evangélium. Igen sok felületen találkozunk tehát ez a két terület. De nem csupán Bachra kell gondolnunk. A könnyűzenei kísérettel ellátott keresztény ének szintén igehirdetés. Ezért azt mondhatjuk, hogy a zene igehirdetés jellege nem függ a formától, csupán a tartalomtól. Ugyan Martin NICOL bajosnak tartja a forma és tartalom kettéválasztását (2005, 36–37. o.), mi most mégis tegyük meg, tudván azt, hogy a formai oldal analízise így egyértelműbbé válik. Ezért a következőkben a könnyűzenélés formai aspektusára helyezünk nagyobb hangsúlyt. Eugene Lowry a zene és igehirdetés kapcsolatáról így fogalmaz: „A billentyűkön egy narratív művészet részese – a szószéken deduktív, tematikus prédikátor voltam. Prédikációm az évek során alig befolyásolta a zongorajátékomat. Zongorajátékom viszont teljesen megváltoztatta a prédikációm.” (Idézi NICOL 2005, 41. o.) A teológia és a zene tehát nagyon szorosan összetartozik.

A Szarvason megrendezett tanévkezdő lelkészkonferencián a könnyűzenei workshopon részt vevők magas száma mutatja azt, hogy igen lényeges kérdéssel állunk szemben. A könnyűzene véleményem szerint a legfontosabb kérdések közé tartozik a mai gyülekezetépítés szem-

pontjából. Egészen egyszerűen nem megkerülhető. Feltétlenül le kell szögeznünk alapvetésként, hogy nem a könnyűzene kizárólagosságára törekszünk. Nem az a célunk, hogy teljes mértékben felváltsa az orgonával kísért, hagyományos éneklést, hanem az, hogy megtaláljuk a helyét: hol van missziós szempontból relevanciája a könnyűzenének, és mely alkalmakon kell/lehet másfajta zenéhez nyúlni. Véleményem szerint ezt mindenkor a befogadó határozza meg. A kérdés: érti-e az, akinek szól?

Azzal kell ugyanis szembesülnünk, hogy a mai fiatalok által beszélt zenei nyelv nem a korál nyelve. A templomainkba újonnan érkezők számára elég nagy eséllyel idegenül fognak hatni az ott megszólaló korálok. Mert míg az előző évszázad első felében viszonylag homogén volt a gyülekezet zenei nyelve, addig ma azzal találkozunk, hogy a zenéből is – ugyanúgy, mint minden másból – túlkínálat van. Rendkívül heterogén a fiatalok zenei nyelve, és gyökeresen más, mint az előző generációké. „Soha egyetlen generációt sem határozott meg annyira a zenei stílus, amennyire a mai 45 év alatti korosztályt áthatja a pop- és rockzene” (DOUGLASS 2005, 51. o.) – ezt tudomásul kell venni. Sarkosan fogalmazok: ha ezzel nem foglalkozunk, rövid időn belül bezárhatjuk a templomaink kapuit. Szükségtelen szépíteni a képet. Douglass másfél évtizeddel ezelőtt leírt sorai ma sem vesztek aktualitásukból – de bár vesztek volna –: „A gyülekezeteinkben elhangzó muzsika az emberek nagy részét nyilvánvalóan nem szólítja meg, ezért ők inkább otthon maradnak. Nem szabad alábecsülnünk a zene szerepét abban, hogy az emberek nem járnak templomba.” (Uo. 50. o.) Ugyan nem minden a zenén múlik, de annál megítélésem szerint jóval több, mint ahogyan abban a jelek szerint bízni merünk, és amennyit megteszünk ezért.

Ahhoz, hogy embereket tudjunk megszólítani, bizony alkalmazkodnunk kell hozzájuk. Annál is inkább, mert a templomainkban megszólaló korálokat már nemcsak a fiatalok nem tudják értelmezni, hanem a mai 50-60 évesek sem. Már ők is az Omegán, Illésen és más hasonló zenekarokon szocializálódtak. A megszólítás így már nemcsak a fiatalok szempontjából érdekes, hanem az idősebb, hatvanas éveibe még nem lépett korosztályéból is. Hangsúlyozottan a megszólításról van szó, azokról az emberekről, akiket látni szeretnénk a templomainkban. Fel kell tehát ismernünk: az emberek legnagyobb része a könnyűzenén szocializálódott, ebben érzi otthon magát, ezt a nyelvet érti meg. A hozzájuk történő alkalmazkodás, az emberek saját környezetükben való megszólítása a kereszténység alapjellegetől nem is áll oly távol. Mint ahogyan Isten is lehalajolt Jézusban hozzánk, mielőtt mi őt keresnénk. Nekünk is így kellene közelítenünk a világ felé. Hiszen a keresztény közösség az egyetlen olyan közösség, ami nem a saját tagjaiért létezik. A nyugdíjaskör, a biliárdkör, a lovaglókör, a dalárda – minden közösség magáért van, ezzel szemben

az egyház a kívülállókra legalább akkora hangsúlyt helyez. Nem válhatunk zárt közösséggé, amelyben csak a „bennfentesek” értik a lényegét. A lényeg ugyanis véleményem szerint nem függ a formától. De a forma kulcskérdés, ha célt akarunk érni. Ezért a tartalom sérülése nélkül bátran alkalmazhatjuk azokat a közvetítő eszközöket, amelyek ebben segítenek.

Az egyes zenei stílusok nagy erővel képesek megszólítani fiatalokat; a kérdés, hogy ezt milyen eszközökkel tesszük. Hangsúlyozom, formai kérdéssről van szó. Mely zenei eszközökre képesek reagálni a fiatalok? Ezeket kell feldehítenünk és alkalmaznunk, hogy a saját nyelvükön tudjuk őket megszólítani.

Ugyanakkor törekvésünket érheti az a vád, hogy vajon nem meghajlás-e ez a korszellem előtt. Nem valaminek a feladásáról van szó? A válasz keresésében Pál apostol ad útmutatást: „*Mert bár én mindenkivel szemben szabad vagyok, magamat mégis mindenkinek szolgáivá tettem, hogy minél többeket megnyerjek. A zsidóknak olyanná lettem, mint aki zsidó, hogy megnyerjem a zsidókat; a törvény uralma alatt levőknek, mint a törvény uralma alatt levő – pedig én magam nem vagyok a törvény uralma alatt –, hogy megnyerjem a törvény uralma alatt levőket. A törvény nélkülieknek törvény nélkülivé lettem – pedig nem vagyok Isten törvénye nélkül, Krisztus törvénye szerint élek –, hogy megnyerjem a törvény nélkülieket. Az erőtlenekeknek erőtelenné lettem, hogy megnyerjem az erőtlenekeket: mindenkinek mindenné lettem, hogy mindenképpen megmentsék némelyeket. Mindezt pedig az evangéliumért teszem, hogy én is részes-társ lehessenek abban.*” (1Kor 9,19–23)

Nos, ezért kell nekünk is fiatalallá lennünk, ha nem is vagyunk azok; időssé lennünk, ha nem is vagyunk azok. Könnyűzenét szeretőkké lenni, ha nem is vagyunk azok. Azért, hogy megnyerjünk némelyeket. Nem is annyira némelyeket, hiszen ha a 60 év alattiak misszióját tartjuk szem előtt, akkor bizony a társadalom igencsak nagy metszetét érinti a kérdés. Ha Pál apostol nem félt a tartalom sérülésétől azáltal, hogy érthetően kínálta a mondanivalóját, akkor nekünk sincs okunk félni. Nekünk kell az emberekhez lépni, aligha várhatjuk azt, hogy ők lépjenek hozzánk – még ha volt is olyan idő, amikor ez volt jellemző. Már nem azokat az időket éljük, amikor a templomba járás rutinja jobb esetben magával hozta az orgonakíséretes korálének nyelvének megtanulását, rosszabb esetben pedig kiüresedett szokás maradt. Ezért tudnunk kell, hogy hol vannak az emberek, milyen kulturális környezetben mozognak otthonosan a fiatalok, és oda kell hozzájuk lépni.

Ez nem jelenti azt, hogy az egyháznak nem kellene valamilyen mást, a világtól különbözőt adni a gyülekezetben levőknek. Viszont azt a legkevésbé sem várhatjuk, hogy már rögtön „megformált” zenei ízléssel érkezzenek hozzánk. „Az egyházzenei koncepció megváltoztatásával kapcsolatban döntő kérdés, hogy ott tudjuk-e megszólítani az

embereket, ahol éppen vannak.” (Uo. 52. o.) A cél az, hogy olyan formában jusson el hozzájuk az örömhír, ahogyan ők ezt megértik. Luther Márton és a többi reformátor is pontosan ezért küzdött. A régebbi korok számára működő és az akkori működéséből adódóan örök érvényűnek gondolt missziós és zenei modellek ma megszilárdultak. Ezek nem működnek, ezért újra vissza kell találnunk az eredeti reformátori szándékhoz. A szándékhoz, és nem a formához!

Klaus Douglass-szal egyetértésben szólhatjuk azt, hogy ezeken túl kerülnünk kell minden olyan elitizmust, amely kizárólagosságra törekszik mind egyházzenei, mind teológiai vonatkozásban. Az elitizmus eredménye egy szűk közösség, amely nem mindenki számára hozzáférhető. Innen egyenes út vezet a megszilárdult kizárólagossághoz. Azt gondolom, hogy az egyház alaplényegéből fakad az életteliség és az életközelség. Ha az *élő* jellegét feláldozzuk a douglassi értelemben vett elitizmus oltárán, akkor nagyon súlyos veszteséget szenvedhet az egyház, hiszen egy alappillére inog meg.

Ráadásul nagyon fontolóra kell vennünk a megújulás szempontjából azt, amit Douglass 7. tétele állít: „Nem szabadna elfelejtenünk, hogy a szép, régi énekek egyszer mind újak voltak, és akkoriban éppen annyi vitát váltott ki a bevezetésük, mint ma a modern énekek bevezetése.” (Uo. 54. o.) Valamiért ez mindig kardinális kérdés volt az egyház és a gyülekezetek számára. Abszurd, hogy szinte „könnyebb megváltoztatni a gyülekezet teológiai beállítottságát, mint az istentiszteletet meghatározó zenei stílust” (uo. 56. o.).

A feladat nem könnyű ma sem: vajon az istentiszteleten, ahol a gyülekezet minden rétege jelen van, lehet-e olyan igényünk, hogy minden korosztályt ugyanolyan erővel szólítson meg a zene? Létezik-e olyan fajta zene, amelyet mindenki megért? A sarvasi konferencia csoportbeszélgetésében arra a következtetésre jutottunk, hogy aligha. Nem létezik olyan zene, amely mindenkinek ugyanazt jelentené, és mindenki számára hasonló mértékben elfogadható lenne. Hiszen az idősebbek viszonylag homogénebb zenei nyelvvél rendelkeznek, mint a fiatalok, akik pedig jóval szerteágazóbb stílusú zenét hallgatnak. Ebből fakad a nehézség. Ugyanakkor sajnos nem várhatjuk el a fiataloktól, hogy ők alkalmazkodjanak az egyház által beszélt zenei nyelvezet-höz. Viszont látnunk kell azt, hogy nem arról van szó, hogy teljesen negligálhatnánk a korálokat vagy félredobhatnánk azt a korálkincset, amely az egyház sajátja és valódi értéke. Véleményem szerint nagyon jó úton jár ebben a Korálsziget zenekar. Esetükben a gyülekezeteinkben énekelt sok száz éves énekek olyan hangzásvilágot kapnak, amely nagyon közelivé válhat egy gyülekezeti élménnyel nem rendelkező fiatal számára. Főleg akkor, ha negatív prekonceptiókkal rendelkezik az egyházat illetően – sajnos ebből ma igen sok van. A régi énekek új formában történő előadása hatalmas erővel bír. A korálok könnyűzenében való fel-

dolgozása a fiatalok és az idősek által beszélt és értett zenei nyelv metszete.

Mindemellett a Szentlélek csodálatos munkáját dicséri, hogy olyan helyzetekben is képes megérinteni az embert, amelyek teljesen megmagyarázhatatlanok. *Ubi et quando visum est Deo*: „Ő [ti. a Szentlélek] támaszt hitet – ahol és amikor Istennek tetszik – azokban, akik hallják az evangéliumot.” (CA V.) Csodálatos, hogy sokszínűek vagyunk. Közös célunk az örömhír terjedése. E mondat égisze alatt nyer értelmet a következő megállapítás: ugyanolyan létjogosultsága van minden gyülekezeti zenei alkalomnak. Hiszen valakinek a gregorián énekek kellene, valakit pedig Bach zenéje segít az Istenhez való közeledésben. Egyházunkban sok kincs található az énekek tekintetében, akár az új liturgia énekelt tételeit, akár az énekelt zoltárokat nézzük. Így írásom korántsem ezek lebecsüléséről szól, hanem arról, hogy a könnyűzenének is hasonló helyet kell biztosítanunk. Sokkal nagyobb, mint amekkora helyet most kap.

Egyházunkban számos törekvés figyelhető meg ennek megvalósítására. A zenei táborok nagy száma, az utóbbi időben látványos gyorsasággal létrejött evangélikus zenekarok mind arról tanúskodnak, hogy érezzük ennek fontosságát. Az utóbbi években a Szélrózsa találkozón is megfigyelhető volt a növekedés: új zenekarok alakulnak, és igen színvonalasan muzsikálnak. Gyülekezetekben jönnek létre új formációk, amelyek némely helyen a családi istentiszteletek állandó szolgálattevői lesznek. Véleményem szerint fontos lenne elgondolkodni a más felekezeteknél látható és szép missziós eredményekkel működő országos könnyűzenei „kántorképzésről”. A minőségi zenéléshez szükség van képzett könnyűzenészekre ahhoz, hogy összefogják, irányítsák, szervezzék a gyülekezeti együtteseket. Megfontolandó a főtí kántorképző mintájára létrehozni egy országos szintű könnyűzenei kántorképzőt, hiszen ebben számtalan tényező már egyébként is adott.

A színvonal kérdése döntő fontosságú: a középszerű és gyenge zenei produkciók nemcsak Isten ügyéhez méltatlanok, hanem a templomból is elriasztják a lépten-nyomon profizmussal találkozó embereket. Az igényességre való igénnyel semmi baj nincs, sőt. Ha már ilyen igényekkel szembesülünk, akkor nekünk is profiknak kell lennünk. Nagyon fontos az, hogy mit kapnak ezek az emberek. Nem adhatunk alább a minőségből, hiszen Isten számára mindig csak a legjobbat adhatjuk – de a most érkezőknek is, különben sarkon fordulnak. A minőséget nemcsak zenei szempontból kell kiemelkedő fontosságúként kezelnünk, hanem teológiailag is. Fontos, hogy azok az énekek, amelyeket énekelünk, teológiailag se hagyjanak maguk után kívánnivalót. Sajnos sok példa van a jól ismert énekek között arra, hogy a lelkesedés mellett alig maradt erő a teológiai helytállóságra. Ha nem is azonnal, de idővel nyilvánvalóvá válnak ezek a hiányosságok, javításuk sokszor az utókorra marad.

Sok még a teendő, de *az ösvény barátságos*. Amíg pedig a könnyűzene létjogosultságáért kell küzdenünk, álljanak itt zárszóként Klaus DOUGLASS szavai, akivel mélységes egyetértésben foglalom össze írásomat: „Azt javaslom, legyen barátságos a kételkedőkkel, de mozogjon együtt a mozgásban lévőkkel. Sok lelkésznek az a baja, hogy túlzottan érzékenyen reagál a »hűségesen templomba járók« heves megnyilvánulásaira, és minden energiáját a vélemények 15%-ára koncentrálja ahelyett, hogy a gyarapodásra próbálna odafigyelni. Semmi értelme azzal megrövidíteni a gyülekezetet, hogy egy maroknyi emberre vagyunk tekintettel, akiket ebben a kérdésben nem is igazán a jézusi szeretet határoz meg, hanem a saját kényelmük és megszokásaik.

Ha zenei téren magunk közt maradunk, és nem nyitunk, akkor elveszítjük az embereket.” (2005, 75. o.)

Énekeljete az ÚRnak új éneket! (Zsolt 98,1)

Felhasznált irodalom

DOUGLASS, Klaus 2005. *Isten szeretetének ünnepe*. Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, Budapest.

GÁNCS Aladár 1985. *Az ötödik evangélista?* Magyarországi Evangélikus Egyház, Budapest.

Konkordia könyv. Az Evangélikus Egyház hitvallási iratai. 1–2. köt. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1957.

Martin Luthers Werke. Tischreden. 1–6. köt. Graz, 1967.

NICOL, Martin 2005. *Dramatizált homiletika*. Luther Kiadó, Budapest.

KRISZTUSBAN MINDNYÁJAN ÉLETRE KELNEK ◀

Igehirdetés Molnár Jenő temetésén

■ KOLLERNÉ LOÓS ZSUZSANNA

„*Atyám, azt akarom, hogy akiket nekem adtál, azok is ott legyenek velem, ahol én vagyok, hogy lássák az én dicsőségemet, amelyet nekem adtál, mert szerettél engem már a világ kezdete előtt.*” (Jn 17,24)

„*Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem.*” (Jn 3,20)

Gyászoló család! Keresztény gyülekezet! Testvéreim az Úr Jézus Krisztusban!

Borongós, szomorkás nyarunk volt: sütött a nap, majd jöttek a felhők, zúgott a szél, záporozott az eső. Tudtuk, hogy nyár van, de az általunk tapasztaltak más érzésre, más évszakra emlékeztettek. Ezt a fajta kettős érzést éljük át most is: tudjuk, hogy békességben, hitben megnyugodva, sőt örömben búcsúzhattunk Molnár Jenő lelkész testvérünkötől, hiszen az Atyához tért meg, az Úr Jézus Krisztussal lehet, mégis jelenlegi tapasztalatunk, jelenlegi érzéseink veszteségről, szomorúságról, együttérzésről szólnak, mivel búcsúznak. Búcsúznak a férjőtől, az édesapától, a testvértől, a sógortól, a kollégától, a barátától, a pástortól – ki-ki maga tudja, hogy kit tisztelt Jenő bácsiban, kinek-kinek megvan a saját tapasztalata. De itt és most, együtt valamennyien, egy közösségként úgy búcsúznak elhunyt testvérünkötől, mint akik tudjuk, hogy Isten emberétől, az Atyaisten szolgájától búcsúznak.

A felolvasott két alapige is egyfajta kettőségekben, látszólagos ellentétben jelenik meg: dicsőségről és szolgálatról szólnak. Mind a két ige mögött egy-egy élet áll. Egy élet, amelyet Jézus ad nekünk, és egy élet, amelyiket Jézusnak adunk. E komor, szomorú hangulatban ujjongás és öröm-

hír ránk nézve az igei tanítás, hogy nincs dicsőség e szolgálat nélkül, és hogy az igazi szolgálatnak ez a dicsőség a jutalma. Ujjongás és evangélium számunkra ez az igazság, hiszen elköltözött lelkész testvérünk életéből – 78 földön töltött évéből – is ez sugárzik felénk: Krisztus dicsősége, dicsőítése és az alázatos, önzetlen szolgálat.

Az Alsóságon, majd Celldömölkön töltött gyermek-, illetve ifjúévek: a szülőktől kapott komoly, vallásos nevelés, az otthoni segítség és a szülőben végzett örömteli feladatok, majd az érettségi utáni egyéves vasúti munka is mind-mind a szolgálatra készítették fel testvérünket.

A „kalandos” teológiai évek kitartásra, az Istenbe vetett feltétlen bizalomra, a kialakult barátságok a barátok iránti szeretetre, odafigyelésre, és a megtalált szerelem a későbbi hűséges társ iránti odaadásra tanították meg.

Esperesi káplánként Nagysimonyiban, majd Kissomlyón az engedelmesség, a segítség „leckéi” következtek.

Így érkezett meg 1963-ban Őriszentpéterre parókus lelkészként. Jenő bácsi a kapott, tanult dolgokat hittel, hitben élte meg és adta tovább a gyülekezetnek: „*Neki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem*” – így szolgált alázattal, örömmel, mindig segítve, támogatva az arra rászorulókat. Nem a látszat, a külsőség vagy az előírás érdekelte. Nehéz időkben, sokszor nehéz körülmények között igyekezett az embereket, a közösséget nézni. Ökumenikus kapcsolatok épített és ápolt akkor, amikor még nemigen lehetett, de tudta, hogy összefogás, elfogadás nélkül az őrségiek – és egyáltalán az emberek – nem élhetnek! Az Őriszentpéteren töltött tíz év alatt, 1965-ben megszületett leányuk, Csil-

la, akit végtelen odaadással, kitartással, szeretettel gondoztak, gyógyítottak.

1973-ban a szentgotthárdi gyülekezet Őriszentszékhez csatolásával a lelkész és családja döntés elé került. S hogy leányuk biztosabb, kedvezőbb körülmények között élhessen és tanulhasson, Szentgotthárdra költöztek. Jenő bácsi innét gondozta a gyülekezetet. Huszonnégy Szentgotthárdon töltött szolgálati év következett, amelyek alatt – néhány évvel a költözés után – sajnos megkezdődtek a betegségek: szív- és egyéb problémák. De Jenő bácsi legjobb tudása szerint, erejétől függően végezte szolgálatát.

Szakadatlanul építkezett, mivel a helyi és őrségi épületek folyamatos karbantartásra, többszöri felújításra szorultak. A hazája és lakóhelye iránti szeretet mindig fontos szerepet játszott testvérünk életében. Szentgotthárdon képviselőként is igyekezett a város lakosainak ügyes-bajos dolgában részt venni. Mindebben a munkában hű volt, szelíd és alázatos, kitartó – amíg lehetett: 1997-ig, nyugdíjba vonulásáig. Egészségügyi problémái ezután súlyosbodni kezdtek, amit viselt, hordozott, hol türelemmel, hol beletörődvé, hol kérdően – de mindig Istenre bízva életét.

Családja, felesége az utóbbi másfél évben türelemmel és Istentől kapott erővel ápolták őt – sok segítséget kapva a barátoktól –, míg végül testvérünk augusztus 23-án megért Teremtőjéhez.

Ő alászállt, „kisebbé lett”, de Krisztus növekedett. Nö-

vekedett, hiszen sokan Jenő bácsi szolgálatát által ismerték meg Őt. Krisztus növekedett, hiszen itt ez a gyülekezet az Úrnak énekel dicséretet.

Az Úr Jézus Krisztus: a hatalmas, dicsőséges király jelen van, itt van halott katonája hamvainál. Kezét kitarja feletre, s e mozdulatban annyi irgalom, annyi bocsánat, annyi felemeltetés, annyi erő van! S ezt mondja: „*Akarom, hogy akiket nekem adtál, ott legyenek, ahol én vagyok.*” Ennek az *akarom* szónak hiába mond ellent a Sátán, hiába gördít akadályt saját emberi természetünk! Ebben az „akarom” szóban benne van az igazság megvilágosító ereje, mindent legyőző hatalma. „Ott legyen, ahol én vagyok.” Lehet-e elhunyt testvérünk jobb helyen? Érheti-e őt és minden hívőt embert nagyobb dicsőség? Van-e drágább cél, boldogabb megérkezés, teljesebb diadal, mint hogy ott legyünk, ahol Ő van, érezve jelenlétének örök békeségét?

Krisztusnak nem kell önmagában növekednie, mert Ő nőhetetlenül nagy és örök. De bennünk – hit által – növekednie kell. Mert egyszer egészen bizonyos, hogy mi is alászállunk a porba, de addig nagy felelősséget hordozunk, nagy szolgálattal tartozunk. Növekedjen bennünk Krisztus, hogy ereje a mi erőnk legyen, vigasztalása a mi megnyugvásunk és akarata a mi akaratunk. Krisztus kettőt akar: hogy szolgálatban vele legyünk, és a dicsőségben is ott legyünk, ahol Ő van, ahová Molnár Jenő lelkész testvérünk is elindult. Ámen.

Emlékezés Székely Levente evangélikus lelkész szolgálatára

1961–2014

■ SZÉBIK IMRE

Széles látókörű, tudományok iránt érdeklődő, nemzetközi kapcsolatokat ápoló, igazi gyülekezetépítő, melegszívű lelkipásztor és barát távozott túl korán, 52 évesen az erdélyi evangélikus lelkészek sorából.

1961. október 23-án született Szásztyukoson. Gyermekkorát azonban Halmágyon és Fogarason töltötte. Érettségi vizsgát Székelyudvarhelyen tett. Egyszerre volt otthon a székelyek között, de jól ismerte a szászok világát is. Fogarason hét évig töltött be vegyészeti munkakört, ezután jelentkezett a kolozsvári Egyetemi Fokú Egységes Protestáns Teológiai Akadémiára, ahol sikeres vizsgáit követően oklevelet szerzett. Közben Budapesten ösztöndíjasként 1991-ben, az akkor még Evangélikus Teológiai Akadémián – ma Evangélikus Hittudományi Egyetem – tanult. Sok barátot szerzett és jó kapcsolatokat épített ki evangélikus egyházunkkal.

Szentelését követően előbb Halmágyon volt lelkész, majd három esztendő után, 1995-től a nagy múltú hétfalusi gyülekezet, Tatrang hívta meg lelkipásztorának. Itt töltött tizenkilenc évi szolgálatát határozta meg életpályáját.

Közben hűséges házastársat talált Henz Melinda tanárnő személyében, akivel a közelmúltban ünnepelték házasságuk 25. évfordulóját. Isten két fiúgyermekkel ajándékozta meg őket: Örs főtí kántorképzős tanfolyamaink állandó résztvevője, és Tas, aki 1998-ban született.

Egyaránt tudott szólni értelmiségi híveihez és egyszerűbb gondolkodású gyülekezeti tagjaihoz. Prédikációit bibliikusság, az üzenet aktuális megszólaltatása és pásztori, meleg szívből érkező biztatás, bátorítás és vigasztalás jellemezte. Aktivitását mutatja, hogy rendkívül találékonyan tudott alkalmakat szervezni, ünnepélyeket rendezni, amelyek a kívülállókat is vonzották. Közben templomot

renováltatott, a templom 175. évfordulóján nagyszabású ünnepségre hívta egybe a gyülekezetet. Fiatal szolgatársait tanácsaival, útmutatásával segítette, az idősebbekkel az együttműködést tartotta fontosnak. Példaértékű volt az erdélyi kisebbségben az összetartozást munkáló tudatos célkitűzése. Jó volt vele beszélgetni, érdemes volt gondolatait megfontolás tárgyává tenni. Nem a panaszkodás sirárait zengte, hanem a kibontakozás pozitív ösvényeit kereste. Szívesen utazott, tanult más kollégák kezdeményezéseiből.

Külföldi kapcsolati hálózata hazai egyházunk testvér-gyülekezeti összetartozásán túl Dániáig elért, amely a rászoruló családok lelki és anyagi támogatásában mutatkozott meg. Itthon a nagytarcsai és az orosházi gyülekezettel tartott fenn aktív kapcsolatot. De a somogy-zalai esperességgel is testvéri viszonyt ápolt, előadást tartott lelkészeinek, és szószékcserét szervezett.

Bár korábban is voltak egészségi gondjai, mégis hirtelen tört ránk távozása. A gyilkos kór két hét alatt végzett vele.

Temetésén mintegy ezerfős gyülekezet búcsúzott tőle. A tatrangi templom előtt a fűvöszenekar egyházi korálokat játszott a temetési istentisztelet kezdetéig. A közélet képviselői és társadalmi vezetők felekezettől függetlenül mindnyájan jelen voltak.

A temetésen Adorjáni Dezső Zoltán, a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspöke hirdette az ígét, aki Székely Levente gyermeki lelkületét, érdeklődő gondolkodását és Isten országa gyermeki lelkülettel való befogadását és oda való megérkezését hangsúlyozta. A liturgiát Ze-

lenák József püspökhelyettes, esperes végezte. Búcsúszót mondott Simon László apácai lelkész.

E sorok írója két emlékképet rajzolt fel az elhunyt életéből. Amikor együtt pihentünk a Balaton partján a szárszói üdülőben, akkor esténként asztaltársaságban éjszakába nyúlóan vitattuk meg a múlt és a jelen történelmi kérdéseit, az egyház mai küldetését vagy éppen egy-egy aktuális teológiai kérdést. Levente kollégáknak mindig volt új látásra serkentő gondolata.

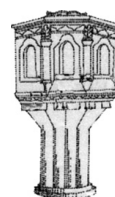
A másik kép a Tatrangban rendezett bibliai ünnepsorozat. Elhunyt barátunk ugyanis tagja volt a romániai felekezetközi bibliatársaságnak. Nem volt véletlen, hogy az ő gyülekezete adott otthont ennek a konferenciának. Számára a Szentírás egyszerre jelentette a kijelentés igéjét és az anyanyelv ápolását, a magyarságtudat megőrzésének egyik fontos talpkövét.

Ezer szállal kötődött szülőföldjéhez, családjához, egyházához, hazai egyházunkhoz. Most ezek a szálak elszakadtak. Hisszük, hogy Isten szeretetétől azonban még a halál sem választja el őt. Emlékét őrizzük. A találkozást reméljük.

Költői szépséggel fogalmaz Tóth Árpád:

„Összeszorítom ajkam, ha nehéz a kín,
mert tudom, tied az én harcom,
s győztes távolokba néz
könnyekkel szépült orcád-fényü arcom.” *(Isten oltó-kése)*

A győztes távlat Isten színéig vezessen el minket!

Szentháromság ünnepe után utolsó előtti (reménység) vasárnap

► Ez 34,17–22

Igehirdetési előkészítő

A vasárnap jellege

„Reménységgel várjuk az Úr visszajövetelét” – ezzel a biztató üzenettel köszönt ránk reménység vasárnapja, amely a várákozás öröme mellett egyúttal a készülődés izgalmát és vigyázását is magában hordozza. A várákozás örömteli időszakának reménysége Krisztus érkezéséből fakad, ugyanakkor annak ténye figyelmeztetés is az ember számára: vajon minden szempontból készen állok-e az ő érkezésére? Annak a Krisztusnak a fogadására, aki egyben ítéletre érkezik hozzánk, hozzám. Ha az evangéliumi képpel akarok élni, akkor azt mondhatom, hogy reménységgel várákozom, hiszen kezemben ott van a várákozó lámpása. A kérdés az, hogy elég lesz-e benne az olaj, amíg a vőlegény megérkezik. Azért nem hiábavaló, ha ez a kettő, a várákozás öröme és feszültsége egyszerre hatja át ezt a vasárnapot, már csak azért is, mert sem a napot, sem pedig az órát nem tudjuk, csak annyit, hogy biztosan eljön. Ez a „biztosan” lehet ennek a vasárnapunknak s egyúttal életünknek is a vezérfonala.

A szöveg

Ezékielnek, bár jelentőségét és tekintélyét inkább halála után ismerték fel (Ez 33,33), meghatározó szerepe volt a kultuszi hely és királyi trón nélkül maradt nép lelki irányításában. Ismerve a kortörténeti hátteret, tudjuk, hogy a babiloni birodalom megerősödése és terjeszkedése írta ennek a kornak a történelmét, amelynek során Kr. e. 597-ben Nebukadnecar

babiloni uralkodó az ország vezető rétegét Jójákin királlyal együtt fogságba hurcolta. A foglyok között ott volt Ezékiel is, aki fogságának ötödik évében kap elhívást a prófétai szolgálatra. Ezékielt Isten őrállói szerepre hívja el, hogy figyelmesse a népet a bűnt követő ítéletre, és hirdesse a megmaradás egyedüli útját, a megtérést. Az ítéletet sok esetben jelképes cselekedetekkel hozta népe tudomására, hasonlataiban és példázataiban pedig Isten és népe kapcsolatát vázolta fel hallgatói számára. Ez utóbbiba tartozik az igeszakaszunkban előkerülő pásztorkép, amely óhatatlanul is Jézusnak a jó pásztorról szóló szavait juttatja az eszünkbe.

Érdemes még megemlíteni a Jeremiással fennálló párhuzamot, amely többek között ezen a ponton is megmutatkozik. Jeremiás szinte ugyanazt hirdette az otthon maradtak között, amit Ezékiel a fogságban lévőknek. Egyetértettek abban, hogy a népnek belülről kell megváltoznia, hogy a jövő várományosai a fogságban lévők, s a nép vezetőit hűtlen pásztorknak látták mindketten (Jer 23,1–6; Ez 34).

A 34. fejezet a hűtlen pásztork felett mondott ítélettel kezdődik, a 17. verssel azonban a próféta már kitágítja a bűnösök körét, amibe nemcsak a felső, vezető réteget sorolja, hanem a nép tagjait is. Így már nemcsak a hűtlen pásztorkról van szó, hanem a nyájon belül azokról, akik erősebbek, és ezt az erőfölényüket az önzésben élik ki. A legjobb helyen legelnek, de letapossák a maradékot, és nem gondolnak a többiekre. A leülepedett, azaz tiszta vízből isznak, de közben nem gondolva a többiekre, felkavarják és zavarossá teszik azt. Vállukkal eltaszítják, szarvukkal öklelik a gyöngéket. Ezek a képek arról beszélnek, hogy a nép tagjai embertelenül és önző módon viselkednek egymással, és a gazdagabbak kizsákmányolják, elnyomják a szegényeket. Miközben Ezékiel a szociális bűnöket ostorozza, arra is felhívja a figyelmet, hogy ezeket megtéli az Úr, és egyenként tesz igazságot juh és juh között. A szabadulás pedig azáltal következik be, hogy közbelép a pásztork, aki igazságot tesz. Ebben a helyzetben a megtisztulás lehet egyedül a jövő re-

ménységének záloga. Hogy mikor, az nem derül ki a prófétai szóból, csak annyit tudhatnak, hogy *biztosan* megtörténik.

Az igehirdetés felé

Az ember nagy kérdései közé tartozik a reménység kérdése, mert egyrésztől reménységre mindenkinek szüksége van, emberlétünk általános meghatározója ez, ami nélkül elképzelhetetlen az egészséges élet. Másrésztől viszont kérdés, hogy ez a reménység kire vagy mire irányul, kiben vagy miben gyökerezik, ki vagy mi a tárgya. Így az, ami egyik oldalon mindannyiunk jellemzőjeként fogja egybe az emberiséget, a másik oldalon irányultságát, tárgyát tekintve szinte átláthatatlan sokszínűségében áll előttünk.

Amikor a reménységre gondolunk, akkor a biztosat keressük. Azt, amiben lehet és érdemes reménykedni. Életkortól, társadalmi és élethelyzettől függően ezt a biztosat sok mindenben és sok mindenben véljük felfedezni. Anyagiakban, karrierben, társadalmi pozíciókban, kapcsolatokban, mindenképpen valami megfoghatóban. És az ember azt gondolja, hogy a lehetőség a kezében van, ezért amíg nála pattog a labda, ki kell használnia azt. Hiszen az a biztos, amit megszerzek, amit birtoklok, és ami egyúttal meghatározza létezésemet. Valahol ez az elv hatotta át a fogságban lévők életét is, és az egy hajóban, a fogság hajójában evezők között az erősek igyekeztek a gyengébbeket maguk alá gyűrni, a szegényebbeket kihasználva nagyobb haszonra szert tenni. Nyomorultul „úrnak” lenni a nyomorúságban, a nyomorultabbakon taposva felfele törni.

A gyengét eltaposni, a szegénytől elvenni – mai világunk ezt így fogalmazza meg: élni az élet adta lehetőségekkel. Ezt látjuk, tapasztaljuk gazdaságban, politikában, függőségi kapcsolatokban szűkebb, tágabb környezetünkben. És mivel ez tűnik a *biztos* felé vezető útnak, időnként egyházi, gyülekezeti életünkbe is ez gyűrűzik be, csak talán próbáljuk kissé finomítani, árnyalni, egyházasítani ennek a szemléletmódnak a jelenlétét. S talán ezért is van az, hogy nem őszinte az örömünk, ha a másik sikeréről hallunk, vagy ezért van jelen a bizalmatlanság közösségeinkben. Mert amit biztosnak vélünk, az határoz meg bennünket, egész lényünket szavainkkal, gondolatainkkal, tetteinkkel együtt.

Mindennek a fordulópontja valahol ott van, amikor az lesz *biztossá* a számomra, amit Jézus ígér. Amikor magamtól eljuthatok hozzá azon az úton, amelyet ő készít el a számomra, akkor, amikor ő teszi alkalmassá arra az időt és úgy, ahogyan ő azt előkészíti. Mert önmagamban kevés vagyok, hogy belássam, saját biztosnak vélt dolgaim nagyon is bizonytalanok, s magamban kevés az erőm elengedni a mulandó bizonyosságát. S bár érezzük, hogy szemléletváltásra lenne szükség, de valójában sokszor csak módszereket cserélünk, a háttérben minden ugyanaz marad. A bizonytalant egy másik bizonytalan váltja fel, folytatva az ördögi kört az életünkben.

Megtalálni a biztosat – számunkra azt jelenti ez az újszövetségi korban, hogy Krisztusra találni. Hogy maradnak-e még így is bizonytalanságok? Maradnak bőséggel, hiszen nem tudjuk továbbra sem az évet, a napot, az órát és a percet, nem tudjuk a módot, hogy kit és mikor, mint ahogyan még annyi minden mást sem. De azt egészen biztosan tudhatjuk, hogy ő eljön, s a reménységünk csak akkor tarthat meg, ha ezen a bizonyosságon, Krisztuson mint az Isten kinyilatkoztatott igazságán épülhet fel az életünk. Az ő jelenléte pedig mint az Istentől ajándékba kapott igazság fogja motiválni és formálni az életet.

Bár nem tartozik ígénkhöz, de pontosan Ezékiel mutat rá – és lesz teológiájának meghatározó pontja – az egy szív és az új lélek fogalmára, amely záloga a hazatérésnek, és amiről meggyőződésem szerint most sem hallgathatunk. Hiszen több mint kétezer év óta a mi célunk sem változott, ugyanaz maradt: hazatalálni az ígért földjére, az atyai házba. Ehhez pedig pontosan erre, az Istentől kapott egy szívre és új Lélekre van szükségünk, hogy Krisztusban, aki ugyan ítéltre érkezik közénk, mi mégis a jó pásztor fedezhessük fel. Hogy ez a Krisztus legyen biztossá az életünkben, akire reménységgel tekinthetünk. Mert ha ő lesz számunkra minden mindenkiben, akkor a várakozás lámpásából nem fog kifogni az olaj sem. Ennyi pedig éppen elegendő a számomra.

Felhasznált irodalom

KARASSZON Dezső 1995. *Ezékiel könyvének magyarázata*. Debreceni Református Kollégium, Debrecen.
Keresztyén Bibliai Lexikon. 1–2. köt. Szerk. Bartha Tibor. Kálvin Kiadó, Budapest, 2000–2004.

■ CSORBA JÁNOS

Tallózó

„A képes beszéd itt azt fejezi ki, hogy a nép tagjai embertelenül viselkednek egymással: a gazdagabbak kizsákmányolják és elnyomják a szegényeket. Ezékiel az előtte élt próféták nyomába lép, akik a nép körében levő szociális bűnöket ostorozták.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Isten kiválasztja az igazakat a nem igazak közül (vö. Mt 25,31–46), és csak az igazakat engedi be az ezeréves országba. De hogyan különbözteti meg Isten egyiket a másiktól? A juh jelleme viselkedéséből látszik (Ez 34,17–21). A gonosz juhok azok, akik követik az olyan pásztorok példáját, akik elnyomják a gyengébb juhokat.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Itt kell emlékeztetnünk idéződnie a jó pásztorról szóló jézusi hasonlatoknak. Közvetlen hivatkozást nem találunk ugyan az ószövetségi előzményekre, amikor Jézus ekként beszél önmagáról. És mégis, midőn azt mondja, hogy végül »lesz egy nyáj, egy pásztor« (Jn 10,16), ráismerhetünk mind az

ezékieli, mind a Jer 23,3-ból merített gondolatokra. Emberségem akkor állhatja ki a próbát, ha mindig fülemben cseng az egyetlen pásztornek, Jézusnak szava, aki életét adta értem is.

A pásztor nélküli nyáj között az erősebb érvényesülésének – mondhatjuk így – farkastörvénye uralkodik. Itt még csak arról van szó, hogy az erős félrelöki a gyöngét (...). Az Újszövetségben viszont hasonló esetekben, ragadozó indulatok leleplezésére a »farkas« elnevezés lép. (...) Jézusnál tehát a prófétai kritika radikalizálódása vehető észre – az erőtelenség érdekében, akik egyébként mindig alul maradnának, s közmondásszerűen szólva: nem sok vizet zavarnak.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

„Ezékiel igen szép képet fest a jó Pásztorról (34. r.). Izrael nagyon jól tudja, milyen nyomorúságos dolog az, ha rossz pásztor vezeti őket! Izrael tisztégviselőinek hűtlen magatartása a nyáj pusztulásához vezetett. Most viszont maga az Úr veszi kezébe a pásztorbotot, és olyan pásztort állít élükre, aki elvezeti őket a kövér legelőkre!” (Cornelis van der Waal: *Kutassátok az Írásokat!* Iránytű Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLAT

„Minden titok. Az élet és a halál titka megfejthetetlen. Megnyílik, ha akarod, de ahhoz oda kell adnod magadból sokat. Ha az ember ebbe az egyetlen bizonyosságba belegendolna, lerakná a nagyképűség, az önzés, a feneketlen hiúság fegyvereit. Ha tudnánk, hogy mikor van vége, biztosan másképp csinálnánk sok mindent. Nem biztos, hogy jobban, de igyekvőbbben.”

Schäffer Erzsébet (1948–) magyar Pulitzer-díjas újságíró, író, publicista

„Amikor beismerjük hibáinkat, nem a kudarcunkat ismerjük el, hanem azt, hogy emberek vagyunk, akikben megvan a lehetőség a kedves és önzetlen, illetve az önző és bántó magatartásra egyaránt.”

Gary Chapman (1938–) keresztény író, házassági tanácsadó

„A legnagyobb önzés a szeretetvágy, a valódi, áradó szeretet hiányát mutatja, a környezetet csak dögleszti, sorvasztja.”

Jókai Anna (1932–) Kossuth- és József Attila-díjas magyar író és költő

VERS

Petőfi Sándor: *A XIX. század költői* (részlet)

Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál

Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!

És addig? addig nincs megnyugvás,
Addig folyvást küszködni kell.
Talán az élet, munkáinkért,
Nem fog fizetni semmivel

Weöres Sándor: *A nagy fordulat...*

A nagy fordulat egy ember életében:
„nekem mi jut” helyett: „mi fakad belőlem?”
S ez elég ahhoz, hogy a bentről-fakadó
fényes legyen és folyton tisztuló.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Jaj annak a közösségnek, amelynek tagjai egymást bántják, egymást gáncsolják, egymás életét nehezítik, hiszen ez olyan, mintha egy focista szántszándékkal az ellenfélnek passzolná a labdát. Az ilyen hozzáállás eredménye nem lehet más, csak a bukás, a vereség.

Szomorú, hogy ha környezetünkre nézünk, akkor Ezékiel szavai szinte megelevenednek. Nem mondhatjuk, hogy közöttünk nem merülnek fel ilyen problémák, hanem bűnbánattal kell vallanunk, hogy ezek a sorok rólunk is szólnak.

A társadalomban való egyenlenségek és az abból fakadó következmények betörnek a mi keresztény közösségeinkbe is, és ott kifejtik bomlasztó hatásukat.

Mindez generációk óta jelen van az emberiség életében.

Eszünkbe juthat a korinthusi gyülekezet, ahol a gazdagok nem voltak tekintettel a szegényekre.

Idősek mesélik, hogy régebben a szegényebb családok nem vállalhattak egyházi tisztségeket, vagy ha igen, akkor csakis kisebb presztízsű munkákat végezhettek.

Ezzel szemben Isten elhívása egyetemes. Ő nem tesz különbséget erős és gyenge, szegény és gazdag között. Számára az a fontos, hogy végül egy nyájként érkezünk meg az örök hazába a jó Pásztor vezetésével. Isten igazságos fellépése azt ígéri, hogy nem kell siránkoznunk, ha igazságtalanság ér minket egy másik gyülekezeti tag részéről. Bízunk kell abban, hogy Isten végül igazságosan ítél az ügyünkben.

Az egymás közötti viszályok arra figyelmeztetnek, hogy még van mit javítani az Isten iránti kapcsolatunkon. Az apostol szerint aki nem szereti testvérét, az Istent sem szereti, pedig ez lehet az alapja üdvösségünknek. Ám a javulást Isten munkálja ki. Ő teremthet szívünkben békét, ő csillapíthatja le indulatainkat a másik emberrel szemben, és ő indíthat el a szeretet útján.

Életre szóló feladatunk lehet a békesség elősegítése, a gyengék, az elesettek támogatása abban a reményben, hogy velük együtt juthatunk majd el az ő országába.

Szentháromság ünnepe után utolsó (örök élet) vasárnap

► Dán 12,1c–4

Igehirdetési előkészítő

A vasárnap jellege

A vasárnap jellege nagyon összetett. Az angolszász perikóparend az anglikán és a katolikus hagyomány alapján Krisztus király vasárnapjának tekinti, a finnek hasonlóan. A grönlandi és feröeri – a középkor óta alig változott – hagyomány itt a mi vízkereszt utáni utolsó vasárnapunk hangvételét, azaz a megdicsőülést helyezi középpontba – bár augusztus 6. külön ezt ünnepli. A norvégoknál és a dánoknál a vasárnap csereszabatos a vízkereszt utáni 3. vasárnap, Izlandon és Svédországban Krisztus visszajöveteléről prédikálnak ezen a napon. A német reform a mai állás szerint a napot megosztanák örök élet vasárnapja (a tíz szűz példázatával) és az elhunytak emléknapja (halál és feltámadás mottóval) között, amit külön alkalomként javasol. Utóbbiról írja Karl-Heinz Bieritz: „...a halottak vasárnapját III. Frigyes Vilmos porosz király 1816. november 17-i kabinetrendeletével vezették be a felszabadító harcokban elesettekre emlékezve. Más egyházak által átvéve gyorsan jelentőséget nyert a »halottünnep«, bizonyos értelemben a katolikus november 2-i halottak napjának evangélikus ellenpárjaként. Mindebben egy mély emberi szükséglet kerül kifejezésre, az ünnep kapcsán ez semmi esetre sem elhanyagolható.” (*Evangelisches Gottesdienstbuch*, 720. o.)

Ez és a száz évvel később hazánkban május végére elrendelt „hősök vasárnapja” sok helyen mélyen beivódott a köztudatba, német eredetű gyülekezeteinkben még helyenként élő gyakorlat a megemlékezés ezen a vasárnapon.

Ennek ellenére a vasárnap nem a múltba néz, hanem előretekint: a *Liturgikus könyv* témája („Várjuk az Örök Élet Fejedelmét, aki mindent újjáteremt!”) pozitívabb és konkrétabb, mint a Pröhle-agenda definíciója („Az újjáteremtő Isten színe elé!”).

Háttér

Dániel könyvéről rendkívüli szórásban található bevezetési elképzelések a szakirodalomban: keletkezési idejét a Krisztus előtti 6–2. századok közé datálják – előbbi a régi

hagyomány, utóbbi a görög eredetű hangszerekre hivatkozva. Megírásának helyszíne talán Izrael, de babilóniai töredékekkel, arám és héber az eredeti nyelve – ráadásul nem ugyanabban a személyben írva –, ami két könyvet (egy biográfiai elemeket tartalmazó történetit és egy apokaliptikust), de mégiscsak egy szerzőt feltételez. A csak görögül ismert kiegészítések miatt a fejezet- és versbeosztás a protestáns és a katolikus, illetve az ortodox bibliafordítások között eltérést mutat. A zsidó értelmezés iratnak, nem próféta műnek tartja, szemben a keresztény beosztással, amely a nagypróféták közé sorolja, bár terjedelmében inkább Zakariás és Hóseás alkothatna vele igazán egy csoportot.

A könyv a mai olvasó számára a Jelenések könyve ismeretében attól elvonatkoztatathatatlannal, illetve az arra gyakorolt hatása megkerülhetetlen. Idegen szorongattatás alatt kérdéseikre választ keresők számára íródott, amely nyilvánvalóvá teszi, hogy Isten országát nem Izrael építi fel, nem a Makkabeusok harcolják ki, hanem ajándék, amelynek az Emberfia trónra lépése jelzi a kezdetét. Nem e világi alakulatról, hanem egy szellemi arculatról szól. A végidőkkel a nagy egyházaknál lényegesen többit foglalkozó közösségek számára hangsúlyos az irat (lásd az adventisták esetén Ellen G. White magyarázatát).

A textusról

Ha egyáltalán szerepel valamely rendben ez az igeszakasz, akkor az egyházi év utolsó hat hetében, de eltérő helyen és kivágásban található: francia: 1b–3; német: (1977 előtt¹) 1–4; angolszász: 1–3; magyar: 1c–4 (temetési textuáriumban: 2–3). Gerhard von RAD szerint (1987, 2: 326. o.) a könyv legkésőbbi rétegeből kiemelkedik ez a szakasz a maga metrikus szerkezetével. Ezek után kérdés, hogy 1ab miért maradhat ki. Mihály név szerinti említése csak Dánielnél történik, ám bár a zsidó írásmagyarázat erre a helyre utalva számos név nélküli említést azonosít vele. Mivel a francia rendben is van Mihálynak saját ünnepe (szeptember 29.), ezért maradhatott ott ki. Az 1b kihagyása nálunk a politikai áthallások elvi lehetőségét is kerülő szempont következménye lehetett, aminek fenntartása ma nem időszerű. Mihályt Qumránban is emlegették, a Háborús tekercs a vitatkozók segítségéül hívja.

Exegetikai megjegyzések

2. vers

A föld pora – a LXX és a Vulgata hagyományára épít, a maszoréta szöveg inkább ’porból lévő ország’-nak lenne fordítható.

¹ Voigt kommentársorozatában a régi 4. kötet (*Der zerrissene Vorhang*, 1969, 1975) tartalmazza, az újabb 4. (*Die himmlische Berufung*) már nem.

Sokan – tágabb értelmezésben: 'mindazok, akik Isten népéhez tartoznak'.

Értelmesek – nem a szó 'intelligencia' értelmében, nem adottságként értve, hanem – ahogyan Luther is fordítja: „da die lehren” – akik tanítanak, azaz akik tanítják a népet (lásd 11,33), bizonyosságot tesznek.

4. vers

Tévelyegnek (lásd Jer 6,1; Ám 8,12) – tanácstalanok lesznek.

Ismeret – a Szent István Társulat fordításában „gonosz-ság” szerepel. Káldi 4b-t így fordítja: „...sokan fogják majd azt tanulmányozni, és nagy lesz a tanulsága.”

A modernnek tartott világ egyrészt nem szereti hivatalosan a misztikát, mert nem racionális, másrészt hatalmas az érdeklődés a túl racionális világban a misztikus dolgok iránt, legyen az keleti vallásosság, újpogányság vagy valami földönkívülinek tűnő... Ezek a jelenségek az infokommunikációs robbanás következményeként már a legkisebb településen is jelen vannak, akár a törzsgyülekezet tagjainak gondolatvilágában. Ebben a kontextusban állunk a gyülekezetek elé. A kereszténység egyik része nagyon közelre várja a világvéget, a másik fele elvben tudja, hogy lesz, de nem számol vele racionálisan – elmondja az Apostoli hitvallást vasárnap, de nem gondolja végig –; ez nemcsak felekezeti polarizációt jelent, hanem sokszor gyülekezeten belülit is! (Dánielnek 12,4 szerint még le kell pecsételnie a tekercset, mert a vég még nincs közel; Jánosnak Jel 22,10-ben már nem...)

Az igehirdetés felé

Az igehirdetéshez a lekcik segíthetnek közelebb jutni, az evangélium Mt 24,37–51 (az Emberfia eljövele, valamint az okos és a gonosz szolga), az epistola – ami kevés helyen hangzik majd – 2Pt 3,(3–7)8–14 (utolsó napok és ítélet; javasolom az egész használatát!). Ha nem is olvassuk fel, érdekes mindkettőt együtt nézni az alapigével.

Isten országa itt van hamar: ez népének

- megpróbáltatás,
- megmentés,
- ébresztés.

Isten országa itt van hamar: az epistola jelzi az isteni és emberi időlépték különbségét, amit nem lehet mellékesnek tekinteni.

1. *Ez népének megpróbáltatás:* ma Isten népe egyrészt a legjobban üldözött vallások közé tartozik, másrészt a fejlett fogyasztói világot testesíti meg. A Közel- és Közép-Keleten zajló üldözés nem hátrányos megkülönböztetés vagy egzisztenciális kérdés, mint egykor Kelet-Európában, hanem élet-halál harc.

A világ kísértései, tendenciái megpróbálnak más vágányt állítani, mint ami az Istenhez vezetne. Trend és tradíció: konfliktuslehetőség a családban, gyülekezetben, szolgatársak között.

2. *Megmentés:* nemcsak a történelmi konfliktusoktól – lásd a makkabeusi kort vagy akár a jelen helyzetet –, hanem az eltévelyedéstől, kiüresedéstől, öncélúságtól, súlyponttvesztésektől, reménytelenségtől. A megmentés sokszor fájdalmas, vagy a megmentőknek, vagy a megmentettnek. Ebben az esetben a Megmentő az életét adja az érdemtelenekért. A könyv írásakor a reménytelen helyzetben a mártírok példája adott erőt – ideig-óráig. Nekünk ma a Megfeszített ad erőt. A könyv(tekercs) neveket tartalmaz. Személyesen a mienket, az enyémet. Nem névtelen, személytelen massa vagyunk, hanem akiknek egyenként szólt: „*Neveden szólítottalak, enyém vagy!*”

3. *Ébresztés:* vész helyzetben sokan lemerevednek, mások kikapcsolnak, esetleg álmvilágba menekülnek. Féltünk a stressztől – ámbár Selye szerint a stresszmentes állapot maga a halál. A mai ember azonban attól is fél – bár Assisi Ferenc még „nővérünk, a testi halál” képével emlegette a Naphimnuszban, ezt a versszakot mi nem emlegetjük... Az életet féltjük – rövid távon, nem az örök életet. Ebből kell felriasztani, mert nincs második esély, ráadás, pótelőadás, esőnap. Krisztus visszajövele egyszeri alkalom, akár ma, akár holnap, bármikor is lesz. A vele való találkozásra kell felkészülni, mert az lesz, erre számítani kell. Jézusra viszont számítani lehet, mert ígérete megáll, áldozata örök, ő pedig tegnap, ma és mindörökké ugyanaz.

Hivatkozott művek

Evangelisches Gottesdienstbuch. Agende für die EKU und die VELKD. 2. kiad. Hannover, 2001.

RAD, Gerhard von 1987. *Theologie des Alten Testaments.* 2. köt. *Die Theologie der prophetischen Überlieferung Israels.* 9. kiad. München.

■ LACKNER PÁL

Tallózó

„Meddig tobzódhat az igazságtalanság? S mi lesz azokkal, akik mártírként haltak meg? Vagy akik meghaltak egy hitehagyó, másokat gyötrő, gyilkos, de büntetlenül maradt élet után?”

Mind ez ideig Izrael tartózkodó volt a halál utáni dolgok tekintetében – ellentétben más vallások fantáziadús elgondolásaival. Mintha várt volna az igazi válaszra. S íme, itt van az isteni válasz (...). A »sokan« a Jn 5,28-ban válik egyetemessé.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd.* Kálvin Kiadó)

„Az Ószövetség könyvei közül elsőként Dániel könyve beszél konkrétan a feltámadásról (2. vers).” (Pat és David Alexander [szerk.]: *Kézikönyv a Bibliához.* Scolar Kiadó)

„...a mártírsorsú Bonhoeffer annak idején a katonai fegyházban megfogalmazta a ránk maradt és kicsempészett kis újságpapírszeleteken kézírásával. Azt írta egyik ilyen üzenetében a nagyvilágba: vigyázzatok mindarra, különböztessetek meg, hogy mi az utolsó és mi az utolsó előtti.

(...) De jól mondta Pál apostol, hogy mindenkinél nyomorultabb az az ember, aki nem hiszi a feltámadás valóságát. Én magam el sem tudom képzelni, ugyan mivel vigasztalódik akár a nagy beteg, mert érzi, hogyan közeledik feléje az ő halála. (...) nem tudom mivel vigasztalódik a világ, pedig eleget forgok emberek között, de ez számomra rejtély. Nem tudom elképzelni, hogy ember számára lehessen belső tartás, legyen minden fölé lendítő erő, legyen minden sebzettségben vigasz a feltámadás reménye nélkül. (...) Dániel milyen megindítóan, milyen szelíden szól a halálról. (...) Csak elalvás – azután ébredés! Ez nem líra. Ez valóság! (...) Emberek, akiknek az ágya mellett lehettem, és akikről láttam teljes meggyőződéssel, hogy ők nem meghaltak, hanem elaludtak. Éppen ezért bárhol pihen a földben az ő poruk, fel fognak ébredni. (...) példásan vigyáz az utolsó előtti dolgokra, hogy mit eszik, és hogyan iszik, kit vesz el feleségül, és hogyan töltik napjaikat. (...) mert hisznek az utolsó dolgokban, ezért okosan élnek az utolsó előttiekben.” (Balikó Zoltán: *Isten iskolájában*. Luther-rózsa Alapítvány)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„Volt a német császárnak egy hetyke tábornoka. Kemény, katonás, fegyelmezett, fegyelmet tartó ember. Egy alkalommal a császárnál valami ünnepségen ott ült a tábornok mellett a császár udvari lelkésze. A tábornoknak jó kedve volt, elkezdte fricskázni a lelkészt. Mindenféle gúnyos megjegyzést tett hivatására, szolgálatára, tanítására, az egész hitvallásra, az egyházra. Végül azt mondta: mondja, tisztelendő úr, hisz ön a mennysorszámban? A lelkész azt felelte: én hiszek. Amire a tábornok azt válaszolta: én meg nem hiszek. Nem jött még onnan senki sem vissza, nem tudom, egyáltalában van-e, nincs-e, semmi biztosat nem lehet erről tudni. A lelkész erre azt mondta neki: Tábornok úr, mit gondol, a mennysorszámban piros paszományos nadrágban fog járni? Mire azt felelte: No, nem valószínű. Mondja, ez a sok medália mind ott lesz a mellén? – folytatta a beszélgetést a lelkész. Mire a tábornok így válaszolt: Nem lesz ott. Látja, mégis tud valami biztosat a mennysországról. Most azt mondja meg nekem, mit gondol, hogyha innen se rangját, se uniformisát, se kitüntetését el nem viheti oda, akkor ott mi marad magából?”

Túróczy Zoltán (1893–1971) evangélikus püspök

VERS

József Attila: *Csendes estéli zsoltár*

Ó, Uram, nem birom rímbe kovácsolni dicsőségedet.
Egyszerű ajakkal mondom zsoltáromat.
De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

Tudom, hogy zöldel a fű, de nem értem minek zöldel,
meg kinek zöldel.
Érzem, hogy szeretek, de nem tudom, kinek a száját fogja
megégetni a szám.
Hallom, hogy fú a szél, de nem tudom, minek fú, mikor én
szomorú vagyok.
De ne figyelmezz szavamra, ha nem tetszik Neked.

Csak egyszerűen, primitíven szeretném most Neked el-
mondani,
hogy én is vagyok és itt vagyok és csodállak, de nem értelek.
Mert Neked nincs szükséged a mi csudálásunkra, meg
zsoltárolásunkra.
Mert sértik füledet talán a zajos és örökös könyörgések.
Mert mást se tudunk, csak könyörögni, meg alázkodni,
meg kérni.

Egyszerű rabszolgád vagyok, akit odaajándékozhat az a Po-
kolnak is.
Határtalan a birodalmad és hatalmas vagy meg erős, meg
örök.
Ó, Uram, ajándékozz meg csekélyke magammal engem.

De ha nem akarod, ne hallgasd meg szavam.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Dánielről elsősorban az oroszlánok verme jut az ember eszébe, így talán egy kicsit a levegőben lóg a könyv kevésbé ismert fejezete. Különösen homályos a halottak feltámadása kapcsán megszólaló sokféle lehetőség taglalása, főleg ha az ember ok-okozati összefüggésben gondolkodik. Mi alapján maradnak egyesek a földben, miért ébred fel az ember örök gyalázatra? Szükséges a textus elhelyezése egy olyan közegben, ahol értelmezhető az üzenet. A sok kérdés ellenére bátorító lehet a szöveg kezdetének meghallása: „*abban az időben megmenekül néped*”. A menekülés és a szabadulás örök élet vasárnapjának evangéliumi üzenete, ez a bátorítás segítség lehet az oroszlánok vermében éppen úgy, mint a végső időkről elmélkedő emberi elme horizontján. Sok gyülekezetben ezen a napon emlékeznek az elhunytakra, így válhat személyes hitvallássá nemcsak az emlékezés, hanem a szabadító Isten élő üzenete: „*Ne félj, én vagyok a feltámadás és az élet Ura*.” Ez az újszövetségi ismeret már nem elrejtettségben beszél életről és feltámadásról, hanem Krisztus világosságával hirdeti az örök életet.

A gyülekezet tagjai sokat asszociáltak a könyvtematikára, amely vallástörténeti és egyháztörténeti emlékeket idézett fel. A sors könyve, indiai legendák egyszerre jelentek meg a közösség tagjainak az emlékezetében. Előre megírt, determinált életutak – ez sokak kedvenc spirituális gondolata. A Biblia üzenete nem erről szól. Sokan

emlékeztek II. János Pál pápa temetésére, ahol egy nyitott üres könyv jelképezte ezt a próféciát, így a temetés elvont gyászüzenete szimbolikusan kapcsolódott egy dramaturgiai jelenethez, amely élővé teheti a gyásztudatot. Élő emlékezéssel kísérjük mi is előre távozott szeretteinket, mert itt a földön és ott „abban az időben” élő Krisztusunk van. Kérdésként merült fel még a Jelenések könyvében található élet könyve, a lepecsételt könyv és a Dániel könyvében található könyv és pecsét összefüggése és különbsége.

Advent 1. vasárnapja

▶ Mt 21,1–9

Igehirdetési előkészítő

Boldogok a várakozók

Sosem felejttem el 2005 adventjét. Hatodéves voltam Kecskeméten, és a bemutatkozó prédikációmát éppen advent első vasárnapján tartottam, mégpedig éppen Mt 21,1–9 alapján. Tisztán emlékszem, hogy egy refrénre építettem fel az igehirdetésem, ami így hangzott: „Boldogok a várakozók, mert ők megszelídítették az időt.” Marica néni, aki több mint félszáz éve kántora a kecskeméti gyülekezetnek, azóta is így köszön nekem, akárhányszor találkozunk, vagy beszélünk telefonon: „Boldogok a várakozók.” Kilenc éve történt, de úgy érzem, most is történik: 2014 adventjének nyitányán.

Minden advent: születés, tükör, szembesülés

Minden advent valahol a mélyén a születés csodájáról is beszél. Arról, hogy valami rég várt dolog megtörténik, hogy valaki rég várt ember megérkezik. Amire vártunk. Akire vártunk. Akiért lemondtunk sok-sok mindenről, akitől azt vártuk, hogy helyre kerüljenek a puzzledarabok életünk kirakójában. Minél idősebb vagy minél tapasztaltabb valaki, annál több a puzzledarab, de annál több a bölcsesség is annak kirakásához. Születni emberi dolog. De nem csak. Isteni is. Jézus óta. *Minden advent* valahol a mélyén szembesülés is. Hányszor és hányszor hallottam és mondtam is ki, akár csak az utóbbi egy-két hétben is: „Itt egy újabb advent, jaj, megint eltelt egy év.” Azt kevesebbszer hallottam vagy mondtam ki, hogy „milyen hálás vagyok, hogy egy újabb év adatott”. *Minden advent* valahol a mélyén tükör is. Nem görbe és nem törött. Valódi. Szembesít. Azzal, ami elmúlt, ami van, és ami eljövendő. Erre fantasztikusan rímelt az a mondat, hogy „Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,8). Rímelt, amennyiben megvan az összhang. Vele. Az érkező Úrral.

Kivonulás népe, bevonulás népe

Pilinszky János azt írja egy helyen, hogy „advent a várakozás megszentelése”. Mai igénk számárháton érkező Ura pedig ennek a megszentelésnek a letéteményese. Ő az, aki érkezik 2014-ben is. Ő az, aki bevonul nemcsak Jeruzsálembé, de kinek-kinek az életébe is. Annak kellős közepébe. Így lesz Isten népe nemcsak a kivonulás, de a bevonulás népe is, hiszen a Názáreti Jézus érkezésében beteljesedik és megszentelődik a várakozás maga. A tömeg ujjong és hozsannázik, ahogyan szokott. A tömeg mást kap, mint amire, akire várt, és csalódik, ahogyan szokott. A tömeg kérdegeti, „Ki ez?”, ahogyan azt megszokta. És a tömeg maga jön rá a válaszra, ahogyan szokott: „Ez Jézus, a galileai Názáretből való próféta.” Vajon milyen az „idei” tömeg egy új egyházi év nyitányán? Amilyen szokott lenni ilyenkor adventben? Tömeg, nép, egyház, gyülekezet, közösség? Szinonimák ezek? Vagy hol egyik, hol másik? Kinek vonul be idén az Érkező?

Életünk kódja

Van egy kód, ha úgy tetszik, egy jelszó, amely nem függ semmitől és senkitől. Mert az Isten ígérete áll mögötte, előtte, mellette, felette, körülötte. Ez pedig nem más, mint a szabadítás, ami a jeruzsálemi bevonulás mögötti egyik leglényegesebb tartalom. Amit átélhetett Isten népe az exodusban, a babiloni fogság után, és oly sokszor és oly sokféleképpen a történelem folyamán. És amit hitünk szerint, keresztényként az érkező Szabadító által élhetünk meg újra meg újra, ebben a bevonuló, számárháton érkező törekeny, sebezhető Úrban. Ő a Szabadító. Akinek a neve a végzete. *Nomen est omen*. Akinek a neve a legnagyobb evangélium: Szabadító. Jeshua, Jézus. Éppen ezért amikor arról gondolkodunk, mi is volt a fogságban, amikor arra gondolunk, mi is történt a jeruzsálemi hozsannázásban, amikor arra gondolunk, mi is történt Betlehemben, akkor sose, de tényleg sose felejtjük el a szabadítás mindenkor jelenlétét a hit által. És amikor fázunk az ünnepektől lelkészként, mert azt érezzük, hogy „már nem tudunk megint újat mondani”, amikor szorongunk az elvárások miatt, amikor azokra gondolunk könnyes szemmel, akik már nem állhatnak idén a következő hetekben kiválasztandó karácsonyfa alá – holott tavaly vagy néhány éve még odaállhattak –, akkor is emlékezzünk az Isten ígéreterre: „*De az én szabadításom örökre megmarad, és igazságom nem rendül meg.*” (Ézs 51,6) Mert hitünk szerint a Szabadító érkezett, érkezik és érkezni fog.

Adventi hitvallás (lelkész és gyülekezet együtt mondja)

Érkezik, az útra terített felsőruhákon, egy számár hátán ülve, lépegetve. Elegánsan és feje tetejére állítva a bevonulások „történelmi etikettjét”. Érkezik. Éppen ezért arra

a Jézusnak címzett Keresztelő János-i kérdésre, hogy: „Te vagy az eljövendő, vagy mást várunk?”, az idei advent első mondataiként mindannyian, lelkésként a gyülekezettel közösen kimondhatjuk: „Igen.” És azt is: „Nem.” „Igen, te vagy az.” „Nem, nem várunk mást.” Igen, gyönyörű hitvallások születhetnek a várva várt ünnepen a magyarországi evangélikus templomokban. Többes szám első személyben. De persze egyes szám első személyben is. „Igen, hiszem, hogy te vagy.” „Nem, nem várok mást.”

Minden (új!) kezdet nehéz

Az új egyházi év startkövén vacogva Keken Bandi bácsi – az évtizedeken át a budapesti Deák téri gyülekezetben szolgáló lelkész – szavai jutottak eszembe, aki advent első vasárnapját röviden így jellemezte: „Isten ezt a napot mindnyájunk életében új kezdetként adja.” Egy nap, amely az új kezdetről szól. És ha jobban belegondolunk, mai textusunk is, Jézus bevonulási története is a kezdetet, valaminek, valami újnak a kezdetét hangsúlyozza. A drámák drámájának új kezdetét. Jézus érkezik, és ezzel beteljesül a zakariási, az ézsaiási prófécia. Gyönyörű a párhuzam az adventi érkező gyermek Fiú és a böjti érkező felnőtt Fiú között.

A „majdnem” és a „nemcsak majdnem” ünnepe

Sokáig nem szerettem azt a szót, hogy „majdnem”. Tulajdonképpen sose szerettem. Ám az adventi ünnepre készülve valahogy megbarátkoztam vele, és most már jól kijövünk egymással. Majdnem. Eddig azt jelentette számomra, hogy valami vagy valaki még nem érkezett meg, nem teljesedett be, nem valósult meg, nem történhetett meg. Illetve csak majdnem. Majdnem megérkezett, majdnem beteljesedett, majdnem megvalósult, majdnem megtörtént. Jó példa erre az úgynevezett papi foci, amire jómagam is járok vasárnap esténként már majdnem két éve. Nagyon izgalmas műfaj. Majdnem foci, sok-sok majdnem góllal. De persze mi ettől még nagyon élvezzük. Majdnem minden meccsen elhangzik az a mondat egyik lelkész barátom szájából, hogy „ha bemegy, gól”. De legtöbbször nem megy be. Csak majdnem bemegy. Majdnem: a meg nem történt vagy a még meg nem történt események kulcsszava. Sokáig szorongtam a sok-sok majdnemtől. De most már jó barát. Majdnem. Majdnem karácsony van. Még huszonnégyet kell aludni. És ennek őszintén lehet örülni. Hogy a várva várt ünnep, amit annyira, de annyira szeretünk minden évben, még csak majdnem van itt. Még van egy kis idő. Van még idő felkészülni erre a szent időszakra. Még lehet várakozni, még lehet újragondolni az életünket, és még lehet tudatosan, nagyon-nagyon tudatosan lépni Őfelé, a másik felé, magunk felé. „Az élő Isten megment, megszabadít” (Dán 6,28a) – olvashatjuk Dániel könyvében,

ami mintegy summája lehetne mai igehirdetési alapigénknek. És bizony, nagyon hálásak lehetünk, hogy mint egy jó filmelőzetes, advent és karácsony evangéliuma szól már az első gyertyaláng fényében is: van szabadítás, mert a megmentő közel. És Ő, az érkező Úr, hisszük és valljuk, nemcsak majdnem megment és majdnem megszabadít, hanem valóságosan. Mindenkit, aki kész nyitottan várni őt. De erre a nyitottságra megfelelő alázattal és tudatossággal fel kell készítenünk a gyülekezetet és magunkat is: imádsággal, csendes percekkel, tudatos időóázisokkal az adventi siető léptek között. Alapszabály: az Érkező lépteinek hangját semmi sem nyomhatja el.

Provokáció mint meditáció

Advent kezdete valahogy provokálja az embert, amennyiben odafigyel rá és komolyan veszi. Előhívja belőlünk a lassulást és a lassítás vágyát. „Lassulj le egy percre, ember, leelőzted magad” – éneklé Kiss Tibi a Quimby egyik dalában, és valóban: le kellene lassulnunk. Le kellene lassítanunk. Mert bár szeretünk mindent azonnal megkapni, instant élményekkel rakjuk tele a napjainkat, advent nem engedi az azonnali beteljesedést, kiteljesedést, jóllakottságot. Advent megvárat. Azt mondja, még várakozzál. Még várj. Még nincs itt az ideje. A kairosz, a megfelelő idő még csak érkezik. Mint egy jó kis régi típusú gőzmozdony. Se gyorsvonat. Se Inter-City. Megáll minden megállóban. Idén huszonöt megállója van. És ez így van rendjén. Minden más átverés. Bóvli. Szemfényvesztés. Éppen ezért, szeretett, advent első vasárnapjára készül, induló lelkésztársaim, örömhír hirdetik nekünk, amit mi is továbbadhatunk prédikációinkban: „Boldogok a várakozók, mert ők megszelídítették az időt.”

Adventi mű vs. műadvent

Első.

■ GÁNC S TAMÁS

Tallózó

(A *Lelkipásztor* 2005/11. számának 392. és 2008/3. számának 104–105. oldalán már olvasható egy tallózó, ezért az ott már megjelent kommentárrezleteket mellőzöm.)

„Teljes alázatosságban és szerénységben veszi itt birtokába országát, de egykor dicsőségben foglalja majd el, midőn másodszer eljő ítéletre.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„A néphit szerint a Messiásnak az Olajfák hegyéről kell eljönnie (a próféta is ide várta az Úr megjelenését, Zak 14,1). (...) Jézusnak már hívei élnek Jeruzsálem környékén, akik között ő a *kyrios 'Úr'* néven ismeretes. (...) A számár az

erőszak nélkül uralkodó király ismertetőjegye, e király szerénységére pedig az jellemző, hogy még ezt a szamarat is kölcsön kell kérnie.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„... ahol Jézus jelen van, ott megszűnik minden céltalanság, unalom, blazírtság, kétségbeesés, álnyugalom. Ott »iz-zani kezd a levegő«, valós és izgalmas problémák, feszültségek támadnak, kérdések vetődnek fel és válaszok fogalmazódnak meg. Egyszerűen »történi« valami! És mivel a történekek szervezője, irányítója, végrehajtója maga az Isten, nem kétséges, hogy a róla szóló híradásnak van értelme, van súlya, olyan jelentősége, mely nemcsak az adventi indulásnak, hanem az egész istentiszteleti életnek, az egész egyházi évnék értelmet és tartalmat ad.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák. Magánkiadás*)

„Szándékosan betölt egy proféciát, amelyet az ő idejében egyhangúlag a Messiásra értettek. Ha korábban istenségének deklarálását veszélyesnek tekintette, most a hallgatást tartja elképzelhetetlennek. (...) Ezután már nem lehetett azt mondani, hogy sohasem leplezte le önmagát egyértelműen.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„Zakariás jövendölése egyúttal rávilágított arra is, hogy Jézus nem akar népeket leigázó messiási király lenni, hanem szelídséggel, szegényen, alacsony sorban jön népéhez.” (Karner Károly: *Máté evangéliuma. Keresztyén Igazság*)

„Ha ez a Jeruzsálem környéki ember megtagadja jószágainak rendelkezésére bocsátását, zökkenőt okozhatott volna a jóslat teljesülésében. Tiszteletadással álllok meg ennek az ismeretlenség homályában maradt embernek az alakja előtt, akiről ennyi határozottsággal szóltál tanítványaidnak. (...) Az az ember nagyon szerethetett téged.” (Ordass Lajos: *Útravaló az év mindennapjára. Harmat – Ordass Lajos Baráti Kör*)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„A bárány elment Istenhez, és így szólt: – Uram, igazságtalan voltál velem szemben. Egyetlen fegyvert sem adtál, amivel védekezhetnék ellenségeimmel szemben.

Nem adtál agancsokat, mint ami a szarvasoknak van, nem adtál agyart, amit a vaddisznók hordanak, sem karmokat, mint ami a macskáknak van. De olyan erővel sem rendelkezem, mint az elefánt és tuskéim sincsenek, mint a sündisznónak, sem fürge lábaim, mint a nyulaknak...

Ne haragudj, de szerintem elfelejtkeztél rólam, teljese-
sen védtelen vagyok.

Erre a Teremtő felajánlotta neki, hogy próbálja fel sorba az agancsokat, a tépőfogakat, a karmokat, tuskéket stb., de ezek közül egyik sem illett hozzá.

Ekkor az Úr így szólt a bárányhoz: – Adok neked egy olyan fegyvert, amellyel bármilyen támadással szembenéz-
hetsz. Így a szelídséget és az alázatot adom neked.”

Forrás: <http://reggelidicseret.blogspot.hu/2013/05/az-alazat-jutalma.html>

VERS

Túrmezei Erzsébet: *Virágvasárnap* (részlet)

Ó, lelki ország, Istennek országa,
Mily édes ebben Jézus királysága!
Szelíd, szegény ez és alázatos,
De nagyhatalmú és csodálatos.

Igaz ez és a bűntől szabadító,
Poklot és halált egyaránt hódító.
Vasvesszővel bírja ellenségét,
De szelíden őrzi örökségét.

Ó, áldott Jézus, ki bírsz a világgal,
Jöjj mihozzánk is alázatossággal,
Tégy tulajdon népeddé bennünket,
Vezérelj jóra egész életünket!

Áldott Királyunk, lelkünk nagy Királya,
Jöttödét néped ma is várva várja.
Jöjj hát hozzánk is nagy hatalommal,
Terjeszd országod diadalommal!

A nagy Király jön, hozsánna, hozsánna!
Zengjük, kiáltjuk előtte, utána;
Hintsük be útját mi is zöld ággal,
És ünnepeljünk szent buzgósággal!

Dicsőség legyen az Isten Fiának,
Áldás, békesség az égi királynak,
Hogy vele mi is, kiket megváltott,
Bírhassuk egykor a mennyországot.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

A szakaszt elsőként átolvasva jól ismerős a történet a gyülekezetbe járóknak. Néhány dolog azonban mégis fontos kérdéseket vet fel, amelyekre érdemes lehet a prédikációban kitérni, mert a válaszkeresés segítheti a megértést, az elmélyülést. Ezek a kérdések az alábbiak:

1. Honnan tudhatta Jézus, hogy az előttük levő faluban ott van egy megkötött szamar a csikójával együtt?

2. Miért kellett, hogy előremenjenek, és visszahozzák a szamarat? Hiszen úgyis arra vezetett az útjuk.

3. Jézus miért a tanítványokat küldte el a szamarért és annak csikójáért? Miért nem ment velük együtt?

4. A 3. vers elgondolkodtató: ha az Úr kéri, kívánja a szamarat és a kiscsikót, akkor feltétlenül, ellentmondás nélkül meg is kapja, megtörténik akarata. Aki átadta az állatokat, mennyire hívó lélek lehetett! Nem kérdezősködött, nem volt bizalmatlan, mert megtudhatta előzőleg, hogy az Úrnak van szüksége rájuk. Ez a feltétlen hitére utal.

Milyen mélysége van ennek az apró kis jelenetnek! Hatalmas az üzenete a személyes életünkben: ha az Úr kíván valamit tőlem, akkor engedelmességek-e neki? Egyáltalán észreveszem-e, hogy mit kíván tőlem? Meg tudom-e fogalmazni a magam számára? Ha igen, tudom-e szinte szavak nélkül tenni az ő akarátát?

A hétköznapi életünk csupa próbatétel. Előfordul, hogy a betegség idején kétségbeesünk, de hittel és bizalommal tudhatjuk, hogy az Istenbe vetett hit kiségit minden bajból, és így várjuk a gyógyulást. Másfelől a mindennapi munkát is az Úr Jézus segítségével kezdjük, őbenne bízunk, hogy megsegít, és meglesz a munkánk eredménye, értelme, haszna. Mert vele minden rendeződik, az imádság által nyugalom vesz erőt rajtunk a legnagyobb kavarodásban, zűrzavarban is.

5. A „Sion leánya” kifejezés mit jelent? Mit kell ezalatt érteni?

6. Az ószövetségi idézet milyen célt szolgál Máté evangélista tollából?

7. Jézust örömmel fogadták Jeruzsálemben. Ha a saját életemre tekintek, hogyan tükröződik az én életemben az, hogy Jézus érkezését örömmel fogadom? Advent első vasárnapjára és a többi vasárnapra hogyan készülök? Hogyan várom Jézus érkezését egyedül vagy a családban, az iskolában, a munkahelyen?

8. Bár ez egy húsvéthoz köthető történet, de meglátjuk-e benne az adventi üzenetet?

9. Sokan nem is ismerték Jézust, kíváncsiak voltak rá. Ki az, aki jön? Van-e nekünk hasonló adventi kérdésünk? Például: Ki az az Úr, aki jön hozzám? Miben és hogyan tapasztalhatom meg az Úr érkezését?

10. Aki érkezik: egy próféta, aki Isten üzenetét hozza. Szelíden, alázatosan. Mégis Istentől erővel felruházva érkezik. Ez az a magatartás, amely annyira hiányzik a mindennapok erőszakos, ingerült, veszekedős világából. Szelídek lenni, mégis erősnek, mert az Istennel való kapcsolat tesz erőssé, nem a durvaság, a hangoskodás. Jézus erőt ad nekünk is az ő szelídsége által, és legfőképp példát mutat.

11. Érdekes a kérdés: mit is lehet hallani a mai Jeruzsálemről, arról a környékről? Háborús híreket. Vajon ők hogyan fogadják ma Jézust? Háborúskodásban – akár máshol is, vagy az otthonainkban – hogyan lehet fogadni Jézust?

Advent 2. vasárnapja

▶ Lk 21,25–36

Igehirdetési előkészítő

A szakasz „exegézise”

Különös, hogy egészen apró történésekre is tud úgy emlékezni az ember, mint ahogy nagy horderejű eseményekre. Teológusok voltunk. Egy esti áhítatot követően együtt maradtunk a teremben. Az idők jeleiről és a végső dolgokról, a világvégéről esett szó. Természetesen vita alakult ki arról, hogy korunk, a mi időnk, amelyben élünk, vajon a végső idők, a „jelek lesznek a napban, holdban, csillagokban” ideje-e. A vitában – szokás szerint – felállt egymással szemben a két oldal, a „nem szó szerint kell érteni” és a „szó szerint úgy kell érteni” oldala. Természetesen hamar előjöttek az indulatok, érzelmek is. Valaki ingerülten bekiabálta a kérdést: mi alapján gondoljátok, hogy közeleg a világvége? Hirtelen csend lett a teremben, pedig a kérdés nem volt újszerű és sokkoló. Én leghátul ültem. Ráláttam a teremre, innen nézve a hallgatóság olyan látványt nyújtott, mint fejhullámokból álló – akkor éppen nem annyira békésen hullámzó – tenger. És akkor ebben a csendben és ebből a nem annyira békésen hullámzó tengerből kiemelkedett egy kéz az első sorban, magasra emelve egy Bibliát. Ez a teátrális mozdulat meglehetősen rövidzárlatos képviselete volt az egyik már említett álláspontnak – ráadásul, ha jól emlékszem, véget is vetett minden további disputának –, ugyanakkor én ott valamit megértettem. Megértettem, hogy még ha a Bibliát magasra emelő eredeti szándéka nem is ez volt, mozdulatában mégis valami örökérvényű igazság rajzolódott ki. Teljesen mindegy, hogy milyen és melyik korban él az ember. Teljesen mindegy, hogy milyen kérdésről, témáról van szó a kezdetektől a végső időkig, és még az is teljesen mindegy, hogy az adott kérdésben milyen álláspontot képviselünk, a lényeg: a Bibliát mindig fel lehet emelni. A Biblia mindig akkor és ott és azoknak lehet időszzerű és releváns, akik éppen akkor és ott alkotnak fejkéből csendes vagy nem éppen békésen hullámzó tengert. Mindig azok látják a jeleket a napban, holdban és a csillagokban, akik akkor éppen és éppen akkor a nap, a hold, a csillagok alatt élnek.

Exegézis – most már tényleg

21,25–28: A szakasz mondanivalójának különleges értelmet ad, ha nem a történelem végén, mindenek lezárásaként, hanem a történelem egy adott pontján: a hagyományanyag keletkezésének korában, tehát Jeruzsálem pusztulása (vö. 21,20kk), a zsidóság szétszórása (24. vers) és a kereszténység térnyerése, a zsidó vallás keretei közül való „szabadulá-

sa” (28. vers) idején helyezzük el. Így a szöveg lehetetlenne tesz minden közeli vagy távoli jövőre vonatkozó spekulációt, és kizárólag Istennek az új korszakot nyitó cselekvéseként értelmezhető. A korszakváltást, az új kezdetet leíró kifejezések, az egymásnak feszülő erők, a félelem, a fájdalom stb. leginkább a vajúdás, a szülés, illetve a születés folyamatára emlékeztetnek (vö. Mt 24,8; Mk 13,8!), amelyben az egész teremtettség részt vesz (25–26. vers). Úgy, ahogyan a gyermeket világra hozó édesanya testének minden sejtjével, idegszálával, erejével – és ennek fényében a 27. versben olvasható „és akkor meglátják az Emberfiát” az újszülött ki- és felemelésének pillanatához kapcsolható, ami az egész félelmetes folyamatot nemcsak hogy feloldja, de annak boldogító és gyönyörűséges befejezést ad. (Amelyben éppen az, aki a legtöbbet szenvedett, a legboldogabb. Jn 16,21) Mindez advent közepén, két héttel a Fiú születése előtt mindenképpen megóvhat minket, igehirdetőket attól, hogy advent második vasárnapját összekeverjük az egyházi esztendő végével.

21,29–33: Az előző szakaszban tárgyalt új kezdet, új korszak témáját – amit a legeleantszerűbb hasonlattal, a szülés-születés hasonlatával írtunk le – ez a szakasz továbbviszi, és az előbbihez egészen hasonló életszerűséggel, a tavasszal kizöldülő fák – legelsőként a fügefafa – képével írja le. Mindkét kép – szülés/születés és rügyező fák – esetében igaz az átmeneti állapot, amelyben egyszerre van jelen fájdalommal, fenyegetően, szorongatóan a régi, és ennek szorításában mutatja magát a kezdetben kicsinyként induló, de egyre növekedő új. A 32. és 33. versek különösen is bátorítóak és erőt adóak ehhez az első szakaszában reménytelennek látszó adventhez, várakozáshoz. A prédikációban annak közös végig-gondolására, az arra való rácsodálkozásra hívhatjuk a gyülekezetet, hogy csak a mesterséges, az embertől való változások mennek végbe egyik pillanatról a másikra, mondhatni durván, erőszakosan – gondoljunk arra, amikor valaki váratlanul szemet bántóan felkapcsolja a sötétben a villanyt –, a természetes, az Istentől való új mindig „derengéssel” kezdődik el, legyen az új élet, tavasz, napfelkelte, szerelem. Advent, a kalendáriumok egymás után nyíló ablakai, a hétről hétre meggyújtott gyertyák, a közelgő ünnep növekedése bennünk – mindez első olvasásra talán nem is várt módon hozhat mégis ezzel a különös textussal harmóniába minket és hallgatóinkat.

21,34–36: Most vagyok bajban. Illenek tartanom magam az adott feladathoz, vagyis a kijelölt textushoz végig. Nem teszem. Nem akarom az eddigi igei és abból kiinduló prédikációs gondolatmenetet ezzel a lezárással éppen a végén más irányba vinni. Más összefüggésben és más témában természetesen megvan az aktualitása – ez a szakasz is minden időben „felemelhető” –, de az előző két szakasz összefüggésében itt és most nem. Kísérletezni sem akarok vele. Természetesen meg lehet oldani, hogy az eddig elhangzottakkal összefüggésben legyen, de felesleges. Már pusztán a szöveg felolvasása a prédikáció előtt a szószéken szerintem

jobb, ha a 33. verssel ér véget, és annak csengésével a szívében ül le a prédikációt hallgatni a gyülekezet, mintsem a 36. versével. És úgy gondolom, Isten sem tart bennünket infantilisnek, hogy ollóval vágjon ki egy szakaszt a Bibliából és nyomja a kezünkbe, amitől nem térhetünk el.

Maga a prédikáció

Bevezetesként elmesélném a felemelt Biblia történetét teológus koromból. Ennek kapcsán beszélnék arról, hogy biztosan az igehallgató is megtapasztalta már a maga életében, hogy szentírási szakaszok, mondatok bizonyos élethelyzetben akkor és ott szinte csak neki szóltak, mintha csak neki üzenne általuk az Isten. És minden kornak megvannak a maga jelei a napban, holdban, csillagokban, amelyek alapján azok szembesülnek „micsoda a halandó” jellegű, egyszerre szorongást keltő, ugyanakkor ámulatba ejtő és hálára indító felismeréssel, akik akkor éppen alattuk élnek. Beszélhetünk mai konkrétumokról, a mi korunk nehéz kérdéseiről, amelyekben mi tapasztaljuk meg a „tenger zúgását és hullámok háborgását”, a „dermedt félelmet”, a „tartóerők megrendülését”. Arról, hogy mit jelent ezek közepette felemelni és kinyitni a Bibliát és válaszokat, útmutatást keresni. Meglátni a ma vajúdásában az Emberfiát, a mi telünkben a rügyező fügefát. Arról, hogyan tapasztaljuk meg ma mi, hogy bár úgy tűnik, hogy mindennek vége – itt a világvége! –, valójában valami új kezdődik. Mindig valami kezdődik.

Beszélhetünk arról is, hogy mindaz, amit mi hozunk létre, mi alkotunk, szükségszerűen Isten ítélete alatt áll. Mi csak Babel-tornyokat tudunk építeni, kisebbet, nagyobbat, jelentősnek látszót vagy jelentéktelent, de csak földből indulót és égre törőt, ám az eget soha el nem érőt. Ezek vagy félbemaradnak, vagy ledőlnek, vagy a nyelvünk kavardik össze közben, mindegy, az eget nem hozzák le a földre. Életet nem tudunk gyártani, de megkapjuk ajándékba. Tavaszt nem tudunk csinálni, de minden évben megjelenik az első hóvirág (a mi fügefánk). Valahogy mindig eljön az Emberfia az elérhetetlen ég felhőin hatalommal és dicsőséggel, és nemcsak a Bibliát, de a fejünket is van lehetőségünk az adott kor és személyes élethelyzetünk félelmetes megrendülései között fel-emelni. Erre is talál mindenki élményt a maga történetéből. Hogyan tapasztaltad meg, hogyan „láttad meg” egy kilátástalannak látszó helyzetben az „ég felhőin érkező Emberfiát”, hogyan vetted észre hirtelen a tél fagyos szorításában a „zöldellő fügefát”? Te hogyan találkoztál – már annyiszor – a magad sötétjében a derengéssel? Tavaszban, szerelemben, gyermeked vagy unokád születésében, gyógyulásban, napfelkelésében, adventi gyertya fényében. Krisztusban.

Bizony. bizony, mi is az a nemzedék vagyunk – akár csak az előttünk és utánunk jövők –, amely nem múlik el, amíg mindez meg nem lesz.

■ NÉMETH ZOLTÁN

Tallózó

(A *Lelkipásztor* 2005/11. számának 395. oldalán már olvasható egy tallózó, ezért az ott már megjelent kommentár-részleteket mellőzöm.)

„A kijelentés a Jézus által jövendölt események bizonyosságát hangsúlyozza, és valószínűleg azt jelenti, hogy az első olyan eseményt, amely a világ végéhez vezet (Jeruzsálem pusztulása) a jelen nemzedék át fogja élni.” (*Szege-di bibliakommentár – Újszövetség*. Korda–Bencés)

„A történelem (21,5–24) és a természeti világ (21,25–26) félelmetes pusztulását nem lehet elkerülni, kivédeni vagy elodázni. De Jézus azért szól, hogy a kiszámíthatatlan ne váratlanul érje övéit, és hogy a kétségbeesés ne kerítse őket hatalmába. Jézus evangéliumának az a lényege, hogy a nagy pusztulásban megmarad az ő beszéde, mely tájékoztat, int, vigasztal, erősít. (...) az emberek, a népek általában rettegve gondolnak a végre, és várják a pusztulást, a Krisztushívők azonban felemelhetik fejüket, mert a váltságuk közelít el.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Lukács felveszi a kozmikus jelek elbeszélésének fonát, de most egy krisztológiai dimenziót iktat be: Jézus, a győztes Emberfia, uralkodik a gonosz erői felett, legyenek azok háborúk (9. v.) vagy a tenger (25. v.), ő a bíró. 28. (...) Ez a vers tele van bizalommal és reménnyel a tanítványokra nézve. Mások gyáva cselekedeteivel ellentétben (26–27. v.) a hűséges tanítványok egyenesen és feltartott fejjel állva várják, hogy hűséges bírójukat, Jézust, az Emberfiát (Id. 9,26; 12,9, Csel 7,56) üdvözöljék.” (*Jeromos-bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Lukácsnál. Az *Emberfia* megjelenése és ezzel a világ-történelem vége nem áll időbeli összefüggésben Jeruzsálemnek és a templomnak a lerombolásával. A Mk 13,24k drámai leírása helyett itt annak a különbségnek a bemutatását találjuk, hogy a *jeleknek* (25a. v.) és a kozmikus megrendüléseknek (26. v. vége) milyen hatásuk van egyrészt a nem hívő népekre és *emberekre*, másrészt Jézus tanítványaira (28. v.)” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

GONDOLAT

„–Néhány ember azt állítja, hogy nincs élet a halál után – mondta az egyik női tanítvány.

– Tényleg? – kérdezte a Mester közömbös hangon.

– Borzasztó lenne úgy meghalni, mert akkor nem láthatnánk, hallhatnánk, szerethetnénk és nem mozoghatnánk soha többé.

– Számodra ez borzasztó? – kérdezte a Mester. – A legtöbb ember már halála előtt is ilyen.”

„A nő erre elhatározta, hogy személyesebben és egyene-
sebben teszi fel a kérdést.

– Te hiszel-e a halál utáni életben?

– Különös, hogy téged mennyire izgat ez a probléma – válaszolta a Mester.

– Miért találd ezt különösnek?

– Itt van ez a csodálatos áprilisi nap – mondta a Mester, és az ablakra mutatott. – De te, mint egy gyermek, aki nem hajlandó enni, mert nem tudja, hogy mit hoz a holnap, te pedig éhezél. Edd a mindennapi kenyeredet!”

„A Mester rápillantott az álszent prédikátorra, aki hitében önelégülten szemben ült vele. A Mester így szól hozzá:

– Barátom, néha úgy érzem, hogy amikor majd meghalsz, úgy halsz meg, hogy nem is éltél. Mintha az élet elkerült volna.

Később még hozzátette:

– Sőt, még annál is rosszabb! Mintha Te és az Élet az ellenkező irányba mennének.”

Anthony de Mello (1931–1987) jezsuita szerzetes: *Abszurd egypercesek*

VERS

Berzsenyi Dániel: *A közelítő tél* (részlet)

Oh, a szárnyas idő hirtelen elrepül,
S minden míve tűnő szárnya körül lebeg!
Minden csak jelenés; minden az ég alatt,
Mint a kis nefelejcs, enyész.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

A fenyegetések és rémségek mellett inkább az evangéliumra mint örömhírré fülelhetünk: „*Egyenesedjétek fel, és emeljétek fel a fejetekeket, mert közeledik megváltásotok.*”

Jézus visszajövetele nem sokkal inkább örömet kellene hogy jelentsen, mint félelmet?

A mámortól és részegségtől elnehezülő szív realitás, de napjaink fő problémája a megélhetés ál- vagy valódi problémáitól megnehezülő, elfásuló, rettegő, kétségbeeső szív. Sokak szívét mérgezi meg annyira, hogy nem tudja meghallani az örömhírt.

Nem áll össze, hogy a mindent elfedező, elhordozó szertet mellett miért kellene szüntelenül azért könyörögnöm, hogy legyen erőm kimenekülni a rémségekből, amelyek törtenni fognak.

Az Emberfia nem értünk jön? Nekünk menekülni kell, hogy egyáltalán megállhassunk előtte?

A mai borzalmakat látva ne gondoljuk, hogy ez Isten akarata lenne.

Mondhatják sokan: a Földet isteni parancsra túlszaporítottuk, most meg óvni próbáljuk a törekeny egyensúlyt...

Az egkek tartóerőinek megrendüléséről és a közelgő nyárról szóló természeti példák szépek, kicsit oldják a kemény szavakat.

Az „órát” csak az Atya tudja. Sokan estek bele ebbe a csapdába, mondtak ilyen-olyan dátumokat, értelmeztek ilyen-olyan jeleket, háborúkat.

Legyünk éberek, és szívünk ne nehezüljön el!

Ha szüntelen azért imádkoznánk, hogy megmenekülhessünk, akkor nem lenne örömteli az életünk, ami elég nagy baj lenne. Ezért bízom az irgalmas Istenben.

Az újra eljövétel jelei olyan dolgok, amelyek amúgy mindig történnek a Földön, csak az emberek nem voltak mindig olyan hírözönben, mint mi, akik ma szinte mindenről tudhatunk, ami bárhol a Földön történik. Ezért tehát mindig a parúzia előtt érezhetjük magunkat.

Reagálhatunk rettegéssel, szorongással – vagy felemelt fővel és azzal a reménnyel, hogy közeledik a megváltásunk, a megmenekülés ideje.

A keresztényeknek mindig úgy kell élniük, hogy bármikor készen legyenek az Úr eljövetelére. Félelem lehet bennünk a megmérettetéstől, és hogy mi lesz velünk utána, de mégsem szabad letapadnunk a világi teendőkre való koncentrációban, hanem állandó imádságos kapcsolatban kell lennünk Istennel. Igaz az ígélet, hogy „közel van az Isten országa”.

Advent 3. vasárnapja

▶▶ Mt 11,2–10

Igehirdetési előkészítő

Várakozás útközben*

Amit a textusról tudni kell

Textusunk a szakaszjelölésből rögtön láthatóan két részre oszlik (2–6. vers és 7–10. vers). Az első szakaszban Jézusról kérdez János, és Jézus magára vonatkozóan válaszol. A második szakaszban Jánosról van szó, Jézus kérdezi hallgatóságát és választ is ad. Kijelölt textusunk második fele a Jánosra vonatkozó jézusi mondások kis gyűjteményének első része, a 10. versig tartó szakasz. A Jánosra vonatkozó beszéd folytatódik a 10. vers után, és egy kis példázatban csúcsosodik ki, ahol a Jézus és János közti különbség és a fogadtatás párhuzamának leírását kapjuk a 16–19. versben. Az evangélium felépítésében egy olyan ív részei ezek az igék, amely a Jézus kilétére adott különböző válaszokat sorolja fel. Miután a Messiás cselekedeteiről olvastunk (5–10. fejezet), a rá adott

válaszok különböző emberektől és csoportoktól jönnek, de egységesen valamilyen elutasítást vagy hiányt fogalmaznak meg (11–12. fejezet). A helyes válasz csak Péter vallástételével születik meg (16,13–20; lásd FRANCE 1985, 191. o.).

Keresztelő János kérdése a börtönből érkezik Jézushoz. János tanítványait küldi, hogy tudják meg a választ a tartalmában így összefoglalható kérdésre: „Halljuk, amiket teszel; értelmezzük-e úgy ezeket, mint a Messiás cselekedeteit, akit megjövendöltem?” (FRANCE 2007, 423. o.) János bizonytalanságát jól érzékelhetjük ebből a kérdésből. Egyszerre lát olyan jeleket, amelyek saját korábbi szavaival is egybecsengenek, eszerint tehát Jézus a Messiás. Valamiért azonban János egyáltalán nem biztos ebben. Kéteyének okát kettőjük tanításának hangsúlyaiból és Jézus válaszából szűrhetjük le. Egy formai és egy tartalmi különbséget figyelhetünk meg. János életformája erősen elüt Jézus és tanítványai életformájától, ami az asztaltársaság és a böjt kérdésében csúcsosodik ki. János aszketikus pusztai élete összevetve Jézus és tanítványai gyakori vendégeskedésével János tanítványait biztosan elbizonytalanította (9,14). Tartalmilag János egész igehirdetése és messiási várakozása az ítéletre koncentrált, amely Jézus tanításában számára nem kielégítő mértékű. Ezek a kéteyek és a börtön létbizonytalansága biztos választ igényelnek.

Jézus válasza részben Ézsaiás messiási próféciáit juttatja eszünkbe (Ézs 35,5–6; 61,1), de túl is lép a korabeli messiási várakozások keretein, amikor a leprások gyógyulását és a halottak feltámadását is megemlíti, ami elképzelhetetlen volt. Bizonyos ószövetségi várakozások szó szerinti beteljesítése és az általános elvárások túllépése mellett lehet, hogy a kemény szétválasztást várók számára csalódás Jézus messiásképe.

Jézus a szakasz első felét egy különleges kis boldogmondással zárja azok számára, akik nem követelnek nem megfelelő bizonyítékokat.

A második szakaszban Keresztelő Jánosról tudjuk meg Jézus véleményét. János bizonytalansága nem eredményezi Jézus részéről az elutasítást. János tanítványai távozása közben Jézus széles hallgatói körét, a sokaságot kérdezi. Három kérdése közül az első kettőre a válasz egyértelmű nem. A nemleges válaszok mutatnak János jelentőségére.

A szél ingatta nádszál képe utalhat a Jordán partján történt keresztelesek helyén növekvő hatalmas, öt méteres nádakra. Viszont amennyire ezek a nádak ingadoznak, annál hangsúlyosabb János hajlíthatatlansága (KEENER 1999, 337. o.). Fogsága is ennek a határozott kiállásnak a következménye.

A puha ruha nyilvánvalóan nem János teveszőr öltözéke, viszont a paloták világa felé fordítja a figyelmet. A Biblia kritikus prófétái számára pedig a pusztá marad.

A harmadik kérdés a prófétaságra vonatkozik. Jézus kritikus határra állítja Jánost. Nemcsak a nagyszerű próféták sorába emeli, ami magában is nagy tekintély, hanem személye igazi értékét az új előhírnökének szerepe adja meg. Az új *más* minőség, az abban való részvétel meghaladja a régiben elérhető legmagasabb szintet is. Itt érünk el textusunk teológiai kulcsához.

* Az előkészítő kibővített szövege megjelent: *Igazság és Élet*, 2014/4. 641–645. o.

Teológiai szempontok

Egy teológiailag kritikus kérdésre koncentrálnak ez az igeszakasz, amely talán túl általánosnak tűnhet. Kicsoda Jézus, és milyen a hozzá való személyes viszonyunk? A Názáreti Jézus személye minden korban különböző válaszokat váltott ki az emberekből. Az elfogadás mellett lehetséges a határozott ellenséges elutasítás bármilyen okból, vagy a részleges elfogadás is. Egészen más motiváció vezethet ugyanahhoz az eredményhez. Emberi ésszel nincs végleges válasz, nem tehető ki egyszerűen és véglegesen a pont: Jézus Krisztus Isten Fia, Megváltó. János úgy hírnöke Jézusnak, hogy a börtönben elbizonytalanodik; Péter úgy a legnagyobb tanítvány, hogy nagypénteken megtagadja Jézust; Júdás csalódik a mesterben, és elárulja. Jánosról úgy hallunk ebben az igében, mint a régi világ utolsó – hírnök volta miatt legnagyobb – képviselőjéről. A régi legnagyobbja azonban csak a legkisebb az újban. Jézust Krisztusként, Megváltóként elfogadni szétrobbantja az emberi világ kereteit. A régi és az új határa csak kegyelemből átléphető.

A Messiás szuverén: csak Istennek, és nem az emberek – mégoly mély hitből táplálkozó – elvárásainak elkötelezett. Ez nemcsak egykor, hanem ma is akadálya lehet a vele való teljes tanítványi közösségnek.

Az *Anfechtung*, a megtámadott hit állapota a hit része. Luther például külön ki is emelte a hitbeli fejlődésben betöltött szerepét. A kétséget meggyőzően lezáró válasz a hit új minőségét teremti meg.

Advent harmadik vasárnapján a gyülekezet várakozása karácsony ünnepére tekint. A konkrét ünnepi várakozás hangulati elemein túl egy tartalmi kérdésre keressük a választ: Te vagy-e a Megváltó, és elég-e nekem ez a megváltás?

Prédikációvázlat

1. A várakozás idején vagyunk

Várakozni a jövőbeni reménységet jelenti a jelen helyett, mert a jelenben valami még lehetetlen vagy nem elég vonzó. Meddig érdemes várni, nincs-e már most is itt az, amit vagyunk várunk?

2. A várakozásba belefáradhat a hívó ember

Elbizonytalanodása, kiégése híres bibliai példák (Illés, Jeremiás, Keresztelő János) mellett mindenkivel megtörténhet, egyénileg és közösségek egyaránt. Leginkább akkor, ha a hit statikus, elvárásokkal és fix elképzelésekkel teli világnézetté válik az idők folyamán.

3. A hit dinamikus folyamat, amely fordulópontokat is tartalmaz

Szétrobbantja a vallásról kialakult fogalmainkat, mégpedig nemcsak egyszer, hanem folyamatosan. A megtérés, Jézus Megváltóként való elfogadása olyan vallásos kihívást

jelent ma is, amivel egykor Pálnak, a tanítványoknak, a Jézust hallgató farizeusoknak és Keresztelő Jánosnak is meg kellett küzdenie. A józan, kimért vallásosság, a „teszek és kapok” logikája kevésnek bizonyul. A kereszt botránya vallási rendszerünket a dinamikus Jézus-kapcsolatra cseréli.

Szétrobbantja a világról való tudásunkat. Jézussal való kapcsolatunk szétfeszíti a józan ész kereteit. Nincs értelme számítani, előírni és elvárni. Inkább befogadni, csodálkozni és elfogadni lehet.

Szétrobbantja zárt énünket. A hit összekapcsol és folyamatos kommunikációra készítet. Kérdéseink feltehetőek, és válaszokat, magyarázatokat kereshetünk.

Szétrobbantja az időt. Pilinszky alább idézett gondolatai mutatják, hogy a múlt, jelen és jövő micsoda furcsa egységben jelenik meg adventben. A hit révén várakozunk egy múltbeli eseményre, amely életünk meghatározó eseménye a jelenben, és ami egyúttal jövőt ad.

4. Advent a kérdések ideje¹

Most érdemes elővenni kérdéseinket, és elgondolkozni rajtuk, tisztázni őket, beszélni róluk. Kinek tartjuk mi a Názáretit saját összefüggéseinkben? És valóban a megváltás nagysága rejlik ebben a kapcsolatban? Tud-e meglepni minket a Krisztus? Nagyobb lépésre, érzésre, gondolatra serkent-e minket a Jézussal való kapcsolatunk, mint amit magunk kitalálunk? Elég-e nekünk Jézus mint Megváltó, vagy bálványok is kellene mellé? A várakozás kísértése a jelen idejű csodák komolyan nem vétele, lebecsülése. Észrevesszük és értékeljük-e az útközbeni csodákat karácsonyra várva?

Példák, történetek

Samuel Beckett: Godot-ra várva

A gimnáziumi kötelező olvasmányok között talán a legszélsőségesebb hatást kiváltó, a modern abszurd drámával való találkozás sokját jelentő darab sok középiskolásnak és színházjárónak pontosan textusunk problémájára mutat rá. A várakozás a modern korban, éppen tárgya bizonytalansága miatt, még élesebb kérdés. Beckett abszurd drámájának varázsát minden kereső, várakozó ember érzi. A nyitottság és a zártság igényekben is fellelhető különbségére példa ez. Külön érdekes egy amerikai előadás története, amelyet a Katona József Színház idei bemutatójakor idéztek fel. Az Egyesült Államok egy börtönében adták elő a darabot (főleg mivel nincs benne női szereplő), ahol a városok polgári közönségét megosztó darab különleges sikert és drámai hatást váltott ki. Igényekben Keresztelő János börtönbeli gondolatai, kérdései és a Beckett-előadás

¹ POHL-PATALONG, Uta: Advent, 14. 12. 2008. *Göttinger Predigten im Internet*. <http://www.predigten.uni-goettingen.de/predigt.php?id=1333&kennung=20081214de>. (Megtekintés: 2014. október 15.)

börtönbeli hatása között izgalmas a párhuzam. Váramozni kiélezett helyzetben vagy nyugodt kényelemben; szabadon vagy valaminek a fogságában és hatalmában egészen más.

Pilinszky János: A váramozás szentsége

„Az ádvnti váramozás lényege szerint: váramozás arra, Aki van; ahogy a szeretet misztériuma sem egyéb, mint vágyakozás az után, aki van, aki a miénk. Persze, erről a váramozásról és erről a vágyódásról csak dadogva tudunk beszélni. Annál is inkább, mivel Isten valóban megtestesült közöttünk, vállalva a lét minden súlyát és megosztottságát. És mégis, túl idő és tér vastörvényén, melynek – megszületvén Betlehemben – maga a teremő Isten is készséggel és véghe-tetlen önátadással vetette alá magát. Ádvnt idején mi arra váramozunk és az után vágyódhatunk: ami megtörtént és akit kétezer esztendeje jól-rosszul a kezünk között tartunk. Vágyódunk utána és váramozunk rá, azzal, hogy Isten beleszületett az időbe, módunkban áll kiemelkedni az időből.

Az ádvnti váramozás hasonlít a megemlékezéshez, de valóban mindennél távolabb áll tőle. Valódi váramozás. Pontosan úgy, ahogy a szeretet mindennél valóságosabban vágyakozik az után, akit magához ölel és örök újszü-löttként a karjai között tart.” (Új Ember, 1975. december 14.)

Felhasznált és ajánlott irodalom

- FERENCZ Árpád: Te vagy-e az Eljövendő? *Igazság és Élet*, 2008/4. 76–83. o.
 FRANCE, R. T. 1985. *The Gospel According to Matthew. An Introduction and Commentary*. Eerdmans, Grand Rapids.
 FRANCE, R. T. 2007. *The Gospel of Matthew*. Eerdmans, Grand Rapids.
 GÉMES Pál: Advent 3. vasárnapja. *Lelkipásztor*, 2005/11. 396–397. o.
 KEDVEK Vera: God(ot) eljött? Nálad is kopogtat? *Közös(s)Ég úton járó magazin*. 2010. dec. 30. sz. <http://www.parokia.hu/kozosseg/cikk/537/>. (Megtekintés: 2014. október 15.)
 KEENER, Craig S. 1999. *A Commentary on the Gospel of Matthew*. Eerdmans, Grand Rapids.
 PILINSZKY János 1975. A váramozás szentsége. *Új Ember*, december 14.
 SPINETOLI, Ortensio da 1998. *Máté. Az egyház evangéliuma*. Agapé. Szeged.
The New Interpreter's Bible. 8. köt. Abingdon Press, Nashville, 1995.

■ SZABÓ B. ANDRÁS

Tallózó

(A *Lelkipásztor* 2005/11. számának 397–398. oldalán már olvasható egy tallózó, ezért az ott már megjelent kommentár-részleteket mellözöm.)

„Boldog az, aki úgy tudja őt elfogadni, ahogyan jött, mert meglátja benne Isten küldöttét. Ebben benne is van a válasz János tanítványainak a kérdésére.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Keresztelő belső elbizonytalanodását tükrözi, hogy kérdésével akkor jelentkezik Jézusnál, amikor már börtönben van, vagyis amikor már nincs módja nyilvánosan »korrigálni« az

előzőleg elmondott és esetleg téves próféciákat (11,2a!). Nem önmaga, még csak nem is próféta presztízse, hanem Isten szavának hitele izgatja. Ezért kérdez. (...) a probléma nem Isten igéjével, ígérétei teljesülésével, hanem Jézus személyével, a Való kapcsolattal összefüggésben jelentkezik. (...) Az ígéretek beteljesedésének ez a módja valóban nem látható előre, s nem választható szét időben. Magára Jézusra van szükség ahhoz, hogy válaszával tisztázza azt, ami homályos és félreérthető. Fontos mozzanat, hogy a hivatkozott próféta ígékben nem szerepel az eljövendő Messiás kezébe adott »szórolapát«, s az »emésztő tűzzel tisztítás« képe; ez Keresztelő János ígértetésének jeleként fogalmazható meg. (...) Jézus Keresztelőre vonatkozó tanúságtételét összegezzük: a Krisztus-hívó tanú még esendőségében is a »legnagyobb«. (...) Nem Keresztelő emberi kvalitásaira vagy jellemére hivatkozik, hanem arra a küldetésre utal, ami egyedülálló és ismételtelhetetlen. Az »eszközök« önmagukban elégtelenek, a »kéz« a fontos, mely felhasználja őket. Még az »út« is másodlagos, az »Érkező« az igazán lényeges. (...) az igazi hit a kételyeket is Jézus elé viszi, Őt kérdezi! (...) A tanúskodásnak akkor van értelme, ha nem a »váramozást«, hanem az »Érkezőt« állítja homlokterbe. Váramozásaink akárhányszor megcsalnak, az Érkező mindig az igazsággal szembesít.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Igaz, hogy végül a Messiás ítéletet hoz erre a világra, megítéli a bűnt, amikor eljön országába, de akkor még nem ennek volt az ideje.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

Illusztrációk

GONDOLAT

„A csodák mindig halkán zörgetnek ajtódon. Ha azt mondd, csak a szél zúg odakint, kavics koccant az üveghez, vagy néhány száraz falevél rezzent a földön, ha ülvé maradsz, a csoda kívül reked. Te nem nyitottál ajtót neki.”

Szepes Mária (1908–2007) magyar író, költő, színész, forgatókönyvíró

VERS

Pilinszky János: *Itt és most*

A gyepet nézem, talán a gyepet.
 Mozdul a fű. Szél vagy zápor talán,
 vagy egyszerűen az, hogy létezel
 mozdítja meg itt és most a világot.

Ady Endre: *Félhomályban* (részlet)

Várunk a csendes félhomályban
 Valami csodás balszámot,

Mely elfeledtet mindent, mindent
 S meggyógyít minden bánatot...
 Leolvasom sápadt arcodról
 A rád erőszakolt hitet
 És megdöbbenve sejtem, látom,
 Hogy nem hiszel már senkinek!...

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Kérdések

Hogyan került János a börtönbe? Mit kell tudni Keresztelő János és Jézus kapcsolatáról? Nem ismerte Jézust közelről, talán kételkedett benne?

Hogyan tudott Jézus ilyen szeretettel és elismerő szavakkal beszélni Jánosról, aki közben a börtönben teli van kétellyel?

Jézus Jánosra mutat, és őt hozza ki „nagynak”? Keresztelő János épp az ellenkezőjét mondta: „Néki növekednie kell, nekem pedig kisebbé lennem.”

Hogyan tud egy próféta utat készíteni az Isten Fiának, és miért volt szüksége Jézusnak útkészítőre?

Üzenet

Már Ézsaiás is megjövendölte, hogy a Megváltó érkezését jelek követik. Nekünk is szükségünk van jelekre, amelyek Istent bizonyítják. A karizmatikus közösségekben ezek természetesen (gyógyítások, csodák), de mi mintha félénk ezektől.

Beleszülettem a hitbe. Felnőttként nekem is szükségem van arra, hogy Isten személyesen tudassa velem, hogy ő van, és hogy Jézus Isten fia volt. Mi van akkor, ha ezt egy életen át nem kapom meg?

Isten ma is tesz jeleket. Az igehirdető lelkész mutasson rá ezekre.

Útkészítők a lelkészek, a hittantanárok, a gyülekezetben szolgálók. Szívesen hallanám, hogy Isten mai szolgálói hogyan teszik ezt.

Egy gyülekezetnek adventben meg kell tanulnia, hogy Jézus érkezését előbb elő kell készíteni. Erre nem neki, hanem nekünk van szükségünk. Keresztelő János a nagy előfutár. Megrendítő, hogy a börtönből is Jézus személye izgatja. Jézus válasza magabiztos és tömör. A keresőknek is ilyenre van szükségük.

Asszociációk

Miért járok templomba; a Luther-kabát tekintélye miatt? (Finom ruhába öltözött ember.) A nagytiszteletű úr miatt? (Próféta.) A szép és megnyugtató templom miatt? (Szél ringatta nádszál.)

Bonhoeffer is börtönből írt levelet, amelyben Krisztusról gondolkodott. A börtön jó hely arra, hogy róla elmélkedjünk. Az én börtönömben is így van? Amikor be vagyok zárva? Tudok csendes pillanataimban Krisztusra gondolni, mint János és Dietrich?

Advent 4. vasárnapja

▶▶ Jn 1,19–28

Igehirdetési előkészítő

Első exegetikai lépések a szöveg felé

19. vers

Ez János bizonyágtétele – μαρτυρία: A görög szó fordítható a vallásos hangulatot idéző *bizonyágtétel* és az inkább a tárgyalások világából ismert *tanúvallomás* szóval is. Bolyki János az evangéliumról írt kommentárja címével is leteszi a voksot ez utóbbi fordítás mellett, mint ami erőteljesebben kifejezi az egész könyvön végigvonuló, a felismert igazságról tanúskodni kívánó szándékot.

A zsidók – οἱ Ἰουδαῖοι: Ezt a kifejezést többféle értelemben is használja János. Itt alighanem a befolyásos vallási vezetőket érti alatta.

Papok és léviták – Később kiderül, hogy a küldöttek között volt néhány farizeus is. Ez az összetétel arra utal, hogy a delegáció a Nagytanácstól kaphatta feladatul a Keresztelő meghallgatását, hisz a felsoroltak így leginkább ebben a testületben kerülhettek egymással „egy csapatba”.

20. vers

Én nem a Krisztus vagyok – ἐγὼ οὐκ εἰμι ὁ Χριστός: Ha Jézus „én vagyok” (ἐγὼ εἰμι) kijelentéseire az ószövetségi isteni önkijelentéssel összefüggésben tekintünk, sokat elmond ez a formailag hasonló, csak éppen elhatároló „nem én vagyok” önmeghatározás Keresztelő János részéről. János evangéliuma itt rövid úton lezárja azt a vitát, amely Keresztelő tanítványi körében persze biztosan nem csitult el ilyen könnyen, hogy hol a helye mesterüknek Isten üdvtörténeti tervében.

21. vers

A próféta... – Itt a kérdezők alighanem 5Móz 18,15-re gondolhatnak: „*Prófétát támaszt atyádfiai közül Istened, az Úr, olyant, mint én, őreá hallgassatok!*”

23. vers

Kiáltó hang – János „hangként”, azaz eszközként határozza meg saját magát. A kiáltott hang annak eszköze, aki azt kibocsátja. Nem magából, hanem forrásából nyeri lényegét. Ahogy vele kapcsolatban sem az a fő kérdés, hogy kicsoda ő, hanem az, hogy kihez tartozik, és mi az üzenete.

26. vers

Akit ti nem ismertek... – ὑμεῖς οὐκ οἴδατε: Nem csak azért, mert vizuálisan nem látjátok, hisz a megismerést gátolhatja a belátásra való készség hiánya is.

27. vers

A saruszij megoldása – Alantas rabszolgamunka. Keresztelő itt a Messiáshoz való saját aláztos viszonyát próbálja bemutatni ezzel a kontraszttal. Talán ámulna, ha látná a Mestert az utolsó vacsoránál kötényben hajolni tanítványai lába fölé.

28. vers

Betániában – Persze nem a Jeuzsálem mellettiben. Talán a jerikói révnél levőben, ahol egyébként a hagyomány szerint Illés elragadtatott? Vagy azoknak a szövegvariánsoknak van igazuk, amelyek a helyszínt Béthabarába (jelentése: „az előkészület háza”) teszik? E bizonytalanság csak megerősítheti bennünk a felismerést, amit Walther von Loewenich után szabadon így fogalmazhatunk meg: az evangelisták nem a valóságról, hanem az igazságról akartak írni. S egyébként e kettő számukra nem is állt egymással akkora feszültségben, mint a mai kor embere számára.

Egy lehetséges irány

Keresztelő János prófétai viselkedésével felkelti a jeruzsálemi Nagytanács figyelmét. Amolyan vizsgálóbizottságot menesztenek a fővárosból, hogy tájékozódjanak Jánossal kapcsolatban. Sok bajt okoztak már a hatalomnak az önjelölt messiások, akik politikai tartalmú propagandával nyugtalanságot keltek a nép körében. Alighanem szerettek volna tisztábban látni Jeruzsálemben, hányadán is állnak ezzel az emberrel. A kérdésekben tükröződnek a kor messiási várakozásának motívumai. És János érti is a célzást. A „Ki vagy te?” kérdésre nem a nevét mondja, hanem egyből így felel: „Én nem a Krisztus – azaz nem a Messiás – vagyok.” És a maga részéről azt a megtisztelő feltételezést is elutasítja, amivel azután Jézus éppen hogy kitünteti őt, nevezetesen, hogy a Messiás jöttét hirdető Illés prófétával hozzák összefüggésbe.

A Jánosnak feltett kérdések olvasása közben bennem is felvetődött egy kérdés: hol található meg ebben a történetben maga a testté lett Ige, az evangélium fókusz, Jézus? E kérdés juttatta eszembe Gerd THEISSEN *A galileai árnyéka* című könyvét (1986). Különös érdekessége számomra e könyvnek, hogy a szerző úgy ír Jézusról, hogy noha az egész mű róla szól, a Názáreti alakja soha nem jelenik meg benne közvetlenül. De miközben Jézus korával, kortársaival, környezetével találkozhatunk, kirajzolódik lelki szemeink előtt, hogyan hat Jézus jelenléte, tanítása azokra, akik körülveszik őt, s e közben megláthatjuk magát a Galileait is.

Mi történik hát ott, ahová – képletesen szólva – Jézus árnyéka vetül? Vagy talán helyesebb volna így mondani: ahol az ember átéli Jézus jelenlétét?

Lépések az ige hirdetés felé

1. János Jézushoz fűződő kapcsolatában *önismeretet tanul*, miközben megfogalmazza, hogy ki is ő valójában. János is megállapításokat tesz saját magát illetően. Igaz, ezek a megállapítások részben elhatárolódók, elhárítók, tehát azt mondja ki, hogy kinek nem tartja magát. De ez a fajta önmeghatározás is fontos lehet. Hogy az ember felismerje, mire nem képes, mit nem kell hogy várjanak tőle, s mit nem kell hogy várjon önmagától sem. Mi az, amiben feltétlenül másra, segítségére, s ami még fontosabb, Krisztus segítségére szorul.

Nem én vagyok a Krisztus. Van ebben az elhárító kijelentésben valami felszabadító is.

– Nem én vagyok, aki az élet nagy kérdéseire a végső válaszokat megadja. Hisz sokszor kicsinyke kérdések előtt is tanácstalanul állok.

– Nem én vagyok, akinek a problémák végső megoldását el kell hoznia.

– Nem én vagyok, aki mindenkit meg tud menteni.

– Nem én vagyok, aki átveszi mindenki válláról a terhet. Hisz még sajátom cipelésére sem vagyok mindig képes.

– Nem én vagyok, aki mindig mindent képes tisztán megítélni, aki mindig képes a dolgokon felülemelkedni.

– Nem én vagyok, aki utat tudnék vágni az élet sokszor átláthatatlan és átjárhatatlan akadályain.

És milyen jó, hogy nem én vagyok! Mert földre döngölne ez a teher. Milyen jó, hogy van valaki, aki azért jön, hogy amikor én csődöt mondok, amikor én földre huppanok, amikor én másoknak és magamnak is csak csalódást okozok, akkor kimondja: Én vagyok! Bízhatok, én vagyok, ne féljete!

A „nem én vagyok” elhárító szavaiban ott érezzük az odafordulást afele, aki van, aki eljön közénk, hogy korlátainkkal és megkötöttségeinkkel szembeülve a szabadság lehetőségével ajándékozzon meg.

2. A második felismerés, amit a Galileai jelenlétében megszületni érzek János szavaiban, hogy *hisz a kiáltás erejében*. Hisz abban, hogy a „pusztába kiáltott szó” nem marad visszhangtalanul, nem marad hiábavaló, hanem hatására utak egyenesednek ki, halmok és árkok tűnnek el.

Krisztus eljövételével kiáltó hangot hoz világunkba. Kimondott szavakat, amelyek emberi ajkakon formálódnak ugyan, de hatásuk és erejük túlmutat az emberin. Hatására Jerikó falaihoz hasonlóan áthatolhatatlannak tűnő halmok omolhatnak le és átjárhatatlannak vélt árkok tűnhetnek el.

– Értékvesztett, kaotikus, úttalan rengetegben vágunk ösvényt kimondott tanításai.

– Önámító ködös tévelygésből hív elő a bűnbánatot munkáló ige.

– Egymástól elválasztó szakadékokat szüntethet meg a feloldozás és a kimondott bocsánat szava.

– Halászlótét falon vág rést a reménység örömezenete.

Jézussal, a testté lett Igével Isten kiált bele életünkbe. És fel kell ismerni: nincs nagyobb erő ezen a világon, ami

utat tudna teremteni az úttalanságban, és nincs nemesebb emberi cél, mint kiáltó hangnak lenni a pusztában, és ezt az újjáteremtő üzenetet továbbadni.

3. János vall arról is, hogy ő feladatának ezt tekinti: vízzel keresztelni. A víz az írásmagyarázók szerint ezen a helyen a megtisztítás szimbolikus elemeként szerepel. Az érkező Jézus közelsége a *megtisztulás*, a dolgok jobbá tétele *felé mozdít embereket*. Hisz Jézus világosságában az ember könnyebben ráébredhet arra, mi az, ami tisztátalan az életében. Mi az, amitől szabadulni kellene.

János látja jól a korlátait is. Hogy ő csak vízzel tisztogathat. S ez közelébe sem érhet annak, amit a jót a rossztól szétválasztó Messiás elvégezhet. János munkálkodásában mégis ott van valamiféle optimizmus. Van értelme a napi küzdelmeknek, a dolgok tisztábbá tételéért folytatott harcnak. Hogy ki-kí a maga helyén úgy készüljön az Úr fogadására, hogy ami tőle telik, azt környezetében megteszi azért, hogy tisztább kezekkel, tisztább tekintetekkel, tisztább lelkiismerettel és tisztább szívvel várjuk az Úr eljövételét.

Egy lehetséges igehirdetési vázlat

A Galileai jelenlétében

- jobban látom, ki is vagyok én;
- átélhetem teremtő szavának megújító erejét;
- sikerülhet bepiszkolt dolgokat tisztábbá tenni.

Menjünk hát elébe örvendezéssel!

Felhasznált irodalom

THEISSEN, Gerd 1986. *Der Schatten des Galiläers*. Chr. Kaiser Verlag, München.

■ CSELOVSZKY FERENC (IFJ.)

Tallózó

(A Lelkipásztor 2005/11. számának 400. oldalán már olvasható egy tallózó, ezért az ott már megjelent kommentár-részleteket mellőzöm.)

„Keresztelő (...) – elfogadva a »vízzel keresztelés« jel voltát – a jel elégtelenségére mutat rá. (1,26a) A Messiás eljöttének, az isteni üdvör kezdetének nem a vízkeresztelés és a megtérés a jele, pecsétje, hanem maga az Eljövendő személyes jelenléte. (...) Keresztelő a kutakodó kérdésre ezt feleli: Nem az a fontos végső soron, hogy ki vagyok én, hanem az a fontos, hogy kicsoda az, akinek érkezését hirdetem. (...) Gondoljunk meg: még a rabszolgaság is túl magas »méltóság« volna Keresztelő számára. (...) A megszokott adventi üzenettől eltér ez a vallomás abban, hogy nem a bűnökkel, hanem az emberségünkkel kapcsolja össze a »méltatlanságot«! Beletartozik ebbe a körbe a szolgál-

latvégzés, sőt akár az Úr követségében való engedelmes eljárás is. (...) Luther: »Nem ti tudjátok bűneiteket lerakni vagy magatokat cselekedet által kegyesekké tenni. Valaki más kell ahhoz. Én se vagyok képes rá, de meg tudom mutatni Őt. Ez a *valaki* a Jézus Krisztus.«» (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„...kiáltó szónak és útegyengetőnek nevezi csak magát. Ti. abban az időben nem voltak állandó és rendezett utak. Csak csapások. De ha valahova elment a király, akkor rengeteg embert mozgattak és hallatlan földmunka kezdődött. (...) S míg elhaladt, kiáltó szó hirdette előtte, ki közeledik az úton. (...) Egy tanítómestert kiszolgált, ha kellett, levetkőztetett a tanítványa, csak azt az egyet nem tette meg, hogy a saru sziját leoldotta volna, mert az a rabszolga feladata volt.» (Gyökössy Endre: *János evangéliuma*. Örökségünk Kiadó)

„...a helység jelentése: 'csónakház', (...) ott van, ahonnan Illés az égbe ragadtatott (2Kir 2,6–7.11), így arra nézve lehetne jelzés, hogy Keresztelő volt Illés munkájának folytatója.» (Bolyki János: *Igaz tanúvallomás*. Osiris)

„...papi csoportoknak (...) egyetlen gondja (...) Keresztelő messiásnak adja ki magát, és ezáltal politikai nehézségeket okoz (...)? Ezzel szemben a farizeusokat inkább az érdekelte, hogy a Keresztelő teológiailag hogyan alapozza meg tevékenységét.» (Benedikt Schwank: *János*. Agapé)

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Kit hallgatunk, mit hallgatunk? A kínálat szinte kimeríthetetlen. Ha ide számítjuk az archív felvételek meghallgatásának lehetőségét is, hatványozottan igaz az állítás. Mi az, amit tudatosan hallgatunk, és mi az, amit passzívan vagy rákényszerülten, akaratunktól függetlenül (például ülünk a fodrásznál és szól a rádió – és nem az LGT)?

Ma is vannak hamis próféták, pontosabban hamis tanítók például meghirdetve az egyén önmegváltó és önkiteljesítő lehetőségét. Mindezek mellé módszerek is társulnak, melyek egy-egy „gurutól” származnak, de ide sorolható az agykontroll terjesztésének már legalább két évtizedes fennállása.

Keresztényekként van egy egyszerű mondatunk: Egyedül Jézus, egyedül Ő! Ez a mondat is jelzi, milyen fontos feladatuk és felelősségük van a lelkészeknek, hogyan készítenek utat a szívek felé, hogy az Ige odaérhessen és helyet foglalhasson magának.

János nem volt hamis próféta, jelzi ezt szerénysége, alázata. Meghatározta a maga helyét, hogy ezáltal is Jézusra mutasson. Készítsétek az Úr útját... Tette a dolgát, amikor prédikált és keresztelt, és hihette, hogy a „legtöbbet” teszi.

Kiáltó hang vagyok a pusztában, mondja János. Korunk azt sugallja, hogy ez a kiáltó hang hiábavaló. Mi éppen az ellenkezőjét hisszük. Ennek az ellentmondásnak a feloldása a Lélek munkája.